



Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Evaluační zpráva Chomutov

Mgr. Hana Kociánová

Červen, 2021



MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR



Agentura
pro sociální začleňování

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost v rámci projektu „Systémové zajištění sociálního začleňování“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Poděkování

Děkuji všem, kteří se na řešení problematiky sociálního začleňování v Chomutově podílejí, odvádějí kvalitní a náročnou práci a při tom neztrácejí víru a optimismus.

Obsah

Seznam zkratk	4
Shrnutí evaluační zprávy	5
1 Úvod.....	6
2 Základní terminologie.....	6
3 Kontext lokality a spolupráce s ASZ	8
3.1 Základní informace	8
3.2 Socio-ekonomický kontext.....	9
3.3 Rozsah sociálního vyloučení v obci.....	10
3.3.1 Charakteristika současných sociálně vyloučených lokalit v Chomutově.....	12
3.3.2 Dávky v hmotné nouzi.....	14
3.3.3 Nezaměstnanost.....	17
3.3.4 Zadluženost	19
3.3.5 Kriminalita	20
3.4 Spolupráce obce Chomutov s ASZ.....	21
4 Zadání a cíle evaluace a metodologie.....	22
4.1 Evaluační otázky a evaluační kritéria	23
4.2 Limity evaluace	24
4.3 Tematické zúžení evaluace SPSZ	25
5 Evaluované priority a cíle SPSZ.....	25
6 Hlavní zjištění	31
Oblast Bydlení	32
Oblast Dluhy	35
6.1 Dopady evaluovaných opatření podle SPSZ a jejich zhodnocení	36
6.1.1 Přehled institucionálních aktérů a realizovaných projektů	36
6.1.2 Dopad 1 Zajištění důstojného bydlení pro ohrožené rodiny a mladé lidi opouštějící ústavní výchovu	49
6.1.3 Dopad 2 Rozvinutý a fungující systém krizového bydlení	51
6.1.4 Dopad 3 Zlepšení/stabilizace životní situace obyvatel v SVL.....	53
6.1.5 Dopad 4 Snižování zadluženosti obyvatel SVL	54
6.1.6 Dopad 5 Osoby ze SVL mají kompetence k řešení svojí dluhové situace	55
6.1.7 Celkové zhodnocení dopadů	57
6.2 Naplňování cílů KPSVL	58
6.2.1 Adresnost a relevance	58

6.2.2	Konzistence s potřebami	59
6.2.3	Koordinace	59
6.2.4	Synergie na úrovni opatření	60
6.2.5	Udržitelnost	60
6.3	Spolupráce aktérů a ASZ	61
7	Závěry evaluace a doporučení	63
	Seznam tabulek	65
	Seznam schémat	65
	Seznam obrázků	66
	Seznam literatury	66

Seznam zkratk

ASZ	Agentura pro sociální začleňování
ČSÚ	Český statistický úřad
HN	Hmotná nouze
DnB	Doplatek na bydlení
MOP	Mimořádná okamžitá pomoc
IROP	Integrovaný regionální operační program
ITI	Integrované územní investice (Integrated Territorial Investment)
KPSVL	Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám
LK	Lokální konzultant
LP	Lokální partnerství
MMCH	Magistrát města Chomutova
MOP	Mimořádná okamžitá pomoc
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NNO	Nestátní nezisková organizace
OPZ	Operační program Zaměstnanost
ORP	Obec s rozšířenou působností
PnŽ	Příspěvek na živobytí
SPSZ	Strategický plán sociálního začleňování
SVJ	Společenství vlastníků jednotek
SVL	Sociálně vyloučená lokalita/ sociálně vyloučené lokality
TP	Terénní program
ÚP	Úřad práce

Shrnutí evaluační zprávy

Chomutov patří do příhraniční oblasti a je součástí Ústeckého kraje. Již tato příslušnost generuje pro obec určité problémy – jsou to zejména porevoluční stěhování obyvatel, výměna těžkého průmyslu za lehký, vysoká zadluženost a nezaměstnanost obyvatel a privatizace bytového fondu, která vytvořila podmínky pro realitní spekulace.

Předmětem předkládané evaluační zprávy jsou cíle a opatření Strategického plánu sociálního začleňování města Chomutov 2017-2020 (SPSZ), konkrétně cíle a opatření oblasti Bydlení průřezově se dotýkající podoblasti Dluhy. Evaluační otázky mapovaly dopady realizovaných opatření, jejich adresnost a relevanci, zajištění koordinace a konzistence, synergie opatření a jejich udržitelnost. V evaluaci bylo použito několik metod sběru dat: desk research, polostrukturované rozhovory a analýza veřejně dostupných dat.

Realizované projekty měly zásadní vliv na posílení kapacit především v oblastech sociálního a krizového bydlení a dluhového poradenství. Za dobu implementace SPSZ vzniklo **28 sociálních bytů**, dalších 5 je schváleno ke koupi. Podařilo se rozšířit služby pro cílové skupiny, které nebyly do té doby v systému nijak podchyceny – jedná se o **rozšíření kapacity Azylového domu o rodiny s dětmi a kapacity Noclehárny o lůžka pro ženy**. Nově vzniklo také **Nízkoprahové denní centrum** pro osoby bez přístřeší. Pro zajištění důstojného bydlení pro mladé dospělé, opouštějící ústavní výchovu, vznikly **2 Byty na půl cesty**.

Na zlepšování zadluženosti obyvatel se podílí **3 Sociální poradny poskytující dluhové poradenství, 1 terénní pracovníce a 1 terénní sociální pracovníce Magistrátu a protidluhový koordinátor**. Za dobu implementace SPSZ vznikla celá řada strategických a metodických dokumentů, jmenovitě např. Tematický akční plán Podpora mládeže ohrožené sociálním vyloučením 2019-2022, Tematický akční plán Podpora osob bez přístřeší 2019-2022, Lokální koncepce sociálního bydlení, Metodika sociální práce v sociálním bydlení nebo Koncepce protidluhové politiky statutárního města Chomutova 2020-2024. Agentura pro sociální začleňování (ASZ) přispěla také dvěma tematickými výzkumy: i) pro oblast bydlení a ii) soustředěným na mládež ohroženou sociálním vyloučením.

Z pohledu adresnosti a relevance je možné konstatovat, že realizovaná opatření byla dobře zacílena. Konzistence kapacity prováděných opatření s potřebami osob ohrožených sociálním vyloučením je dle dotazovaných aktérů odpovídající, avšak v oblasti Dluhů je z analýzy dostupných dat patrný významný převis poptávky nad nabídkou. Komunikace, koordinace a spolupráce mezi jednotlivými aktéry je vnímána jako úspěšná, partnerská, s dlouholetou tradicí. Synergický efekt opatření je velmi dobrý, daří se propojovat koncové uživatele v rámci tematických oblastí i propojovat tematické oblasti v rámci projektů. Klíčovým problémem je udržitelnost projektů do budoucna. Řada projektů ještě neukončila realizaci a není zatím jasné, jakým způsobem bude zajištěna návaznost projektů. Většina aktérů doufá v návaznost v rámci výzev v KPSV+. Pro některé služby je v jednání zařazení do Základní krajské sítě sociálních služeb.

Spolupráci místních aktérů s ASZ považují respondenti celkově za užitečnou. Přínos ASZ spatřují především v podpoře v oblasti projektů, přenosu informací a dobrých praxí a finanční podpoře z KPSVL.

Výsledkem evaluace je sada doporučení, která je uvedena v závěrečné části dokumentu.

1 Úvod

Následující zpráva předkládá výsledky zhodnocení spolupráce Agentury pro sociální začleňování (ASZ) s obcí Chomutov v letech 2016 - 2020 zpracované na základě analýzy výstupů a výsledků implementace Strategického plánu sociálního začleňování 2017 - 2020, konkrétně implementace opatření, která se týkají **oblasti Bydlení, průřezově se dotýkající podoblasti Dluhy** – toto tematické zúžení je dále vysvětleno v kapitole 4. Ve zprávě je evaluována realizace naplánovaných opatření a dosahování strategických cílů s ohledem na jejich dopad na stav sociálního vyloučení v obci. Cílem evaluace je **zhodnotit efekt jednotlivých opatření a lokálního partnerství na dosažení dopadů**, a poskytnout tak zpětnou vazbu partnerům v lokalitě, ASZ, ale také poskytovateli finanční podpory, příp. tvůrcům národních sociálních politik. Výsledky zprávy jsou využitelné pro nastavování dalších intervencí v oblasti sociálního začleňování v lokalitě i v omezených možnostech v jiných lokalitách, kde působí ASZ, případně pro formulaci obecnějších politik řešení sociálního vyloučení.

2 Základní terminologie

Agentura pro sociální začleňování, která je od roku 2020 jedním z odborů Ministerstva pro místní rozvoj ČR, byla v roce 2008 (ještě jako odbor Úřadu vlády ČR) ustavena jako ústřední nástroj státní správy pro řešení sociálního začleňování. V lednu 2020 se stala součástí struktury Ministerstva pro místní rozvoj ČR, konkrétně sekce pro bydlení a sociální začleňování a i nadále je samostatným odborem pro sociální začleňování. Jejími dvěma základními úkoly je zajištění podpory obcím v procesu sociální integrace a odborná koordinace řešení sociálního vyloučení na národní úrovni. ASZ podporuje obce a města v tom, aby mohly plnit svoji funkci v zajišťování rovného přístupu ke vzdělávání, bydlení, zaměstnání, zdravotní péči a dalším zdrojům a institucím všem svým občanům bez ohledu na jejich sociální status.

Základním nástrojem ASZ při řešení sociálního vyloučení v konkrétní obci/obcích je **sítování a propojování relevantních místních aktérů**, které je nezbytným předpokladem pro implementaci integračních procesů. K tomu slouží tzv. **lokální partnerství** (LP), platforma, v jejímž rámci se koordinovaně řeší jednotlivé problematické oblasti prostřednictvím vytyčení strategických cílů a naplňování konkrétních opatření pro jejich naplňování. Strategické cíle, opatření k jejich dosahování a jiné inkluzivní aktivity jsou ukotveny v dokumentu s názvem **Strategický plán sociálního začleňování** (SPSZ), který je za odborné a facilitační podpory lokálního konzultanta ASZ vytvářen lokálním partnerstvím obce. SPSZ je ústředním nástrojem řešení sociálního začleňování v konkrétní obci, podle něhož spolupráce ASZ a obce probíhá, a na jehož základě je také možné zhodnotit úspěch intervencí a spolupráce aktérů včetně ASZ.

ASZ za dobu svého působení dosáhla značných úspěchů, především v odborném zmapování problému sociálního vyloučení a možností jeho řešení a v rozšíření sociálně inkluzivního diskurzu. Podařilo se jí v lokálních samosprávách implementovat nové způsoby práce představované především propojením, koordinací a aktivizací místních aktérů. Je schopna také pojmenovávat sociální problém přesněji a šířeji i s jeho příčinami, čímž je umožněna změna vnímání problému aktéry místní sociální politiky. Může poskytnout alternativu k segregačním a restriktivním praktikám, v nichž vidí řada lokálních politiků jediný nástroj řešení.

V rámci své práce však naráží také na určité **limity**. Jedním z limitů je skutečnost, že vůči partnerům nedisponuje vlastními finančními zdroji a sehrává tak primárně úlohu odborného

poradce a motivátora. Disponuje rovněž jen omezenými možnostmi systémového ovlivňování na úrovni národní politiky. ASZ je tedy hlavně zprostředkujícím aktérem, který nemá přímý vliv na stav sociálního vyloučení a sociálně vyloučených lokalit v obcích.

V současné době je nejsilnějším nástrojem vlivu na obce v rukou ASZ **Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám (KPSVL)**, který umožňuje obcím spolupracujícím s ASZ exkluzivně podávat projekty do uzavřených nesoutěžních výzev, kde jsou pro ně předem alokovány finanční zdroje. Projektové poradenství v rámci KPSVL se tak stává zásadní intervencí ASZ ovlivňující řešení sociálního začleňování v obcích.

Sociální vyloučení

Pod pojmem sociální vyloučení chápeme proces vylučování lidí nebo skupin lidí na okraj společnosti, do chudoby a izolace. Tento způsob vyloučení se projevuje na různých úrovních, např. sociální, prostorové, ekonomické či symbolické. Sociálně vyloučení se nachází v situaci, kdy mají **ztížený přístup ke zdrojům** běžně dostupným většině obyvatel, zároveň s tím se snižuje jejich schopnost udržovat sociální kontakty s obyvateli mimo situaci sociálního vyloučení a možnosti participace na organizaci sociálního života a účasti v rozhodování. Se sociálním vyloučením je často spojena určitá míra **stigmatizace** ze strany většinové společnosti, která může izolaci ještě prohlubovat.

Sociální vyloučení se vyznačuje různými charakteristikami, které se v různých lokalitách vyskytují s různou intenzitou. Společná všem lokalitám a jejich obyvatelům je však skutečnost, že se potýkají s **několika zásadními existenčními problémy zároveň**, a tudíž jejich řešení, které by směřovalo k vymanění se ze stavu sociální exkluze, je natolik obtížné, že je pro sociálně vyloučeného takřka nedosažitelné bez vnější pomoci.

Základními indikátory sociálního vyloučení je materiální chudoba, dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na státní podpoře, nízká kvalita a nejistota v bydlení, ztížený přístup ke kvalitnímu společnému vzdělávání, vysoká míra zadlužení, výskyt rizikového chování a kriminality a vysoká míra migrace. Jednotlivé ukazatele samy o sobě sociální vyloučení nezakládají. Je to teprve jejich kombinace, která zasaženým jedincům či rodinám brání v integraci či plnohodnotném životě a na různých úrovních je vylučuje ze společnosti. Každý z uvedených aspektů sociálního vyloučení může být v různých lokalitách a u různých jejich obyvatel zastoupen v jiné míře. Různé kombinace intenzity těchto jevů pak vytváří charakter jednotlivých lokalit, které se stejně jako lokální kontext mnohdy výrazně liší.

Pokud dochází k vyšší koncentraci osob s kombinací několika nebo všech výše zmíněných ukazatelů, hovoříme o **sociálně vyloučené lokalitě (SVL)**. Sociálně vyloučené lokality obvykle vznikají působením systémových aktérů či tržních mechanismů. Při jejich vzniku lze sledovat vnější příčiny tohoto procesu, jako jsou zákonné normy, tržní mechanismy a stanoviska zbytku společnosti i faktory vnitřní, mezi něž se řadí např. životní styl samotných sociálně vyloučených, které se často mezigeneračně reprodukuje. Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita. V českém kontextu se pak jedná o etnicitu romskou. Je však nutné důrazně se vyhradit proti zaměňování pojmu sociální vyloučení s příslušností k romskému etniku. Výše uvedený popis fenoménu sociálního vyloučení jasně dokládá, že stav vyloučení ze společnosti může postihnout kohokoliv, nehledě na jeho etnickou příslušnost. Tomu také odpovídá zacílení intervencí Agentury pro sociální začleňování.

3 Kontext lokality a spolupráce s ASZ

3.1 Základní informace

Město Chomutov se nachází v jihozápadní části Ústeckého kraje. Od roku 2006 je Chomutov statutárním městem a také obcí s rozšířenou působností (ORP). ORP Chomutov je rozdělena celkem do 25 obcí, z toho 3 mají status města - Chomutov, Jirkov a Výsluní (SPSZ Chomutov 2017-2020). Převážná část obyvatelstva žije v Chomutově a Jirkově – k 1. 1. 2021 je to 65 237 obyvatel (ČSÚ [online], 2021).

„Název města byl odvozen z německého *Komotau*. Město Chomutov se skládá ze dvou katastrálních území – Chomutov I a Chomutov II. Nedělí se na žádné místní části (Sociálně - demografická analýza pro účely komunitního plánu, s. 6).“

Obrázek 1: SO ORP Chomutov



Zdroj: geoportal.kr-ustecky.cz

Chomutovsko se řadí ke Krušnohorské soustavě. Historické jádro města se vine podél levého břehu řeky Chomutovky. Okolní terén je převážně rovinatý, na severních okrajích vystupuje mírně do svahů. Na severovýchodě splývá Chomutov stavebně s městem Jirkov, vzdáleným

přibližně 6 km. Města jsou propojena společnou městskou hromadnou dopravou a tvoří chomutovsko-jirkovskou aglomeraci.

Za chomutovský unikát lze rozhodně považovat Kamencové jezero, jež se v četných zdrojích pyšní titulem „jediné na světě“¹. Jezero vzniklo zatopením prostoru po těžbě kamencových břidlic. Vysoký obsah kamence ve vodě zabraňuje růstu řas a sinic, je prokázáno, že voda má léčivé účinky. Kamencové jezero je velmi oblíbená turistická destinace a to nejen pro Chomutovany. V těsné blízkosti k jezeru se nachází Zoopark Chomutov, zoologická zahrada s největší rozlohou v České republice.

3.2 Socio-ekonomický kontext

Chomutov a jeho okolí patří do oblasti s velmi rozvinutou průmyslovou výrobou. Dříve se jednalo především o těžbu nerostných surovin a těžký průmysl. Provoz hnědouhelných dolů se na Chomutovsku naplno rozjel na začátku 19. století. V té době vznikla rovněž železniční trať z Ústí nad Labem, která zefektivnila proces dopravy. Kromě dolů zahájily svou činnost také Válcovny trub a železářny Chomutov (nástupce Mannesmannových závodů) a pobočka kladenské Poldi. Největším báňským podnikem v chomutovské oblasti byl důl Julius, po 2. světové válce přejmenovaný na důl Jan Žižka. Hlavní rozmach důl zažil na konci 19. století, kdy byl součástí Mannesmannových závodů. Po sametové revoluci v r. 1989 a následné restrukturalizaci uhelného hornictví byl důl uzavřen. V regionu došlo k velkému úbytku pracovních příležitostí. V 90. letech bylo vybudováno několik průmyslových zón na okrajích města. Těžký průmysl začal být postupně nahrazován průmyslem lehkým. Jedním z největších zaměstnavatelů chomutovského obyvatelstva jsou stále Severočeské doly, a.s. (Jonášová, 2013). Přesto chomutovský okres patří dlouhodobě k místům s největší nezaměstnaností v republice.

Počet obyvatel

Trend ve vývoji počtu obyvatel obce Chomutov je od roku 1987 mírně klesající. V roce 2001 žilo v Chomutově 50 968 obyvatel, v roce 2011 to bylo 48 328 obyvatel, k 1. 1. 2021 se jedná o 46 158 obyvatel (ČSÚ [online], 2021). V celém okrese Chomutov, resp. v ústeckém kraji, je palčivá situace odlivu mladých lidí zejména kvůli nedostatku vhodných pracovních příležitostí, ale i za studiem (Regionální rešerše, Ústecký kraj, 2014).

Skladba obyvatel

Okres Chomutov je součástí tzv. sudetské oblasti. Před válkou bylo obyvatelstvo převážně německé, po válce došlo k tzv. odsunu Němců. Jak uvádí Jonášová: „Po odsunu sudetských Němců docházelo k novému osidlování pohraničí, do oblasti přicházeli zejména málo kvalifikovaní osídlenci z různých oblastí Čech, Moravy, Slezska a nastal příliv Romů ze Slovenska, jejichž motivací bylo nalezení zaměstnání a obživy ve zdejších podnicích těžkého průmyslu (Jonášová, 2013, s. 56).“ Příliv pracovních sil se projevil v prudkém nárůstu obyvatel, těm bylo nutno zajistit odpovídající bydlení. Jak je uvedeno ve Vstupní analýze, „začaly se také rušit vesnice v chomutovském okrese, které musely ustoupit těžbě hnědého uhlí, a jejich obyvatelům bylo rovněž třeba opatřit bydlení. Z těchto důvodů započala v Chomutově intenzivní výstavba panelových sídlišť. Výstavba probíhala v sedmdesátých

¹ Jako přírodní útvar je jezero skutečně ojedinělé, ale podobné složení vody se vyskytuje i v mnoha jiných jezerech na světě, pozn. aut.

a osmdesátých letech směrem k Jirkovu a vytvořila pás sídlištní zástavby pod svahy Krušných hor (Vstupní analýza Chomutov, 2016, s. 6)“.

Chomutovská sídliště

Plán na výstavbu sídlišť mezi Chomutovem a Jirkovem vznikl už v 60. letech a byl velmi nápaditý a ambiciózní. Zahrnoval kromě výstavby šestnáctipodlažních domů také výstavbu nové nemocnice, gymnázia, bazénu, domova důchodců a podzemní garáže. Z velkých plánů ovšem sešlo a podařilo se realizovat kino s knihovnou (zbořeny v r. 2012), fotbalové hřiště s tenisovými kurty a obchodní centrum (Rak, Pachner, 2005). Chomutovsko-jirkovskou aglomeraci tvoří sídliště *Březenecká, Kamenná, Písečná a Zahradní*. V posledních letech prošla většina panelových domů na sídlišti Zahradní rekonstrukcí a v rámci projektu *Sídliště – místo pro život*, bylo vybudováno několik dětských hřišť, postupně jsou opravovány chodníky a rozšiřují se parkoviště (Kassal [online], 2013).

V oblasti bytové politiky byl zásadním milníkem porevoluční proces privatizace bytového fondu. Jak je zmíněno ve Vstupní analýze, „Od roku 1991 do roku 2000 bylo v Chomutově zprivatizováno přibližně 800 bytů. Město posléze přistoupilo k další vlně privatizace, do níž bylo zahrnuto asi 10 000 bytových jednotek. Tuto vlnu privatizace bytového fondu zahájilo město Chomutov v září roku 2000. Byty byly nabízeny za 600 korun za metr čtvereční (Vstupní analýza Chomutov, 2016, s. 35).“ V Chomutově bylo v plánu ponechat okolo 2000 bytů ve vlastnictví města. Město však muselo čelit velkému tlaku ze strany obyvatel na prodej bytů. „Po ukončení privatizace byla situace týkající se počtu bytů v majetku města následující: město Chomutov mělo před privatizací ve svém majetku celkem 10 260 bytů a po privatizaci zůstalo městu přibližně 300 bytů. Chomutovská bytová a. s. (CHB a. s.) má v majetku 1 351 bytů, které jí byly převedeny z majetku města (Vstupní analýza Chomutov, 2016, s. 35).“

Proces privatizace bytového fondu sehrál zásadní roli v rozložení vlastníků bytů zejména na chomutovských sídlištích. Prodejem bytového fondu fyzickým osobám byly vytvořeny podmínky pro realitní spekulace a s ním souvisejícím obchodováním s chudobou.

3.3 Rozsah sociálního vyloučení v obci

Jak předjímá úvodní kapitola této práce, sociální vyloučení je multifaktoriální a multidimenzionální pojem. Místní rozdílnost je pro něj typická. Neexistuje však vzor typické sociálně vyloučené lokality, ačkoliv lokality místně segregované, tedy jasně prostorově vymezené, jsou ty nejviditelnější a nejsnáze uchopitelné. Mezi faktory ovlivňující sociální vyloučení patří jevy jako je materiální chudoba, dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na sociálních dávkách, předluženost, nízká kvalifikační a vzdělanostní úroveň, závislosti a kriminalita a především pak nízká kvalita a nejistota v bydlení. Na místech, kde žije skupina osob, která řeší výše uvedené existenční nesnáze v kombinaci, mluvíme o sociálně vyloučených lokalitách. Termín „lokalita“ však může být matoucí, neboť evokuje právě místně segregovanou část města, ghetto.

Na území obce Chomutov se nenalézají žádné sociálně vyloučené lokality ve smyslu prostorovém. Ve Vstupní analýze Chomutov (2016) je proto akcentován výraz **lokalita s vyšším počtem sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených osob**. Tento výraz (byť je poměrně komplikovaný) nejlépe vystihuje chomutovskou situaci a lépe uchopuje

multidimenzionalitu sociálního vyloučení jako takového. Proto s ním bude v této práci více operováno.

Vývoj SVL v Chomutově

První ucelený, analytický dokument zabývající se sociálně vyloučenými lokalitami, tzv. Gabalova mapa (2006), stanovil pro město Chomutov 3 vyloučené lokality:

- ulici Dukelská (prostorově segregovaná, v centru města),
- sídliště Kamenná a Písečná (sídlíšní, ovšem prostorově nevyloučené lokality).

V Analýze sociálně vyloučených lokalit v ČR (2015), kterou zpracovala ASZ ve spolupráci s GAC spol. s r.o. a která předchází analýzu aktualizuje, se Chomutov objevuje na přední příčce v počtu sociálně vyloučených obyvatel, kvalifikovaný odhad v roce 2015 byl 5 700 – 6 300 obyvatel. Celkově se v analýze objevuje 7 vyloučených lokalit a 8 ubytoven s vyšším počtem sociálně vyloučených osob. Konkrétně se jedná o tyto lokality:

- ulici Kamennou na sídlišti Kamenná (celá ulice),
- ulici Kyjickou na sídlišti Březenecká (č.p. 4650, 4651, 4649),
- ulici Kadaňskou (č.p. 3725, 3731-3),
- ulici Vodní (č.p. 1589)
- 3 lokality v centru města - Selská 3592, K. Buriana 3577, Partyzánská 4807 a přilehlé domy a ulice.

A tyto ubytovny:

- ubytovna č. 1 Kosmonautů 4021 „Delta“
- ubytovna č. 2 Kosmonautů 4998 „Turbo“
- ubytovna č. 3 Kosmonautů 4181 „Vojenská“
- ubytovna č. 4 Pražská 1793 „Papilio“
- ubytovna č. 5 Wolkerova 891/10 (naproti autobusáku)
- ubytovna č. 6 Spořická 4751 a 5892
- ubytovna č. 7 Tovární 5427
- ubytovna č. 8 Na Bělidle - SK Global

Vstupní analýza Chomutov (2016) popisuje, že se stav oproti červnu až prosinci 2014, kdy se data pro aktuální Gabalovu mapu sbírala, výrazně změnil. Jak je uvedeno v SPSZ, „větší prostor byl dříve věnován lokalitám, jež více odpovídaly charakteristice sociálně vyloučených lokalit a to především ve dvou hlavních znacích. Jedním z nich byla vyšší míra prostorového vyloučení, dále to byla skutečnost, že tyto objekty byly obydleny z větší části sociálně vyloučenými osobami, mezi kterými převažovali Romové. S těmito lokalitami bylo také spojeno symbolické vyloučení, jednalo se o místa se špatnou pověstí, o tzv. špatné adresy (SPSZ Chomutov 2017-2020, s. 30).“ Za jedinou takovou lokalitu lze v Chomutově považovat ulici Dukelskou, kterou definovala první Gabalova mapa. Lokalita ovšem v nedávné době zanikla, poslední obyvatelé byli vystěhováni v roce 2016. Namísto toho se však navýšily počty sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených osob na chomutovských sídlištích.

Lze tedy konstatovat, že **situace sociálního vyloučení v městě Chomutově je proměnlivá**. Menší, prostorově ohraničené lokality v centru města zcela vymizely. Jedná se o objekty v ulici Beethovenova a Bělohorská, dále o některé domy ve středu města (ulice Vodní, Selská,

K. Buriana, z části Kadaňská a Za Zborovskou). Aktuálně je situace nejhorší na sídlištích **Kamenná, Písečná, Březenecká a Zahradní** (chomutovsko-jirkovská aglomerace).

Pro posouzení rozsahu sociálního vyloučení v území byl ASZ sestaven tzv. **index sociálního vyloučení** (Lang, Matoušek, 2020), který souhrnně vyhodnocuje míru sociálního vyloučení na základě údajů z pěti objektivních indikátorů pokrývajících dimenze chudoby (materiální deprivace), vyloučení z bydlení, vyloučení z trhu práce, vyloučení ze vzdělávání a dimenzi zadluženosti. Index sociálního vyloučení je měřen na škále 0 až 30 bodů, kdy 0 bodů indikuje žádné nebo minimální zatížení sociálním vyloučením, zatímco 30 bodů indikuje maximální zatížení. Územní úroveň, k níž se index vztahuje, představují obce. Pokud jsou hodnoty indexu 8 a vyšší, jsou považovány za ukazatel sociálním vyloučením ohrožených obcí. **Chomutov dosahuje v indexu 21 bodů²**, což představuje vysokou hodnotu. V kategoriích se index pohyboval od 12 do 30 bodů. Ačkoliv je situace v Chomutově z hlediska sociální exkluze proměnlivá a prostorově neohraničená, Chomutov stále patří na přední příčku ohrožených obcí.

3.3.1 Charakteristika současných sociálně vyloučených lokalit v Chomutově

Sídliště

V SPSZ Chomutov (2017 – 2020) je jasně uvedeno, že při identifikaci sociálně vyloučených lokalit v obci se v nejrůznějších studiích i výpovědích místních aktérů sídliště tvořící chomutovsko-jirkovskou aglomeraci vždy objevovaly. *Sídliště Kamenná a Písečná lze bezpochyby označit jako lokality s vyšší koncentrací sociálně vyloučených osob v dlouhodobější perspektivě.*

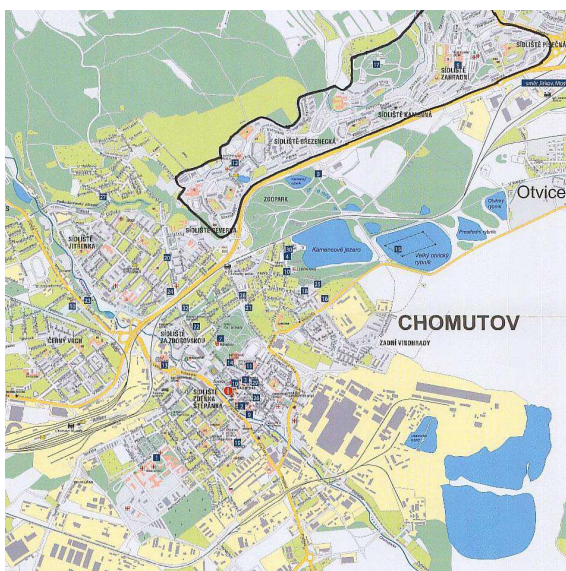
Podle SPSZ Chomutov (2017–2020) je vznik problematických lokalit v rámci sídlištní zástavby pojen s migrací Romů. A to jak migrací vnitřní, tedy stěhování rodin uvnitř sídliště, tak migrací vnější, kdy se na sídliště stěhovaly romské rodiny z různých koutů republiky. Byty na chomutovských sídlištích jim byly nabídnuty jako náhrada za byty v lukrativnějších částech měst, které původně byly jejich domovem. Toto vystěhovávaní Romů se ovšem dělo plošně na různých místech republiky, není to případ jen Chomutova. Strategický plán popisuje, že: „Příčiny vzniku a vývoj těchto problematických fenoménů je třeba nahlížet v kontextu celého místního trhu s bydlením. Podle výpovědí respondentů při rozhovorech i z pohledu místních expertů, ještě v relativně nedávné době nebylo místo bydliště na sídlišti automaticky považováno za bydlení na špatné adrese (SPSZ Chomutov, 2017-2020, s. 31)“. Popisovaná situace úzce souvisí především s procesem privatizace a následnou změnou v struktuře vlastníků panelových domů. Během privatizace v 90. letech bylo mnoho bytů odprodáno soukromým vlastníkům, kteří za účelem zisku začali své byty pronajímat sociálně vyloučeným osobám, mezi nimiž byl vysoký počet Romů. Jak dokládá SPSZ Chomutov (2017–2020) vysoká fluktuace nájemníků se dotýká především domů, které mají vlastnickou právní formu jako společenství vlastníků jednotek (SVJ). Právě v těchto domech vzniká nejvíce problémů a nachází se v nich nejvyšší podíl sociálně vyloučených osob. Nelze ovšem striktně říci, že tato forma vlastnictví zavádá na vznik popisovaných problémů. Ve sledovaných sídlištích to však byly takřka výhradně SVJ, které čelily četným existenčním problémům (devastace bytového fondu, odpojování domů od energií, výskyt hmyzu a hlodavců, nepořádek ve společných prostorách, apod.).

² Data jsou aktuální k roku 2019.

SPSZ Chomutov 2017-2020 vymezuje tyto **4 ulice jako současné lokality s nejvyšší koncentrací sociálně vyloučených osob**:

- ulice Kyjická na sídlišti Březenecká,
- ulice Kamenná na sídlišti Kamenná,
- ulice Borová na sídlišti Zahradní,
- ulice Písečná na sídlišti Písečná.

Obrázek 2: Chomutov - chomutovská sídliště



Zdroj: VA Chomutov 2016, Analýza rizikových lokalit v Chomutově 2012

Ubytovny

Jak je doloženo v SPSZ Chomutov, „ubytovny v Chomutově jsou v soukromém vlastnictví, město ubytovnu ve svém majetku nemá. Ubytovny neslouží jen k přechodnému ubytování, z některých z nich se stala místa dlouhodobého bydliště sociálně slabšího obyvatelstva (SPSZ Chomutov, 2017-2020, s. 30)“. Na ubytovnách popsaných Gabalovou mapou v roce 2015 se nacházeli lidé ubytovaní zde dlouhodobě, pobírající dávky v hmotné nouzi. Mezi běžnou praxí ubytovatelů patří uzavírat s nájemníky smlouvy, kde je stanoveno, že část ceny ubytování se hradí prostřednictvím doplatku na bydlení. Po zavedení opatření obecné povahy v roce 2018, tzv. bezdoplatkových zón, se situace na ubytovnách zásadně změnila. Několik ubytoven v Chomutově (např. největší ubytovna sv. Alžběty) ukončilo svůj provoz, poněvadž ubytovávaly výhradně sociálně vyloučené. Jejich stav byl často žalostný, zdevastované prostory, přítomnost štěrnic a švábů, nefunkční sociální zařízení, apod.

V současné době (květen 2021) město Chomutov eviduje **4 ubytovny s vyšší koncentrací sociálně vyloučených osob**:

1) REDSTABIL, Spořická 4751

Počet osob celkem: 54 (z toho 33 osob v evidenci Úřadu práce /ÚP/)

Počet pokojů/domácností: 42

Počet rodin: 0

Počet seniorů: 16,

Věk obyvatel: 25-75 let

2) TOVÁRNÍ, Tovární 5427

Počet současně ubytovaných: 150 osob

Počet seniorů: 20

Celkový počet domácností: 50

Celkový počet dětí: 50 (35 domácností alespoň s jedním dítětem)

3) WOLKEROVA, Wolkerova 891/10

Kapacita ubytovny: 20 osob

Počet současně ubytovaných: 15 osob

Počet pokojů: 10, Rodiny: Ne, Senioři: 1 osoba

4) TURBO, Kosmonautů 4998

Kapacita ubytovna: 18 osob

Počet současně ubytovaných: 14 osob

Rodiny: ne – pouze muži, výraznou část tvoří dělníci

Senioři: 6 osob

Měsíční nájemné v chomutovských ubytovnách pro 4členou rodinu se pohybuje okolo 12 000 Kč, což je shodná cena s nájmem třípokojového bytu na sídlišti. Většinu nájemníků ubytoven tvoří lidé sociálně vyloučení či sociálním vyloučením ohrožení – jsou nemajetní, nezaměstnaní, zadlužení, často nemocní, trpící nějakou závislostí. Bariérou, která konzervuje situaci těchto osob, je kauce. Kauce na nájemné, tedy záloha na minimálně 2 nájem dopředu, představuje pro tuto skupinu osob nepřekonatelný problém. Sociálně vyloučení nedisponují takovými příjmy, aby mohli v rozumné době na kauci našetřit. Není pro ně v podstatě možné se z nevyhovujícího substandardního bydlení posunout na běžný nájemní byt.

Přístup města: Město Chomutov si velmi dobře uvědomuje závažnost a rizikovost existence ubytoven s vysokou koncentrací sociálně vyloučených osob. Na všech ubytovnách proto působí terénní sociální pracovníci a to jak pracovníci z MMCH Chomutov, tak pracovníci z neziskových organizací (Člověk v tísni, Světlo Kadaň). Ubytovaným je nabízena spolupráce v různých oblastech, včetně možnosti se při úzké spolupráci posunout do sociálního bydlení. V současné době představuje nejohroženější ubytovnu ubytovna Tovární, na které jsou jako jediné ubytovány rodiny s dětmi.

3.3.2 Dávky v hmotné nouzi

Dávky v hmotné nouzi jsou nepojistné dávky sloužící jednotlivcům či rodinám s nízkými příjmy, kteří nejsou schopni zajistit zlepšení kvality svého života vlastním přičiněním a jsou ohrožení sociálním vyloučením. Smyslem dávek HN je zajistit těmto lidem naplnění základních životních potřeb, tedy se jedná o nejnnutnější náklady na bydlení, ošacení, jídlo, případně další předměty denní potřeby. V České republice rozlišujeme tři typy dávek: Příspěvek na živobytí (PnŽ), doplatek na bydlení (DnB) a mimořádnou okamžitou pomoc (MOP)³. Počet vyplacených dávek v hmotné nouzi vhodně ilustruje vývoj a rozsah sociálního vyloučení v lokalitě. Pro identifikaci lokalit s vyšším podílem sociálně vyloučených osob je vhodným nástrojem analýza rozložení příjemců dávek hmotné nouze.

Tabulka 1 nabízí meziroční srovnání úhrnu výplaty dávek PnŽ a DnB a to sice pro roky 2016 (před implementací SPSZ) a 2020 (během implementace SPSZ). **V meziročním srovnání období před strategickým plánováním a téměř na jeho konci došlo v Chomutově**

³ Dávka MOP je vyplácena jako jednorázová pomoc při nenadálé životní události, proto ji v následné analýze nebude věnována pozornost.

k radikálnímu úbytku dávek HN. Před implementací SPSZ bylo v ORP Chomutov v roce 2016 vyplaceno celkem 27 640 PnŽ, mezitím co v roce 2020 to bylo 12 943 PnŽ, což znamená pokles o 53 %. Pro obec Chomutov činí tento rozdíl 50 %. Mezi lety 2020 a 2016 poklesl celkový počet příjemců PnŽ v České republice o 51 %. Lze tedy vidět, že vývoj v počtu příjemců dávky PnŽ v Chomutově kopíruje celorepublikový trend. Tento pokles lze vysvětlit celkovým zlepšením ekonomiky a s ním souvisejícím zvýšením životní úrovně části obyvatel.

Obdobné je to i v případě dávky DnB, pokles pro ORP Chomutov činil 67 % a pro obec Chomutov 68 %. Celorepublikové srovnání v letech 2016 a 2020 pro DnB je snížení o 49 %. Takto výrazné snížení výplaty dávek DnB ve srovnání s republikovým průměrem je ovlivněno především zavedením tzv. bezdoplatkových zón, jež město zavedlo v roce 2018, kdy probíhalo v republice plošné zavádění těchto zón jako Opatření obecné povahy (OOP).

Tabulka 1: Srovnání počtu příjemců dávek v hmotné nouze v obci Chomutov, ORP Chomutov a ČR v letech 2016 a 2020 (úhrn za rok)

	Obec Chomutov		ORP Chomutov		ČR	
	PnŽ	DnB	PnŽ	DnB	PnŽ	DnB
2016	19 328	10 496	27 640	13 935	1 504 343	769 029
2020	9 665	3 343	12 943	4 538	739 214	393 097
Rozdíl	- 50%	- 68%	- 53%	- 67%	- 51%	- 49%

Zdroj: Data MPSV

Bližší ilustraci rozložení dávek PnŽ a DnB s ohledem na lokality s vyšším podílem sociálně vyloučených osob nabízí tabulky 2 a 3. Na základě dat poskytnutých MPSV byly vyfiltrovány ulice s nejvyšším počtem příjemců zkoumaných dávek. Do proměnných byla zahrnuta také skupina „společně posuzovaných osob“, která více přibližuje skutečnou situaci sociálně vyloučených domácností. Mnohdy totiž může být „počet příjemců“, tedy domácností, zavádějící, jelikož neodráží skutečný počet sociálně vyloučených osob vztahující se k určité adrese.

Tabulka 2: Přehled výplaty dávky PnŽ v Chomutově na základě ulic

Příspěvek na živobytí						
	Počet příjemců	Celkový počet SPO	Počet příjemců	Celkový počet SPO	Počet příjemců	Celkový počet SPO
	za prosinec 2016		za prosinec 2018		za prosinec 2020	
Borová	76	234	60	178	54	160
Březenecká	75	180	41	100	33	78
Dřínovská	76	220	67	216	63	175
Jirkovská	88	249	73	220	57	200
Kadaňská	37	96	28	69	26	58
Kamenná	151	467	113	357	91	284
Kyjická	41	101	21	50	23	60
Palackého	48	100	37	79	34	62
Písečná	87	220	48	114	46	115
Školní pěšina	39	117	26	83	16	48
Zahradní	73	200	44	134	29	89
Zborovská	100	117	60	72	61	68
17. listopadu	61	150	44	117	32	86

Zdroj: Data MPSV

V tabulkách 2 a 3 lze vidět vývoj poskytovaných dávek na začátku strategického plánování v roce 2016, během implementace SPSZ v roce 2018 a nejaktuálnější data za rok 2020. Níže uvedené ulice jsou všechny situované na chomutovská sídliště, kromě ulice Zborovská. Soubor ulic (v tabulce zvýrazněn) s nejvyššími počty sociálně vyloučených osob v zásadě kopíruje ulice vymezené v SPSZ. Největší počet osob pobírajících PnŽ i DnB je bezpochyby v ulici **Kamenná**, následují ulice **Jirkovská**, **Dřínovská**, **Písečná** a **Borová**. Z předchozího výčtu, jenž byl formulován v roce 2016, tedy vypadla ulice Kyjická. Ulice Zborovská rovněž trvale vykazuje vysoký počet příjemců sledovaných dávek, avšak je to z toho důvodu, že se jedná o adresu magistrátu města Chomutova, kde jsou trvale přihlášení také osoby bez přístřeší.

Vývoj sledovaných dávek na adresách s nejvyšší koncentrací sociálně vyloučených osob odpovídá trendu, jenž byl popsán výše v souhrnech pro obec a ORP Chomutov; je trvale klesající. Zejména co se týká dávky DnB, která se např. v nejpostiženější ulici Kamenná snížila v prosinci 2020 oproti prosinci 2016 o 80 %, což lze bezpochyby považovat za opravdu radikální snížení. Nejmarkantnější snížení počtu společně posuzovaných osob bylo zaznamenáno v ulici Jirkovská, jedná se o 88 %. Oproti tomu v případě dávky PnŽ je v ulici Kamenná z hlediska počtu společně posuzovaných osob zaznamenáno meziroční snížení o 39 %, v případě ulice Jirkovská je to dokonce 20 %. Snižování počtu příjemců PnŽ je v ohrožených lokalitách tedy spíše pozvolné, vzdaluje se od trendu pro ORP Chomutov a ČR. Zásadní snížení dávky DnB je nutno přisuzovat existenci bezdoplatkových zón, které Chomutov zavedl v roce 2018.

Tabulka 3: Přehled výplaty dávky DnB v Chomutově na základě ulic

Doplatek na bydlení						
	Počet příjemců	Celkový počet SPO	Počet příjemců	Celkový počet SPO	Počet příjemců	Celkový počet SPO
	za prosinec 2016		za prosinec 2018		za prosinec 2020	
Borová	47	129	22	58	17	40
Březenecká	43	94	18	39	11	26
Dřínovská	51	145	37	120	22	61
Jirkovská	48	137	30	76	9	16
Kadaňská	18	38	17	36	15	30
Kamenná	89	279	51	153	25	58
Kyjická	24	64	14	29	10	22
Palackého	22	50	19	28	12	14
Písečná	50	110	27	58	17	29
Školní pěšina	21	51	9	30	0	0
Zahradní	32	76	23	61	9	24
Zborovská	62	77	34	41	26	31
17. listopadu	37	81	16	43	11	34

Zdroj: Data MPSV

Jak bylo zmíněno výše, celkový pokles příjemců dávek HN lze nejpravděpodobněji vysvětlit celkovým zlepšením ekonomiky a vnitrostátní politikou zaměstnanosti. Lze tedy uvažovat, že se části příjemců zkoumaných dávek podařilo získat zaměstnání a pozvednout si životní úroveň. Svou roli ovšem sehraje i šedá ekonomika, tedy praktikování tzv. práce načerno, kdy je část příjemců dávek HN motivovaná vlastní předlužeností (legální práce se kvůli exekucím na plat nevyplácí). Takové osoby z evidencí úřadů práce vypadávají, ať už z vlastní vůle, nebo kvůli značně restriktivnímu přístupu Úřadu práce ČR vůči osobám evidovaným jako uchazeči o zaměstnání v posledních letech, kdy se zintenzivnilo sankční vyřazování z evidence ÚP.

3.3.3 Nezaměstnanost

Vývoj podílu nezaměstnaných v Chomutově a relevantních územních celcích pro srovnání ilustruje tabulka 4. V době začátku strategického plánování v ORP Chomutov v r. 2016 činil podíl nezaměstnaných 9,52 %, což lehce převyšovalo průměr okresu Chomutov (9 %), a současně jen lehce převyšovalo průměr Ústeckého kraje (8,43 %). Podíl nezaměstnaných v ČR toho roku činil 5,6 %, tedy téměř o jednu polovinu méně než v ORP Chomutov.

Tabulka 4: Srovnání podílu uchazečů o zaměstnání v Chomutově a relevantních územních celcích v letech 2016, 2018 a 2020 (údaje v %)

	2016	2018	2020	Rozdíl p.b. (2016 vs. 2020)	Rozdíl v % (2016=100%)
Chomutov ORP	9,52	5,87	7,14	2,38	25,00%
Okres Chomutov	9	5,46	6,7	2,3	25,56%
Ústecký kraj	8,43	5,05	5,76	2,67	31,67%
Česká republika	5,6	3,2	4,09	1,51	26,96%

Zdroj: Český statistický úřad a OKpráce (vlastník dat - MPSV ČR); zpracování Centrum pro společenské otázky SPOT z.s.; mapazamestnanosti.cz; zpracování vlastní

V mezidobí v r. 2018 podíl nezaměstnaných klesá. V ORP Chomutov je to 5,87 %, v okrese Chomutov činí srovnatelných 5,46 %, v Ústeckém kraji je pak opět jen nepatrně nižší (5,05 %), průměr za celou ČR je v tomto roce 3,2 %. V roce 2016, na začátku strategického plánování, trpí Chomutovsko ve srovnání s ČR vysokou mírou nezaměstnanosti. V průběhu implementace SPSZ v roce 2018 se tato míra významně snižuje. Podíl nezaměstnaných pro ORP Chomutov se v roce 2018 ve srovnání s rokem 2016 snížil o 38 %. V roce 2020 vykazuje ORP Chomutov 7,14 podíl nezaměstnaných, srovnatelný údaj najdeme v okrese Chomutov (6,7 %) i v celém Ústeckém kraji (5,76 %). Ani republikový údaj se v tomto období významně neliší (4,09 %). Podíl nezaměstnaných v Chomutově se v průběhu 5 let snížil o 25 %, podíl nezaměstnaných v ČR se v průběhu stejných 5 let snížil o 27 %. Lze vidět, že v průběhu uplynulých 5 let se Chomutovsko přiblížilo na srovnatelnou úroveň s průměrem České republiky.

Z prezentovaných dat jednoznačně vyplývá, že se **situace v oblasti nezaměstnanosti v ORP Chomutov rozhodujícím způsobem zlepšila**. Zásadní vliv na zlepšení měla opět celková ekonomická konjunktura České republiky, včetně zvýšené poptávky po zaměstnancích v sousedním Německu. Další sférou vlivu na tento stav může být zvyšující se počet sankčně vyřazených uchazečů o zaměstnání z evidence Úřadu práce a celkově lidí žijících „mimo systém“. Zvyšující se míra nezaměstnanosti, zaznamenaná pro rok 2020, může být vysvětlena dopadem pandemie covidu-19.

Pro popis stavu sociálního vyloučení je více vypovídající srovnání podílu **dlouhodobě nezaměstnaných** (evidovaných déle než 12 měsíců) na celkovém počtu uchazečů o zaměstnání. Skupina dlouhodobě nezaměstnaných se totiž přesněji překrývá s populací sociálně vyloučených. Při pohledu na tuto statistiku (viz tabulka 5) zjišťujeme, že se **podíl uchazečů o zaměstnání nacházejících se nepřetržitě v evidenci více než 12 měsíců mezi lety 2016 a 2020 zásadně snížil**: v roce 2016 tvořili dlouhodobě nezaměstnaní 51 % všech uchazečů o zaměstnání, mezitím co v roce 2020 to bylo 30 %.

Tabulka 5: Srovnání podílu dlouhodobě nezaměstnaných v Chomutově (ORP) v letech 2016, 2018 a 2020 (údaje v %)

	2016	2018	2020
Podíl nezaměstnaných do 12 měsíců	4,71	3,78	4,98
Podíl nezaměstnaných nad 12 měsíců	4,81	2,09	2,16
Podíl nezaměstnaných celkem	9,52	5,87	7,14
Podíl nezaměstnaných nad 12 měsíců k celkovému podílu nezaměstnaných	50,53%	35,60%	30,25%

Zdroj: Český statistický úřad a OKpráce (vlastník dat - MPSV ČR); zpracování Centrum pro společenské otázky SPOT z.s.; mapazamestnanosti.cz; zpracování vlastní

Na základě dat poskytnutých ÚP ČR, krajské pobočky Ústí nad Labem, lze **srovnat počet uchazečů o zaměstnání podle délky evidence také pro vybrané ulice s nejvyšší koncentrací sociálně vyloučených osob**, jak byly uvedeny v kapitole 3.3.2 Dávky v hmotné nouzi. Níže uvedená tabulka ilustruje stejný trend rapidního snižování dlouhodobě nezaměstnaných i v lokalitách s největším podílem sociálně vyloučených domácností. Mezitím co v prosinci roku 2016 činili dlouhodobě nezaměstnaní nejpočetnější skupinu, v květnu roku 2021 je tato skupina nejméně početná.

Tabulka 6: Srovnání počtu uchazečů o zaměstnání ve vymezených ulicích podle výše podílu sociálně vyloučených osob

Délka evidence	Počet UoZ	
	k 31.12.2016	k 20.05.2021
> 24 měsíců	687	192
12 - 24 měsíců	198	228
6 - 12 měsíců	168	234
< 6 měsíců	200	431

Zdroj: data ÚP ČR, zpracování vlastní

3.3.4 Zadluženost

Zadluženost je vnímána jako zásadní společenský problém a je jedním z hlavních faktorů ovlivňujících vznik sociálního vyloučení. V sociálně vyloučených lokalitách často hovoříme o předluženosti. Předlužení nastává v tu chvíli, kdy má dlužník více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku. Jak dokládá Vstupní analýza, „značná předluženost sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených osob je způsobena snadnou dostupností malých a nezajištěných úvěrů s vysokým úrokem a nepřiměřenými sankcemi pro osoby s nízkou úvěruschopností a také přítomností lichvy v lokalitách s vyšší koncentrací sociálně slabých obyvatel (VA Chomutov, 2016, s. 31).“

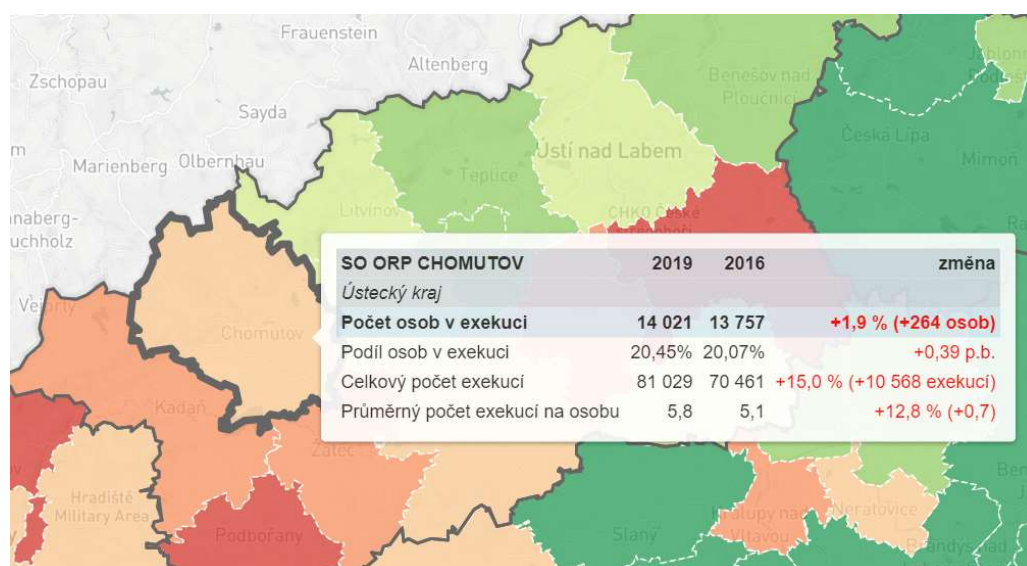
Obecný stav zadlužení obyvatel Chomutov v době implementace SPSZ shrnuje tabulka 7 s podíly osob v exekuci v jednotlivých relevantních územních celcích. Je z ní patrné, že **podíl osob v exekuci v obci Chomutov je po celou dobu zkoumaného období více než dvakrát vyšší než v celé ČR**. Stejně tak podíl osob v exekuci v okrese Chomutov, který je hodnotami jen lehce nižší než obec Chomutov. Pozdější vývoj bohužel není optimističtější. Za rok 2018 sice nemáme k dispozici data za menší územní celky než okresy, ale údaj za rok 2019, který uvádí, že exekuci čelí 21,65 % obyvatel Chomutova, ukazuje dokonce na **mírné zhoršení situace oproti roku 2016**. Chomutov se v případě podílu osob v exekuci řadí k nejhůře postiženým obcím v republice. Na obrázku 3 lze ještě sledovat srovnání územního celku ORP.

Tabulka 7: Srovnání podílu osob v exekuci v Chomutově a relevantních územních celcích v letech 2016 – 2019 (v %)

	2016	2018	2019
obec Chomutov	21,00	Data nejsou k dispozici	21,65
okres Chomutov	18,78	20,18	19,31
Ústecký kraj	16,62	17,56	16,71
Česká republika	9,30	9,20	8,70

Zdroj: mapaexekuci.cz

Obrázek 3: Srovnání počtu osob v exekuci v ORP Chomutov v letech 2016 a 2019



Zdroj: mapaexekuci.cz

Počet předlužených obyvatel Chomutova trvale dosahuje velmi vysokých čísel a je nezbytné věnovat tomuto jevu zvýšenou pozornost. Pro řešení situace však mají aktéři na obecní úrovni jen velmi omezené možnosti. Jedním z mála nástrojů řešení předluženosti obyvatel, který mohou použít lokální aktéři, je zřízení dluhové poradny, kde mohou zadlužení zdarma získat informace – především jak sepsat insolvenční návrh. V okrese Chomutov aktuálně působí 5 organizací s akreditací pro zpracování oddlužení - Městský úřad sociálních služeb Jirkov (na 3 adresách v Jirkově), zapsaný spolek Naděje (v Kadani a Klášterci nad Ohří), Oblastní charita Most, Člověk v tísni o.p.s. a Sociální služby Chomutov (SoS Chomutov), které jsou jako jediná organizace situované přímo v obci. SoS Chomutov pro řešení dluhů využívají ambulantní formy ve své sociální poradně. Magistrát města Chomutova pak vhodně tuto službu doplňuje terénní formou. Pod magistrátem města vznikly v rámci projektu pro efektivnější způsob řešení dluhové problematiky 2 pracovní místa: 1) protidluhový koordinátor (0,5 úvazku) a terénní sociální pracovník (0,5 úvazku) a 2) terénní pracovník. Dále byla pod Magistrátem zpracována Koncepce protidluhové politiky Statutárního města Chomutova 2020 – 2024. Oblastní Charita Most poskytuje kromě ambulantního poradenství rovněž terénní služby a doprovází klienta v různých těžkostech života i během doby oddlužení. Je tedy patrné, že z hlediska možných intervencí je z pozice obce vytvořeno dostatečné spektrum nejrůznějších opatření. Projekty ukončily trvání na konci roku 2020, je tedy možné, že ještě neuplynula dostatečně dlouhá doba na to, aby se úspěchy v analýze dostupných dat projevíly.

3.3.5 Kriminalita

Ústecký kraj, jehož je Chomutov součástí, je dlouhodobě jedním z **nejzatíženějších regionů ČR z hlediska kriminality**. Mezi hlavní kriminogenní faktory v regionu patří dlouhodobě vysoká míra nezaměstnanosti, poloha města v příhraniční oblasti, vysoká míra podílu recidivistů na trestné činnosti a nepříznivá vzdělanostní struktura (mapakriminality.cz). Index kriminality Územního odboru Chomutov, který reflektuje počet spáchaných trestných činů přepočtený na počet obyvatel za určitý časový úsek, v začátcích strategického plánování činil 222, spácháno zde bylo celkem 2 792 trestných činů. V období implementace SPSZ v roce 2019 se zvýšil na hodnotu 234 a 2 947 trestných činů. Přestože index kriminality nepostihuje všechny aspekty bezpečnosti v obci a jeho výše může být ovlivněna dalšími obtížně interpretovatelnými intervenujícími faktory, lze konstatovat, že v Chomutově je trvalý

a významný problém s výskytem kriminality (viz tabulka 7). Přetrvávajícím problémem zůstávají násilné trestné činy. V obou zkoumaných letech představovaly fyzické útoky nejpočetnější typ trestných činů (bylo to přes 50 % všech objasněných případů). Mezi další nejčastěji páchané trestné činy patří (řazeno sestupně) krádeže věcí z automobilu, řízení pod vlivem, výroba a distribuce drog a vloupání do obydlí.

Tabulka 8: Srovnání vývoje indexu kriminality a počtu trestných činů v Územním odboru PČR Chomutov a v ČR (údaje jsou zaokrouhleny na celá čísla)

Období	Chomutov		ČR	
	index kriminality	počet trestných činů	index kriminality	počet trestných činů
1/2016 - 12/2016	222	2 792	236	247 628
1/2019 - 12/2019	234	2 947	203	213 032

Zdroj: mapakriminality.cz

3.4 Spolupráce obce Chomutov s ASZ

Počátky spolupráce sahají až do roku 2010. Spolupráce v prvopočátku nebyla příliš úspěšná. Byla ukončena ze strany ASZ o 2 roky později. V Evaluační zprávě lokality Chomutov (2012) jsou jako hlavní důvody neúspěšného působení ASZ z pohledu aktérů uvedeny: špatné zpracování situační analýzy a výměna lokální konzultantky. Vedení města tehdy ASZ vyčítalo zejména neinovativní přístupy. ASZ dle vedení neupozornila na nic, co by nebylo již před tím zřejmé. Zástupci města zastávali názor, že v rámci svých agend v oblasti sociální integrace jsou si vědomi všech dostupných nástrojů i způsobů jejich využívání. S tvorbou tehdejšího Strategického plánu se velmi pospíchalo a byl s ním spojen velký stres, protože první SPSZ zůstal nedokončen. Po ukončení spolupráce v roce 2012 vznikly 2 dokumenty jako náhrada SPSZ - 1) Koncepce sociální politiky statutárního města Chomutova se zaměřením na sociální začleňování 2013-2015, a 2) Analýza rizikových lokalit v Chomutově.

V roce 2015 projevilo město zájem spolupráci obnovit. Jedním z hlavních městem deklarovaných důvodů pro znovu navázání spolupráce bylo zlepšení situace na sídlištích, kde v bytech některých vlastníků dochází ke zvýšené koncentraci sociálně vyloučených osob. ASZ od února do června roku 2016 mapovala stav sociálního vyloučení ve městě a zpracovala Vstupní analýzu. Tato analýza pak posloužila členům pracovních skupin Lokálního partnerství jako podklad pro tvorbu Strategického plánu sociálního začleňování (SPSZ) 2017-2020, který byl schválen zastupitelstvem města v prosinci 2016. V červenci 2017 proběhla revize plánu v oblasti 4.3 Rodina, mládež, dluhy a zdraví.

První lokální konzultantka v období druhé spolupráce (LK) byla úspěšná a podle výpovědí všech dotazovaných aktérů se podařilo v lokálním partnerství najít a sesíťovat všechny důležité aktéry. Práce to nebyla složitá, LK volně navázala na již existující síť klíčových aktérů z dob minulých. Ve městě navíc probíhá Komunitní plánování, jehož se účastní v zásadě stejní aktéři jako v Lokálním partnerství.

Začátkem roku 2017 se město Chomutov zapojilo do Koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám. Díky tomuto přístupu bylo možno čerpat prostředky z 3 operačních

programů evropských strukturálních fondů na projekty různého zaměření (bydlení; bezpečnost; zaměstnanost; rodina, mládež, dluhy a zdraví; vzdělávání).

Na SPSZ 2017-2020 ve strategické rovině navazuje Tematický akční plán Podpora mládeže ohrožené soc. vyloučením 2019-2022 a Tematický akční plán Podpora osob bez přístřeší 2019-2022. Pro oblast vzdělávání byl připraven Místní plán inkluze (MPI) pro období 2017-2020, který umožňuje čerpat prostředky alokované výlučně na opatření v oblasti vzdělávání. V průběhu spolupráce mezi městem a ASZ bylo rovněž zpracováno několik tematických výzkumů (Tematické výzkumy Každodennost a potřeby mládeže a mladých dospělých ohrožených soc. vyloučením a Život za třináctkou) a jedna evaluace spolupráce. V rámci projektů obce bylo zpracováno několik dílčích evaluací zaměřených na vyhodnocení opatření implementovaných městem.

V současné době probíhá spolupráce na bázi tzv. Vzdálené podpory, jejímž cílem je zachovat podporu ASZ poskytovanou městu při realizaci opatření, strategickém plánování i odborném poradenství v oblastech, které jsou pro obec prioritní.

4 Zadání a cíle evaluace a metodologie

Pro zhodnocení výsledků spolupráce obcí s Agenturou pro sociální začleňování byla zvolena dopadová evaluace založená na zjišťování dopadů uskutečněných intervencí. Dopady vznikají přímým i nepřímým působením výstupů realizovaných opatření. Existence dopadů je zkoumána pomocí evaluačních ukazatelů. Evaluační ukazatele jsou měřitelné indikátory, jejichž pomocí je zjišťováno, jaká změna (dopad) byla způsobena prostřednictvím realizovaných opatření. Evaluační ukazatele mohou být kvantitativní i kvalitativní povahy a jsou vytvářeny na základě expertních znalostí ASZ o jednotlivých tematických oblastech. Pro formulování evaluačních ukazatelů byla využita logika teorie změny (ASZ, 2018). Východiskem teorie změny je strategický plán sociálního začleňování evaluované obce, který je analyzován logikou zachycenou níže ve schématu 1. Každé opatření nemusí, a obvykle nemá, svůj unikátní dopad. Často má více opatření jeden společný dopad.

Schéma 1: Postup při stanovování dopadů intervencí



V úvodní fázi evaluace lokality je vytvářen evaluační design, do něhož jsou zaneseny strategické a obecné cíle ze SPSZ, opatření, kterými jsou dosahovány, jejich výstupy a očekávané dopady spolu s evaluačními ukazateli. Realizované a nerealizované výstupy jsou zjišťovány za pomoci lokálního konzultanta či místních aktérů a dopady jsou definovány s ohledem na specifický kontext lokální situace. V případě některých intervencí – typicky u posilování kapacit sociálních služeb – zůstáváme při formulování dopadů spíše na úrovni výstupů, neboť zjišťování dopadů by vyžadovalo využití výrazně robustnějších výzkumných metod, než umožňuje evaluační proces v ASZ.

Při evaluaci ve městě Chomutov, která probíhala od února 2021 do května 2021, byly využity následující **výzkumné metody a techniky**:

- **desk research** - sekundární analýza dostupných dokumentů
- **dotazníkové šetření** mezi členy pracovní skupiny Lokálního partnerství (11 respondentů)
- **telefonické rozhovory** s místními institucionálními aktéry:
 - vedoucí sociálního odboru
 - terénní pracovník Člověk v tísni
- **polo-strukturované rozhovory** s místními institucionálními aktéry:
 - manažerka SPSZ
 - projektová a finanční manažerka sociálního bydlení MMCH Chomutov
 - sociální pracovnice sociálního bydlení MMCH Chomutov
 - vedoucí Noclehárny a Denního centra K srdci klíč
 - vedoucí Azylového domu SoS Chomutov
 - metodik služeb a vedoucí Bytů na půl cesty K srdci klíč
 - proti-dluhový koordinátor a sociální pracovnice MÚ Chomutov
 - vedoucí sociálních služeb a projektů a sociální pracovnice Oblastní Charita Most – pracoviště Chomutov
- **analýza dat**
 - z veřejně přístupných zdrojů (*mapa nezaměstnanosti, mapa exekucí, mapa kriminality, data MPSV, GŘ ÚP, ČSÚ*)
 - poskytnutá místními aktéry (Sociální bydlení Chomutov, Noclehárny a Denní centrum K srdci klíč, Byty na půl cesty K srdci klíč, Azylový dům SoS Chomutov, Oblastní Charita Most)

4.1 Evaluační otázky a evaluační kritéria

Jak již bylo uvedeno výše, účelem evaluace je posoudit míru naplnění cílů specifikovaných v SPSZ 2017 – 2020 a také dopady implementovaných opatření na cílovou skupinu. Posouzení dopadů není možné bez detailní analýzy jednotlivých opatření, resp. projektů, vždy s ohledem na jejich adresnost, relevanci a konzistenci vůči potřebám cílové skupiny, s ohledem na koordinaci s ostatními aktéry, a také s ohledem na podporu synergií relevantních pro podporu osob ohrožených sociálním vyloučením. Evaluace zároveň přihlíží na prosazení změny v oblasti sociálních (integračních) politik v lokalitě, včetně zhodnocení činnosti lokálního partnerství a podpory obdržené od ASZ.

Klíčové otázky, které navigují evaluaci, jsou strukturovány takto:

Dopady, resp. konsekvence přijatých opatření

- Vytvořila či přispěla opatření k dosažení dopadů v krátkodobém, střednědobém a případně dlouhodobém horizontu?
- Které partikulární aspekty opatření přispěly k prosazení změn (pozitivních i negativních) v životě osob ohrožených sociálním vyloučením?
- Komu dopady opatření pomohly, jakým způsobem a za jakých okolností?
- Objevily se nějaké rozdíly v dopadech opatření na různé věkové, etnické či genderové skupiny osob?
- Lze realizovaným opatřením připsat dosažené změny?
- Objevily se nějaké nezamýšlené dopady (pozitivní a negativní) opatření, např. dopady na vztahy mezi příjemci a osobami, které nebenefitovaly z implementace opatření?

- Jaký byl vliv ostatních faktorů (nad rámec jednotlivých opatření), které ovlivnily dosažení cílů?
- Jaké další investice jsou vyžadovány pro to, aby byla zajištěna udržitelnost výsledků dosažených v rámci opatření?

Adresnost a relevance

- Adresují opatření skutečné potřeby cílové populace osob?
- Byla opatření vhodně nastavena pro to, aby adresovala potřeby osob nejvíce ohrožených sociálním vyloučením?

Konzistence

- Je rozsah opatření z pohledu kapacit služeb konzistentní s potřebami osob ohrožených sociálním vyloučením v dané lokalitě?

Koordinace

- Změnila se koordinace mezi aktéry implementujícími jednotlivá opatření v dané lokalitě?
- Zapojily se domácnosti ohrožené sociálním vyloučením do (jiných) aktivit/opatření zaměřených na jejich podporu?

Udržitelnost

- Jaké jsou hlavní faktory (interní i externí), které pozitivně či negativně ovlivní udržitelnost opatření?

Klíčové otázky, které navigují evaluaci v oblasti hodnocení **lokálního partnerství a podpory obdržené od ASZ**, jsou následující:

- Jaké bylo očekávání klíčových aktérů od Lokálního partnerství?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí proces přípravy SPSZ?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí podporu poskytovanou ASZ? Jak spolupracují?
- Jaké hlavní úsilí nyní vyvíjí obec v oblasti přístupu k sociální problematice a sociálnímu vyloučení?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí celkovou užitečnost SPSZ?
- Podařilo se zachytit všechny relevantní aktéry a zahrnout je do spolupráce?
- Měla jejich spolupráce efekt ve smyslu nových projektů nebo zvýšení kapacity již existujících?
- Je spolupráce udržitelná do budoucna?

Analytická část (kap. 6 – Hlavní zjištění) je členěna dle jednotlivých evaluačních kritérií, kde v jednotlivých podkapitolách evaluace usiluje o zodpovězení otázek uvedených výše.

4.2 Limity evaluace

Evaluace dopadů spolupráce ASZ a obcí se sociálně vyloučenými lokalitami naráží na několik zásadních limitů. Některé z nich jsou obecnými metodologickými problémy evaluace sociálních jevů, jiné se týkají specifík práce ASZ.

Specifickými omezeními vyplývajícími z povahy ASZ jako organizace a její činnosti, která jsme zmiňovaly již v předchozí kapitole, je zejména rozpor mezi tím, že **primární cílovou skupinou ASZ je obec a místní institucionální aktéři**, avšak zvolená evaluační metoda šetří dopady intervencí na sociálně vyloučené osoby, kteří jsou pro ASZ sekundární, tedy nikoliv bezprostřední, cílovou skupinou. Již z tohoto východiska vyplývá, že činnost ASZ může mít pouze **zprostředkovaný vliv na vznik dopadů** v sociálně vyloučených lokalitách. Zásadní roli

v jejich uskutečnění má aktivita místních aktérů, kterou může ASZ podpořit, nemůže ji však zastoupit.

Problémem pro aplikaci dopadové evaluace je rovněž skutečnost, že strategické plány sociálního začleňování mnohdy nejsou vytvořeny ve vhodné logické struktuře, která by implikovala očekávané dopady. S tím souvisí také **absence průběžného monitoringu výstupů a sběru potřebných dat** a informací pro hodnocení změn stavu sociálního vyloučení či postupu průběhu sociální integrace.

Zároveň musíme vzít úvahu také komplexní povahu sociálního problému, jímž je sociální vyloučení. Do jeho vývoje, stejně jako obecně do vývoje společnosti, silně **intervenuje velké množství vnějších faktorů**, které ASZ, ale ani obce a jejich obyvatelé nemohou nijak ovlivnit. K vnějším intervenujícím faktorům můžeme přiřadit i **systémové nastavení** jednotlivých politik státu, které determinuje možnosti řešení různých aspektů sociálního vyloučení. Další důležitou skutečností, kterou musíme mít na mysli při hodnocení spolupráce obcí s ASZ, je to, že integrační procesy jsou dlouhodobé povahy a jejich výsledky se projevují až po delší době, od intervencí tedy nelze očekávat okamžitý dopad a změny v sociálně vyloučených lokalitách.

Jiný limit prováděné evaluace představuje **nedostatek dostupných relevantních dat** takřka ve všech oblastech intervencí, a to především dat vztažených k malým územním jednotkám a k identifikovaným sociálně vyloučeným lokalitám. Data, která jsou poskytována místními aktéry, pak mívají různou strukturu, obsah i validitu. Navíc je obvykle nelze ověřit z jiných zdrojů.

S ohledem na uvedená obecná i specifická metodologická omezení je při evaluaci kladen důraz na **kvalitativní zkoumání**, které umožní podat hlubší kontextuální hodnocení dopadů intervencí a vytvořit co nejvěrnější obraz stavu lokality.

4.3 Tematické zúžení evaluace SPSZ

Po provedení několika pilotních evaluací se ukázalo, že komplexní evaluace, tj. evaluace dopadů všech realizovaných cílů a opatření SPSZ, je kapacitně náročná a tato náročnost s velikostí města obvykle stoupá. Zároveň opatření v některých tematických oblastech mají menší rozsah a záběr a jejich vliv na celkovou situaci v dané oblasti (např. bezpečnosti) je menší a zároveň předvídatelný i bez podrobné evaluace. Proto evaluační tým po diskuzi s řídicím orgánem projektu OPZ přistoupil k tematickému zúžení každé evaluace. **Další evaluační zprávy včetně této se proto zaměří vždy na zhodnocení jedné vybrané oblasti definované v SPSZ** na základě tematických oblastí řešených Agenturou pro sociální začleňování. Při výběru této oblasti bude přihlédnuto ke specifickým evaluované lokality – rozsah opatření tematické oblasti v dané lokalitě a rozsah naplněných opatření, další plánované zaměření obce v oblasti sociálního začleňování – i k zajištění pestrosti evaluovaných témat napříč lokalitami. Na základě těchto měřítek byla **v obci Chomutov vybrána pro evaluaci oblast Bydlení**, která se průřezově dotýká v SPSZ podoblasti Dluhy.

5 Evaluované priority a cíle SPSZ

Tabulka 9 je věnovaná přehledu plnění cílů SPSZ 2017 – 2020 na základě tematického zúžení – oblast bydlení průřezově se dotýkající podoblasti dluhy. V tabulce je uvedeno, nakolik byl daný cíl plněn a jaké byly relevantní okolnosti plnění.

Tabulka 9: Priority a cíle evaluované na základě tematického zúžení

Oblast BYDLENÍ

1. Priorita	Vytvoření efektivního systému sociálního bydlení
1.1 Obecný cíl	<i>Vznik a implementace Lokální koncepce sociálního bydlení města Chomutova</i>
1.1.1 Specifický cíl (opatření)	<i>Do roku 2020 budou implementována pravidla Lokální koncepce sociálního bydlení města Chomutova.</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ano	Lokální koncepce byla vytvořena a schválena před 1 rokem. Jsou v ní popsány a ošetřeny všechny byty v majetku města.
1.2 Obecný cíl	<i>Vznik 50 sociálních bytů</i>
1.2.1 Specifický cíl (opatření)	<i>Do roku 2020 bude zrekonstruováno 50 bytů pro sociální bydlení.</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
částečně	Město Chomutov vykoupilo celkem 14 bytů z projektu IROP – zejména na chomutovských sídlištích. Byty jsou velikosti 2x 1+1, 6x 2+1, 5 x 3+1, 1 x 4+1. Chomutovská bytová, a.s. poskytla další 2 byty o velikosti 1+1. Od 1. 3. 2020 bylo dále převedeno 12 bytů z Pilotního projektu – 6 bytů bylo opraveno z projektu IROP, byty velikost 2+1. Ostatních 6 bytů opravila Chomutovská bytová, a.s. – velikosti 2 x 2+1, 2 x 1+1, 2 x 3+1. Celkem je nyní v Chomutově 28 sociálních bytů a je v plánu vykoupit dalších 8 bytů. Aktuálně rada města schválila výkup dalších 5 bytů. Rozsah projektu byl omezen maximální výší dotace (tj. 7 miliony Kč) tvořící 90% financování. Plánovaný počet 50 bytů se nepodařilo naplnit z důvodu, že se v době realizace projektu výrazně změnila situace na trhu s nemovitostmi a za plánovanou cenu nebylo možné nakoupit 50 bytů.
1.3 Obecný cíl	<i>Vznik pozic terénních sociálních pracovníků města pro oblast sociálního bydlení</i>
1.3.1 Specifický cíl (opatření)	<i>Do roku 2019 vznikne 5 nových pozic terénních sociálních pracovníků města pro oblast sociálního bydlení.</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
částečně	V současné době jsou pro oblast sociálního bydlení vyčleněny 3 terénní sociální pracovníci . Důvodem menšího rozsahu plnění je přímá návaznost počtu sociálních pracovníků na počet sociálních bytů. V Chomutově je praxí ověřeno, že optimální počet bytů na 1 soc. pracovníci je 10.
1.4 Obecný cíl	<i>Profesionalizace práce terénních sociálních pracovníků města v oblasti sociálního bydlení</i>
1.4.1 Specifický cíl (opatření)	<i>Do roku 2020 bude zajištěna supervize a vzdělávání pro 5 nových terénních sociálních pracovníků města v oblasti sociálního bydlení.</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ano	Supervize je pravidelně zajišťována všem pracovníkům v oblasti sociálního bydlení.
1.5 Obecný cíl	<i>Podpora rodinám či jednotlivcům zapojeným do sociálního bydlení</i>

1.5.1 Specifický cíl (opatření)	Do roku 2020 bude zajištěna podpora 50 rodinám či jednotlivcům (plus 10 v Lokální koncepci sociálního bydlení města Chomutova)
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
částečně	Všechny byty jsou plně obsazené, především rodinami nebo samoživiteli s dětmi. Všem je poskytována pravidelně podpora. Struktura klientů v sociálních bytech: Jednotlivci - 3 Páry - 4 Rodiny a samoživitelé s dětmi - 21
1.6 Obecný cíl	Realizace pilotního projektu MPSV "Sociální bydlení – metodická a informační podpora v oblasti sociálních agend ve spolupráci s městem
1.6.1 Specifický cíl (opatření)	Do roku 2017 vznikne v rámci projektu s názvem Pilotní ověření sociálního bydlení v Chomutově 1 nová pozice garanta sociálního bydlení města a 2 nové pozice terénních sociálních pracovníků města pro sociální bydlení.
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ano	Pozice vznikly, cíl je zcela naplněn. Na ukončený projekt navazuje projekt Podpora sociálního začleňování obyvatel v Chomutově pro oblast sociálního bydlení, dluhové problematiky a podpory ohrožených rodin, Registrační číslo: CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0007799
1.7 Obecný cíl	Vytvoření metodiky sociálního bydlení Ústecko-chomutovské aglomerace
1.7.1 Specifický cíl (opatření)	Do roku 2018 bude vytvořena metodika sociálního bydlení Ústecko-chomutovské aglomerace.
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ne	Metodika nebyla vytvořena z důvodu zamítnutí žádosti o dotaci z OPZ, jež podával Ústecký kraj.
2. Priorita	Podpora a rozvoj systému krizového bydlení
2.1 Obecný cíl	Vznik nízkoprahového denní centra s hygienickým střediskem
2.1.1 Specifický cíl (opatření)	Do roku 2020 bude zrekonstruován objekt pro účely zřízení nízkoprahového denního centra s hygienickým střediskem s kapacitou 15 osob.
2.1.2 Specifický cíl (opatření)	Do roku 2020 vznikne služba nízkoprahového denního centra s hygienickým střediskem. Do roku 2020 bude podpořeno 200 osob bez přístřeší.
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ano	2.1.1 Specifický cíl (opatření) je součástí projektu „Nízkoprahové denní centrum a noclehárna pro ženy – rekonstrukce a vybavení“, r.č. CZ.06.2.56/0.0/0.0/18_103/0010433. V ul. Kochova 3957 byl zrekonstruován objekt, který sloužil jako noclehárna pro muže, na nízkoprahové denní centrum s hygienickým střediskem. Rovněž byla zajištěna infrastruktura ambulantní formy sociálních služeb. Okamžitá kapacita činí 12 osob . 2.1.2 Specifický cíl (opatření) je součástí projektu „Nízkoprahové denní centrum pro osoby bez přístřeší a noclehárna v Chomutově“, číslo: CZ.03.2.60/0.0Z./0.0/16_052/0015982. Za dobu trvání projektu bylo podpořeno více než 200 osob .
2.2 Obecný cíl	Vznik noclehárny pro ženy
2.2.1 Specifický cíl (opatření)	Do roku 2020 bude zrekonstruován objekt pro účely zřízení noclehárny pro ženy.

Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ano	2.2.1 Specifický cíl (opatření) je součástí projektu „Nízkoprahové denní centrum a noclehárna pro ženy – rekonstrukce a vybavení“, r.č. CZ.06.2.56/0.0/0.0/18_103/0010433. V ul. Kochova 3957 byl zrekonstruován objekt, který nyní slouží jako noclehárna pro muže i ženy.
2.3 Obecný cíl	<i>Vznik služby noclehárny pro ženy a podpora noclehárny pro muže</i>
2.3.1 Specifický cíl (opatření)	<i>Do roku 2020 vznikne služba noclehárny pro ženy maximálně s 4 lůžky. Do roku 2020 bude podpořena služba noclehárny pro muže s 10 lůžky.</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ano	Služba noclehárny pro ženy vznikla s 2 lůžky. Služba noclehárny pro muže byla podpořena s 10 lůžky.
2.4 Obecný cíl	<i>Vznik azylového domu pro rodiny s dětmi</i>
2.4.1 Specifický cíl (opatření)	<i>Do roku 2020 bude zrekonstruován objekt pro účely zřízení azylového domu pro rodiny s dětmi.</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ano	2.4.1 Specifický cíl (opatření) je součástí projektu „Azylový dům pro rodiny s dětmi – rekonstrukce a vybavení“, číslo: CZ.06.2.56/0.0/0.0/16_056/0008442. Byla zajištěna infrastruktura pobytové formy sociální služby a byly rozšířeny kapacity stávající azylového bydlení pro muže o cílovou skupinu rodin s dětmi. Celkem vytvořeno 14 lůžek . Bylo pořízeno vybavení související s provozem.
2.5 Obecný cíl	<i>Vznik služby azylového domu pro rodiny s dětmi a podpora služby azylového domu pro muže, azylového domu pro ženy a azylového domu pro matky s dětmi, včetně rozšíření nabídky aktivit.</i>
2.5.1 Specifický cíl (opatření)	<i>Do roku 2020 vznikne služba azylového domu pro rodiny s dětmi pro minimálně 2 rodiny s dětmi. Do roku 2020 bude podpořena služba azylového domu pro muže, azylového domu pro ženy a azylového domu pro matky s dětmi a rozšířena nabídka aktivit motivujících ke vstupu na trh práce.</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ano	Specifický cíl 2.5.1 je součástí projektu „Azylový dům Písečná – rozvoj služby“, číslo: CZ.2.60/0.0/0.0/16_052/0010603. Všechny indikátory i klíčové aktivity projektu byly naplněny. Celkem bylo podpořeno 60 osob.

3. Priorita	Evaluace různých forem sociálního (včetně krizového) bydlení města Chomutova
3.1 Obecný cíl	<i>Vyhodnocení nákladovosti a úspěšnosti různých forem pomoci osobám v bytové nouzi</i>
3.1.1 Specifický cíl (opatření)	<i>Do roku 2021 bude provedena evaluace dopadů těchto systémů na osoby v bytové nouzi (řešení bytové nouze a nepříznivé sociální situace včetně nákladovosti jednotlivých opatření).</i>

Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ne	Evaluace různých forem sociálního (včetně krizového) bydlení města Chomutova je v plánu v gesci ASZ do konce roku 2022.

4. Priorita	Podpora socializace mladých lidí prostřednictvím bydlení
4.1 Obecný cíl	Vznik bytů na půl cesty
4.1.1 Specifický cíl (opatření)	<i>Do roku 2020 budou zrekonstruovány 2 byty pro účely zřízení služby Dům na půl cesty.</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ano	Z projektu ITI byly zrekonstruovány 2 byty pro zřízení služby Dům na půl cesty
4.2 Obecný cíl	Vznik služby Domů na půl cesty
4.2.1 Specifický cíl (opatření)	<i>Do roku 2020 vznikne služba Domů na půl cesty pro minimálně 4 osoby.</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ano	Specifický cíl 4.2.1 je součástí projektu „ Tréninková pracovní místa a dům na půl cesty v Chomutově “, r.č.: CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0016603 Projekt splnil všechny indikátory, klíčové i dílčí aktivity, které byly stanoveny v projektové žádosti. Okamžitá kapacita je 4 až 5 osob.

5. Priorita	Zlepšení života obyvatel na ohrožených sídlištích
5.1 Obecný cíl	Zpracování tematického výzkumu pro oblast bydlení
5.1.1 Specifický cíl (opatření)	<i>Do roku 2017 bude zpracován tematický výzkum pro oblast bydlení a souvisejících jevů na ohrožených sídlištích, včetně návrhů řešení.</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ano	ASZ zpracovala výzkum Život za třináctkou Dostupný on-line: https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/Tematicky_vyzkum_Chomutov_bydleni_2017.pdf
5.2 Obecný cíl	Vznik nábytkové banky
5.2.1 Specifický cíl (opatření)	<i>Do roku 2020 vznikne nábytková banka pro ohrožené obyvatele města Chomutova.</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ne	V důsledku pandemie nového typu koronaviru nebylo možné specifický cíl 5.2.1 naplnit. Zatím se uskutečnila pouze tzv. tichá sbírka – pracovníci magistrátu shromáždili nábytek potřebný pro vybavení sociálních bytů.

Oblast DLUHY

4. Priorita	Zmírňování zadluženosti obyvatel
4.1 Obecný cíl	Vytvoření Koncepce protidluhové politiky města
4.1.1 Specifický cíl (opatření)	<i>Do roku 2020 bude vytvořena Koncepce protidluhové politiky města včetně začlenění tématu dluhové amnestie.</i>

Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ano	Koncepce vznikla a byla schválena před 1 rokem.
4.2 Obecný cíl	<i>Vznik pozice protidluhového koordinátora města</i>
4.2.1 Specifický cíl (opatření)	<i>Do roku 2019 vznikne pozice protidluhového koordinátora města.</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ano	Pozice protidluhového koordinátora vznikla a to v dotaci 0,5 úvazku.
4.3 Obecný cíl	<i>Vznik pozic terénních sociálních pracovníků města pro řešení dluhové problematiky</i>
4.3.1 Specifický cíl (opatření)	<i>Do roku 2019 vzniknou 2 nové pozice terénních sociálních pracovníků města pro oblast dluhové problematiky. Pracovníci budou průběžně vzdělávání a supervidováni.</i>
4.3.2 Specifický cíl (opatření)	<i>Do roku 2020 bude zajištěna podpora 40 rodinám či jednotlivcům ročně v oblasti dluhové problematiky.</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
částečně	Specifické cíle 4.3.1 a 4.3.2 jsou součástí projektu: „ Podpora sociálního začleňování obyvatel v Chomutově pro oblast sociálního bydlení, dluhové problematiky a podpory ohrožených rodin “ Číslo: CZ.03.2.60/0.0./0.0/16_052/0007799 Pozice terénních sociálních pracovníků vznikly, v dotaci 1,5 úvazku. Supervize a vzdělávání průběžně probíhá. V důsledku pandemie se nepodařilo naplnit specifický cíl 4.3.2 plně, předpokládá se, že bude naplněn z 80% do konce projektu.
4.4 Obecný cíl	<i>Navýšení počtu pracovníků odborného sociálního poradenství pro řešení dluhové problematiky</i>
4.4.1 Specifický cíl (opatření)	<i>Do roku 2019 bude navýšen počet pracovníků odborného sociálního poradenství o 2,5 osoby. Pracovníci budou průběžně vzdělávání a supervidováni. Do roku 2020 bude podpořeno novými i stávajícími pracovníky 2500 osob ohrožených dluhy, příp. jinými jevy.</i>
4.4.2 Specifický cíl (opatření)	<i>Do roku 2019 bude navýšen počet dluhových poradců o 0,5 osoby. Pracovníci budou průběžně vzdělávání a supervidováni. Do roku 2020 bude podpořeno 200 osob ohrožených dluhy.</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ano	Specifický cíl 4.4.1 je součástí projektu organizace Sociální služby Chomutov s názvem: „ Poradíme vám “, Číslo: CZ.03.2.60/0.0./0.0/16_052/0007802 Specifický cíl 4.4.2 je součástí projektu Oblastní charity Most s názvem „ Pomoc chomutovským občanům “, Číslo: CZ.03.2.60/0.0./0.0/16_052/0007764 (součástí projektu je řada dalších sociálních služeb) Oba projekty byly úspěšné a překročily počet stanovený počet podpořených osob.

5. Priorita	Rozvoj aktivizačních a motivačních programů pro ohrožené osoby
3.1 Obecný cíl	<i>Rozvoj aktivizačních a motivačních programů v oblasti dluhů, spolupráce s úřady, podpory při vstupu na trh práce atp.</i>

3.1.1 Specifický cíl (opatření)	Do roku 2022 bude podpořeno 40 osob v rámci aktivizačních a motivačních programů v oblasti dluhů, spolupráce s úřady, podpory při vstupu na trh práce atp.
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
částečně	V důsledku pandemie covid-19 a existencí nouzového stavu není zatím počet osob účastnících se vzdělávacích aktivit naplňován podle plánu, ale město ve spolupráci s ASZ momentálně vytváří možnosti, jak stanovený počet do r. 22 naplnit.

Z přehledu evaluovaných priorit a cílů SPSZ 2017-2020 je patrné, že se podařilo naplnit většinu cílů, tak jak je definuje SPSZ. V této části je rovněž třeba zmínit, že obecné cíle jsou v návrhové části SPSZ definovány spíše v rovině výstupů, s nemožností objektivně postihnout dopady. Specifické cíle pak mnohdy kopírují cíle obecné, respektive je více rozvádí právě do roviny výstupů (opatření). Návrhová část SPSZ je velmi strukturovaná a robustní, připomíná formátem spíše implementační plán. Nechybí zde Tabulky kontextových ukazatelů, Analýza rizik ani Indikátorová tabulka. **Dlužno podotknout, že SPSZ Chomutov 2017-2020 je velmi propracovaný dokument, vhodně přizpůsobený současným trendům v strategickém plánování integračních aktivit.**

6 Hlavní zjištění

V SPSZ 2017 – 2020 nejsou jednoznačně definovány očekávané dopady nastavených opatření. Proto bylo při jejich stanovení vycházeno z analytické části SPSZ. Na základě těchto oblastí a v kontextu charakteru nastavených opatření bylo definováno následujících 5 dopadů:

- Zajištění důstojného bydlení pro rodiny ze SVL,
- Zlepšení/stabilizace životní situace obyvatel v SVL,
- Rozvinutý a fungující systém krizového bydlení,
- Snižování zadluženosti obyvatel SVL,
- Osoby ze SVL mají kompetence k řešení svojí dluhové situace.

Podrobné propojení cílů definovaných v SPSZ, výstupů plánovaných opatření a definovaných dopadů, je ilustrováno v následujících schématech.

Oblast Bydlení

Schéma 2: Priorita 1 - Vytvoření efektivního systému sociálního bydlení - [Cíle, výstupy, dopady](#)

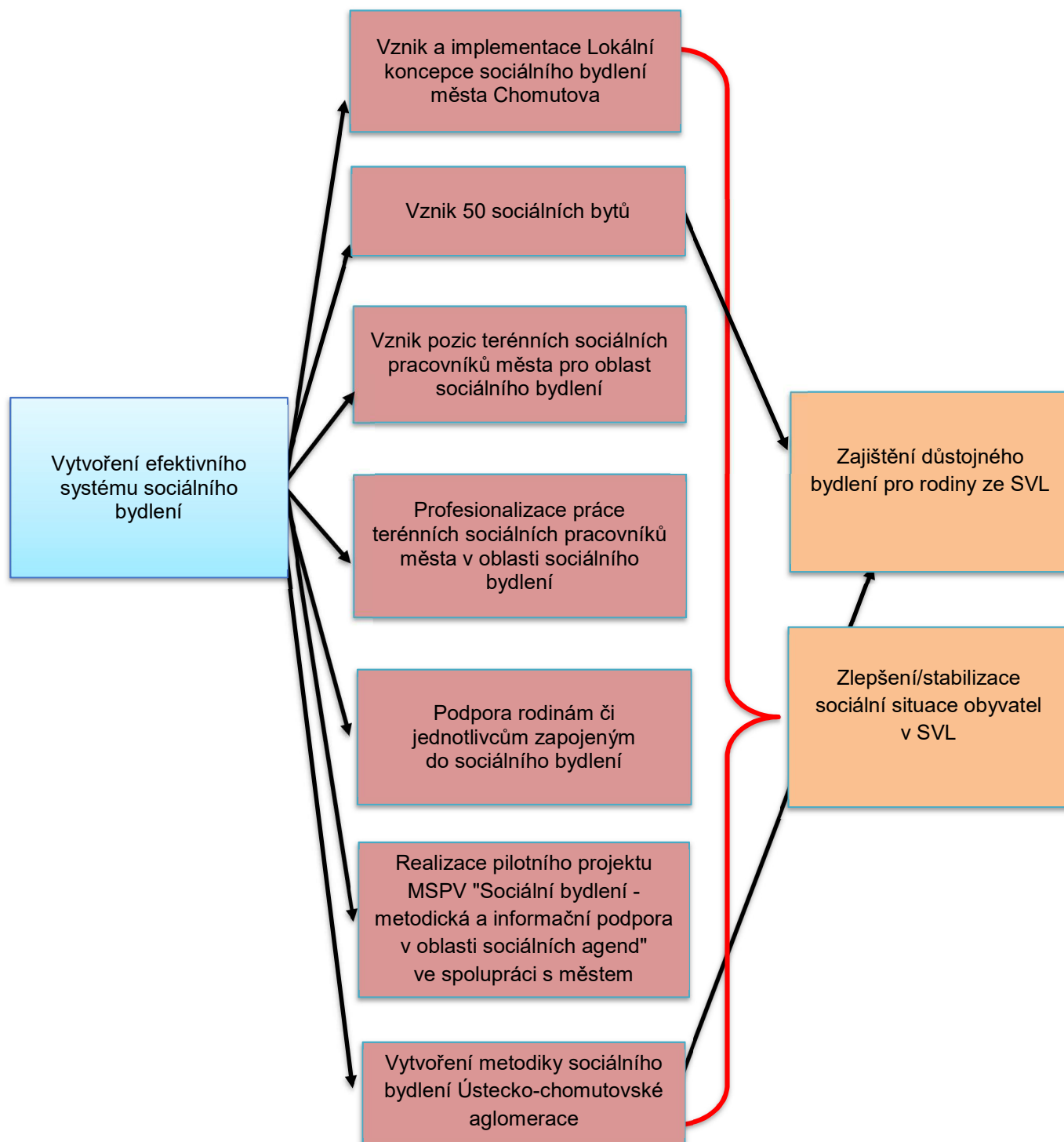


Schéma 3: Priorita 2 - Podpora a rozvoj systému krizového bydlení - Cíle, výstupy, dopady

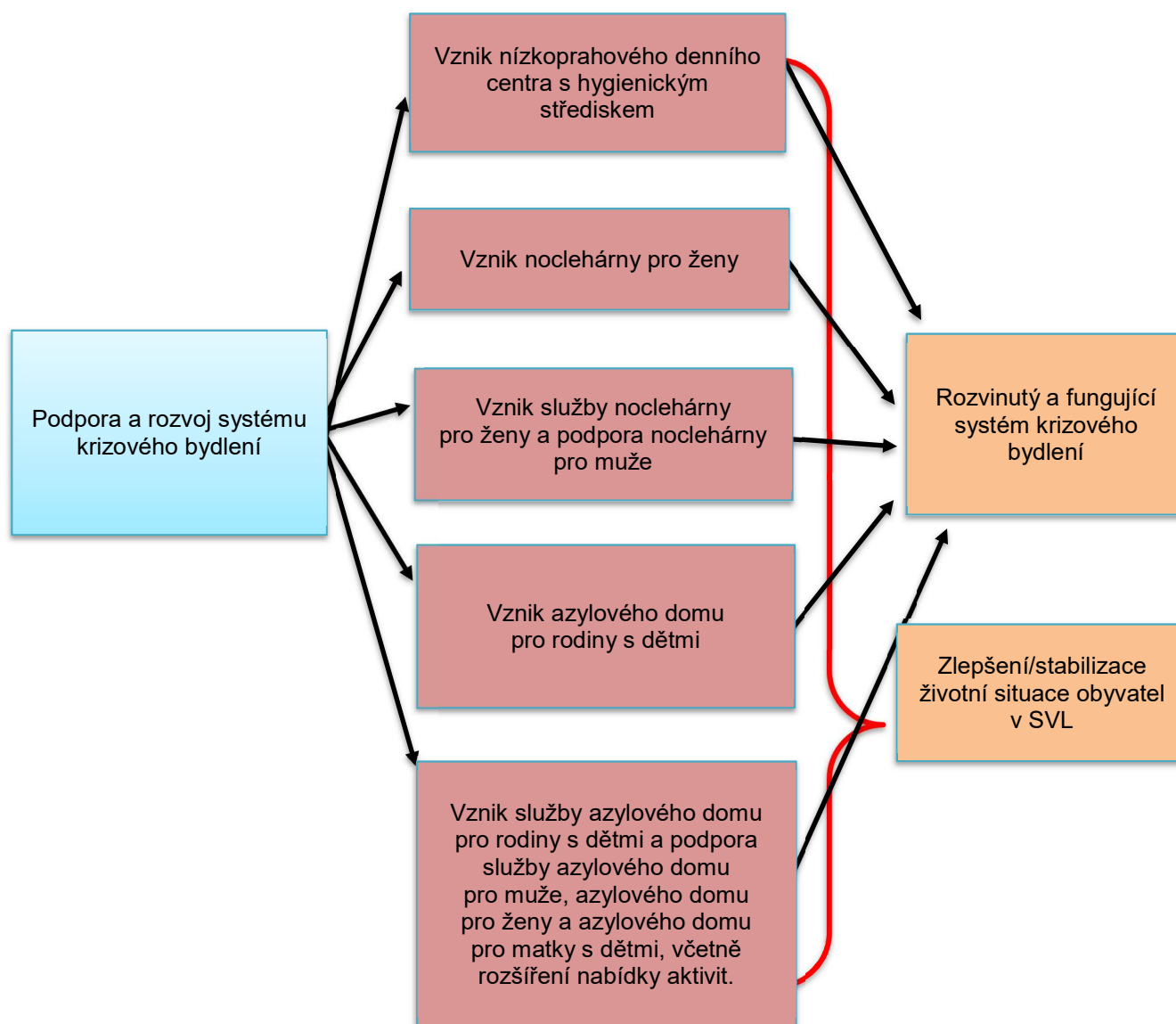


Schéma 4: Priorita 3 - Vyhodnocení nákladovosti a úspěšnosti různých forem pomoci osobám v bytové nouzi - Cíle, výstupy, dopady

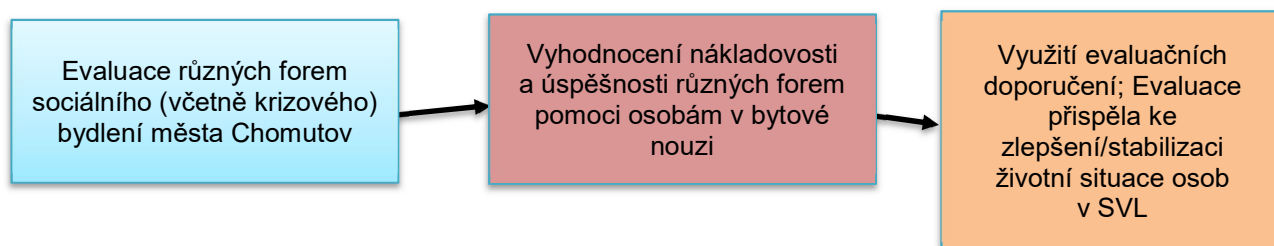


Schéma 5: Priorita 4 - Podpora socializace mladých lidí prostřednictvím bydlení - Cíle, výstupy, dopady

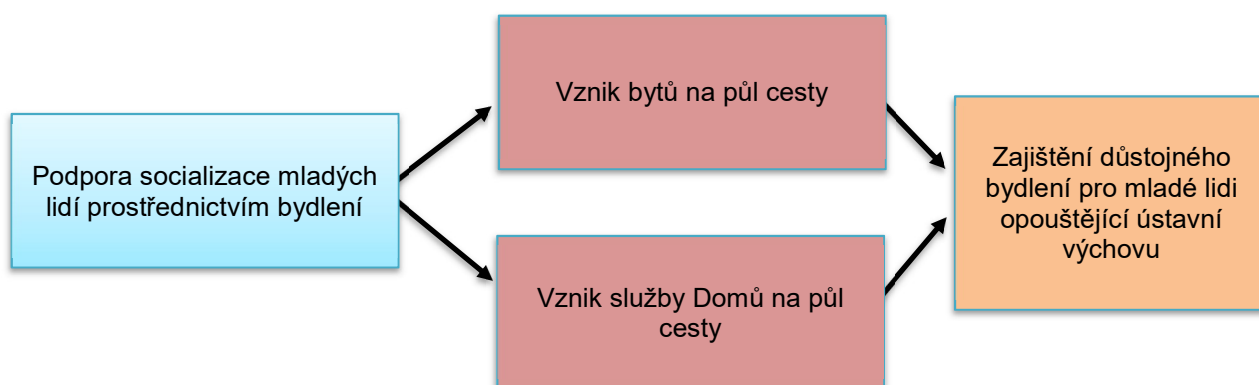
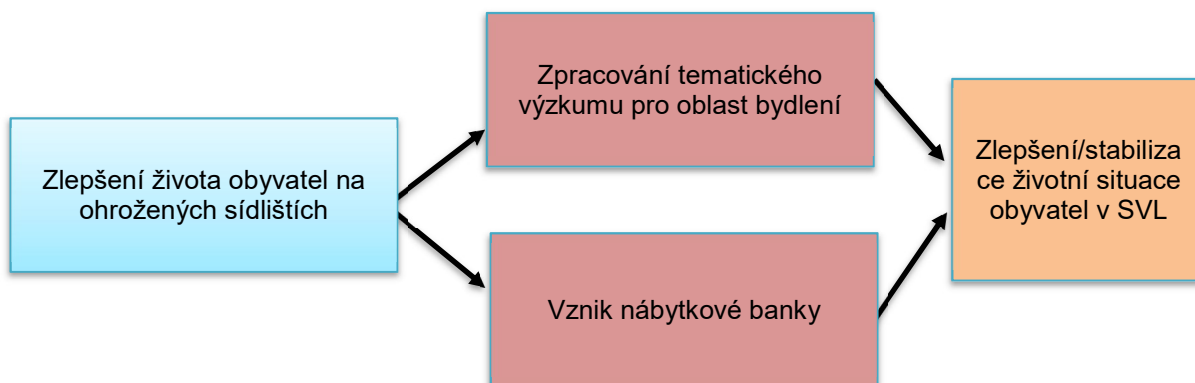
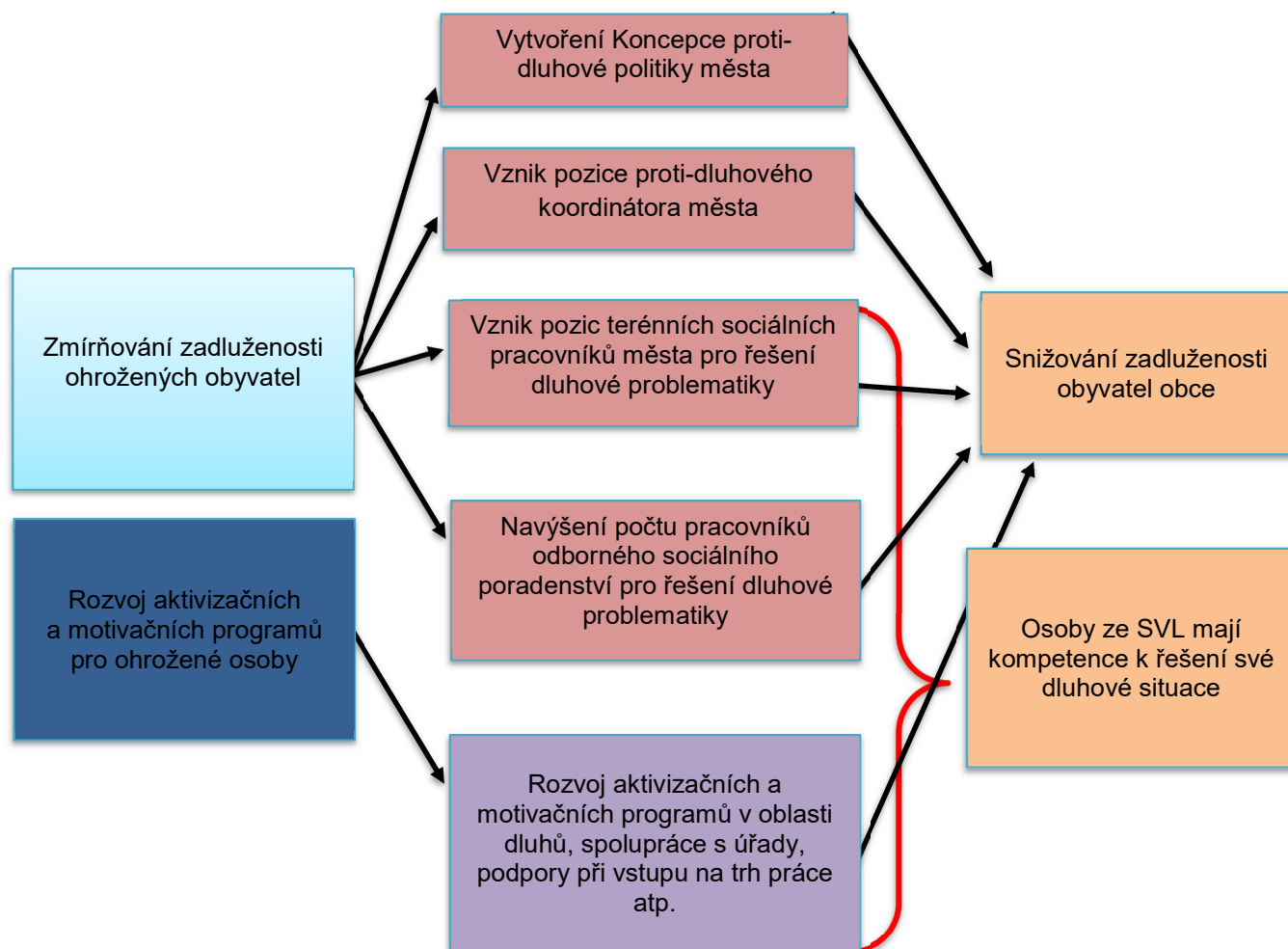


Schéma 6: Priorita 5 - Zlepšení života obyvatel na ohrožených sídlištích - Cíle, výstupy, dopady



Oblast Dluhy

Schéma 7: Priorita 4 & 5 - Zmírňování zadluženosti obyvatel & Rozvoj aktivizačních a motivačních programů pro ohrožené osoby - Cíle, výstupy, dopady



6.1 Dopady evaluovaných opatření podle SPSZ a jejich zhodnocení

Tabulka č. 9, jež je věnovaná prioritám, cílům a opatřením na základě tematického zúžení, ukazuje, že nejlépe se dařilo realizovat opatření v prioritě 2 Podpora a rozvoj krizového bydlení v oblasti Bydlení, kde je naplněno 100 % očekávaných specifických cílů. Ostatní priority v oblasti Bydlení jsou rovněž úspěšné, i přes neočekávanou situaci v podobě pandemie covid-19, kdy byly služby omezené nouzovým stavem, se dařilo naplňovat stanovená opatření alespoň v omezeném rozsahu. Za neúspěšnou lze považovat pouze prioritu 3 Evaluace různých forem sociálního (včetně krizového) bydlení města Chomutova, neboť evaluační šetření dosud neproběhlo.

Aktéry naplňování opatření SPSZ v oblasti **bydlení a dluhů** byly **nestátní neziskové organizace, Magistrát města Chomutova, Sociální služby Chomutov a Chomutovská bytová a.s.**

Evaluační zpráva se proto věnuje popisu jednotlivých evaluovaných aktérů a jejich službám, včetně popisu jejich výstupů a výsledků, které budou dále zhodnoceny v kontextu jejich očekávaných dopadů.

6.1.1 Přehled institucionálních aktérů a realizovaných projektů

Tabulka 10: Přehled realizátorů a projektů

Realizátor	Název projektu	Cíl projektu
Město Chomutov	Výkup sociálních bytů v Chomutově, CZ.06.2.56/0.0/0.0/18_103/0010433 IROP	Zajištění infrastruktury sociálního bydlení za účelem zvýšení dostupnosti kvalitního bydlení pro osoby a domácnosti v nevhodných bytových podmínkách nebo bez domova.
	Azylový dům pro rodiny s dětmi – rekonstrukce a vybavení, CZ.06.2.56/0.0/0.0/16_056/0008442 IROP ITI	Zajištění infrastruktury pobytové formy sociálních služeb v souvislosti s rozšířením kapacit stávajícího azylového bydlení o cílovou skupinu rodin s dětmi.
	Nízkoprahové denní centrum a noclehárna pro ženy – rekonstrukce a vybavení, CZ.06.2.56/0.0/0.0/18_103/0010433 IROP SVL	Zajištění infrastruktury ambulantní formy sociálních služeb v souvislosti se vznikem nízkoprahového denního centra pro osoby bez přístřeší a noclehárny pro ženy.
	Podpora sociálního začleňování obyvatel v Chomutově pro oblast sociálního bydlení, dluhové problematiky a podpory ohrožených rodin, CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0007799 OPZ KPSVL	Podpora sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených jedinců a rodin v Chomutově řešenou konkrétními aktivitami a činnostmi (viz KA projektu) prostřednictvím rozšířeného počtu soc. pracovníků města.
	Pilotní ověření implementace systému sociálního bydlení na lokální úrovni v Chomutově CZ.03.2.63/0.0/0.0/16_128/0006193 OPZ KPSVL	Ověřit implementaci systému sociálního bydlení v Chomutově.

K srdci klíč	Poradíme vám, CZ.03.2.60/0.0./0.0/16_052/0007802 OPZ KPSVL	Podpora sociální služby rozšiřující svou kapacitu o pracovníky odborného sociálního poradenství v oblasti zadluženosti jako primárního problému a poradenství v oblasti sociálně právní, mezilidských vztahů a poradenství pro pozůstalé jako problému sekundárního.
	Azylový dům Písečná – rozvoj služby, CZ.2.60/0.0/0.0/16_052/0010603 OPZ KPSVL	Poskytovat aktivity spojené s uspokojování potřeb CS řešící akutní problém s bydlením. Motivovat klienty AD ke vstupu na trh práce.
	Nízkoprahové denní centrum pro osoby bez přístřeší a noclehárna v Chomutově, CZ.03.2.60/0.0Z./0.0/16_052/0015982 OPZ KPSVL	Zajistit základní potřeby a podporu a pomoc při řešení nepříznivé sociální situace osobám bez přístřeší žijících v sociálně vyloučených lokalitách v Chomutově. Poskytnout nocleh, hygienu a sociální poradenství lidem ve věku od 18 let, kteří jsou bez přístřeší nebo v krizové životní situaci.
	Tréninková pracovní místa a dům na půl cesty v Chomutově, CZ.03.2.60/0.0./0.0/16_052/0016603 OPZ KPSVL	Poskytovat pobytové služby zpravidla pro osoby do 26 let věku, které po dosažení zletilosti opouštějí školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, popřípadě pro osoby z jiných zařízení pro péči o děti a mládež.
Oblastní charita Most	Pomoc chomutovským občanům, CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0007764 (součástí projektu celá řada aktivit – v kontextu evaluace pouze OSP Dluhové poradenství OPZ KPSVL	Cílem dluhové poradny je, aby uživatelé znali svá práva a své povinnosti, aby uměli účinně vyjádřit své potřeby a aby znali dostupné služby.

Azylový dům Písečná⁴

Azylový dům Písečná poskytuje pobytovou sociální službu na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Ubytovaní se poskytuje zpravidla na dobu jednoho roku a není věkově omezeno, avšak osobám do 18 let je umožněn pobyt pouze v doprovodu zákonného zástupce. Prostřednictvím této služby organizace umožňuje osamělým ženám, mužům, matkám/ženám s dětmi a rodinám řešit vlastní krizovou situaci, spojenou se ztrátou bydlení a pomáhat snižovat jejich závislost na systému sociální podpory a pomoci. Snahou je upevňovat schopnosti a dovednosti klienta, aby se dokázal začlenit zpět

⁴ Veškerá data a veškeré informace byly poskytnuty pracovníkem služby (respondentem) a jsou převzaty z Výroční zprávy 2020.

do pracovního procesu a dosáhl na vlastní bydlení. Dalším cílem je zvýšit jeho samostatnost, sebevědomí, odpovědnost a také posílit rodičovské kompetence. Služby jsou zajišťovány 1 sociální pracovnící a 7 pracovníci v sociálních službách.

Charakteristika zařízení

Klienti mají k dispozici velkou aktivizační místnost v přízemí. Probíhají zde pravidelné schůzky klientů, dětí a také volnočasové aktivity. V místnosti je k dispozici knihovna a výpočetní technika s internetem. V rámci našeho projektu, zde probíhají schůzky s pracovním konzultantem. Pro aktivní trávení volného času je v blízkosti park a prostorná zahrada. Na všech odděleních mají klienti k dispozici společenskou místnost s vybavením (stoly, židle, televize...). Součástí místností jsou standardně vybavené kuchyňky, kde si klienti vaří. Na každém patře jsou umístěny pračky, kde si bezplatně mohou vyprat osobní prádlo. Zařízení je dostupné v rámci MHD, v dostupné vzdálenosti je vlaková a autobusová zastávka. V blízkosti je lékárna, obchodní centrum, zdravotní středisko, škola i školka.

Pracovníci azylového domu napomáhají klientům především v těchto oblastech:

- zprostředkování kontaktů
- poskytnutí spojení na doplňkové a navazující služby, instituce, úřady, lékaře apod.,
- upevňování kontaktů s rodinou a blízkými,
- pravidelná aktivizace klientů
- získávání znalostí a dovedností nejen pro účel uplatnění na trhu práce, ale také pro běžný život,
- optimalizace životního stylu,
- posilování rodičovských kompetencí.

V souvislosti s výše uvedeným pracovníci AD Písečná pro klienty organizují pravidelné aktivizační programy s předem stanovenými tématy, zaměřenými na mezilidské vztahy, sociální a dluhovou problematiku, etiku, domácí rozpočet apod. Dále jsou klienti motivováni k účasti na volnočasových aktivitách, které mohou usnadnit jejich začlenění do společnosti po ukončení pobytu v azylovém domě. Volnočasové aktivity pro děti pak probíhají formou her, jsou zaměřeny na rozvoj motoriky, logického myšlení a dalších dovedností. Klienti mají možnost využívat osobní počítač s přístupem na internet, zejména pro hledání zaměstnání a samostatného bydlení, dále je jim k dispozici menší místní knihovna a společenská – aktivizační místnost.

Azylový dům Písečná spolupracuje s:

- Úřady práce ČR,
- Magistrátem města Chomutova, především s odborem sociálních věcí
- Orgánem sociálně právní ochrany dětí,
- Policií ČR, Městskou policií Chomutov,
- Člověkem v tísní, o. p. s., Chomutov,
- K-centrem Chomutov,
- Fondem ohrožených dětí Chomutov,
- školskými institucemi, především v rámci exkurzí a praxí žáků/studentů.

Do roku 2022 bude probíhat spolupráce s ÚP ČR v rámci projektu s názvem Společně to dokážeme v Ústeckém kraji. Na tomto projektu kooperuje Azylový dům již od roku 2016 a cílí se v něm na osoby ohrožené sociální exkluzí a splňující minimálně dva z těchto požadavků:

- evidence na ÚP ČR delší než 12 měsíců nebo opakovaná dlouhodobá evidence,
- nízká úroveň vzdělání,
- příjem dávek hmotné nouze.

Do projektu se z řad klientů azylového domu zapojila jedna osoba, a to konkrétně do poradenských a motivačních aktivit. Je zde mají možnost rekvalifikace, absolvovat práci na zkoušku a nakonec může být zprostředkováno vhodné zaměstnání. Velmi úspěšná je spolupráce s chomutovskou noclehárnou, kterou zaštiťuje společnost K srdci klíč a s potravinovou bankou Charita Česká republika.

V roce 2020 pokračovala realizace projektu Azylový dům Písečná – rozvoj služby, Číslo: CZ.2.60/0.0/0.0/16_052/0010603. Projekt je zaměřen na aktivity motivující osoby z cílové skupiny ke vstupu na trh práce a schopnost si práci udržet. V rámci projektu se klienti s pracovním konzultantem učí různé administrativní dovednosti, např. jak sepsat životopis, připravit se na pracovní pohovor, jak si hledat práci a udržet si ji, jak zvýšit své pracovní návyky, pracovat na počítači, atd. Projekt bude ukončen v prosinci 2021. V rámci projektu byla rozšířena kapacita z 36 na 50 klientů (34 dospělých, 16 dětí). Nyní probíhají jednání s Ústeckým krajem ohledně zpětného zařazení služby do Základní sítě sociálních služeb v kraji.

Tabulka 11: Statistické údaje služby

ukazatel	celkem	muži	ženy	děti
počet klientů k 1.1. 2020	31	9	9	13
přijato	51	18	16	17
ukončen pobyt	56	17	16	23
počet klientů k 31.12. 2020	26	9	9	8

Zdroj: Výroční zpráva SoS Chomutov 2020

Sociální poradna Kamenná⁵

Sociální služby Chomutov poskytují klientům široké odborné sociální poradenství, a to Sociální poradnou Kamenná. Služby poradny jsou kvalifikované, bezplatné a mohou být také anonymní. Odborné sociální poradenství je zacíleno na osoby, které se ocitly v dluhové pasti, v partnerské či manželské krizi, s nelátkovými závislostmi, případně se potýkají s jinou nepříznivou životní situací (např. úmrtí).

Na základě analýzy potřebnosti sociálního poradenství města Chomutova došlo k rekonstrukci objektu Kamenná 5164, Chomutov a v jednopodlažní budově B bylo **vybudováno rozšířené pracoviště sociální poradny**. Pořízením vybavení došlo k vytvoření nového zázemí pro

⁵ Veškerá data a veškeré informace byly poskytnuty respondentem/pracovníkem služby a byly vykonstruovány přímo pro potřeby této evaluace.

stávající službu odborného sociálního poradenství a byly tak vytvořeny podmínky pro její kvalitnější poskytování. **Zároveň díky novému zázemí bylo možné navýšit stávající kapacitu služby z 3 sociálních pracovníků na 5 pracovníků**, čímž došlo ke zvýšení dostupnosti služby pro větší počet klientů se zohledněním sociálně nepříznivé situace ve městě a regionu.

Žadatelem o podporu při financování rekonstrukce objektu bylo statutární město Chomutov.

Díky rekonstrukci výše uvedeného objektu mohly Sociální služby Chomutov, příspěvková organizace, v období od 1. 1. 2018 do 31. 12. 2020 realizovat projekt „Poradíme Vám“ (číslo projektu: CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0007802), podpořený z Operačního programu Zaměstnanost (výzva č. 052), jehož záměrem bylo zvýšení kvality a dostupnosti služby odborného sociálního poradenství v Chomutově.

Projekt byl zaměřen na podporu osob žijících v sociálně vyloučených lokalitách zmírněním dopadů sociálního vyloučení. Klíčovou aktivitou byla podpora sociální služby rozšiřující svou kapacitu o pracovníky odborného sociálního poradenství v oblasti zadluženosti jako primárního problému a poradenství v oblasti sociálně právní, mezilidských vztahů a poradenství pro pozůstalé jako problému sekundárního. V rámci projektu byla druhou klíčovou aktivitou evaluace. Služby byly poskytovány ve městě Chomutov s podporou 2500 osob.

Druhou klíčovou aktivitou projektu byla evaluace dopadů projektu na cílovou skupinu.

Vzhledem k tomu, že po půl roce realizace projektu došlo ke stěhování poradny (z lokality Písečná na Kamennou), byli pracovníci zapojeni do propagace Sociální poradny Kamenná – účast na komisích MMCH, setkání starostů Dobrovolného svazku obcí nebo Místní akční skupiny Sdružení Západní Krušnohoří, prezentací odborných článků v místním a regionálním tisku, hostování v Českém rozhlase Sever nebo na klíčových akcích organizace.

Statistika přednáškové činnosti:

- 10. 5. 2018 - odborná konference na téma "Sexualita seniorů a zdravotně postižených" v Městském divadle Chomutov
- 28. 5. 2019 – odborná konference na téma „Virtuální svět a jeho rizika“ v Městském divadle v Chomutově (8 hodin)
- odborná přednáška na téma "Dluhová a právní gramotnost, plánování osobních a rodinných financí"
- odborná přednáška na téma „Úskalí zadluženosti a informace o možných řešeních“
- odborná přednáška na téma „Záludnost smluv a chyby při podepisování“
- odborná přednáška na téma „Nájem a podnájem nemovitých věcí“
- odborná přednáška na téma "Nájemní vztahy"
- odborná přednáška na téma „Práce s dluhy, právo a osobní bankrot“
- odborná přednáška na téma "Finanční gramotnost a prevence zadluženosti“
- odborná přednáška na téma „Finanční gramotnost – plánování osobních a rodinných financí“
- odborná přednáška na téma "Hospodaření domácnosti"

Přednášková činnost byla realizována na tato témata:

- Představení činnosti Sociální poradny Kamenná,
- Úskalí zadluženosti a informace o možných řešeních,
- Oddlužení/osobní bankrot.

V roce 2019 byla navázána spolupráce se statutárním městem Chomutov – odborem sociálních věcí, při realizaci projektu „Podpora sociálního začleňování obyvatel v Chomutově pro oblast sociálního bydlení, dluhové problematiky a podpory ohrožených rodin“.

V rámci této spolupráce zástupci Sociální poradny Kamenná edukovali posluchače v 6 oblastech:

1. Hospodaření domácnosti aneb Jak na finanční rezervu,
2. Návuk a posílení rezistence – Zásady odpovědného půjčování,
3. Záludnost smluv a chyby při podepisování,
4. Finanční gramotnost – plánování osobních a rodinných financí,
5. Finanční gramotnost a prevence zadluženosti,
6. Práce s dluhy, právo a osobní bankrot.

V roce 2018 byla realizována pouze jedna přednáška na téma dluhové problematiky, v roce 2019 se uskutečnilo na stejné téma celkem 16 přednášek a v roce 2020 se uskutečnilo celkem 17 přednášek (od listopadu 2020 přednášková činnost probíhala online prostřednictvím Skype nebo jiných platforem s ohledem na epidemiologickou situaci).

Statistika přímé práce s klienty

Rok 2018

V tomto roce bylo poskytnuto poradenství v oblasti dluhové problematiky 130 klientům, poradenství v oblasti oddlužení využilo 315 klientů a pomoci v oblasti sociálně právního poradenství využilo 297 klientů.

V oblasti dluhového poradenství bylo realizováno 254 jednání, 1 179x bylo jednáno s klienty ohledně oddlužení a 814x byla klientům předána rada v sociálně právní oblasti.

Za rok 2018 bylo odesláno celkem 51 návrhů na povolení oddlužení a všechny návrhy byly Krajským soudem v Ústí nad Labem schváleny.

Rok 2019

Také v tomto roce bylo poskytováno poradenství v oblasti dluhové problematiky, a to 170 klientům, poradenství v oblasti oddlužení využilo 458 klientů a pomoci v oblasti sociálně právního poradenství využilo 450 klientů.

V oblasti dluhového poradenství bylo realizováno 329 jednání, 1 860x bylo jednáno s klienty ohledně oddlužení a podání návrhu na povolení oddlužení a 1 099x byla klientům předána rada v sociálně právní oblasti.

Za rok 2019 bylo odesláno celkem 131 návrhů na povolení oddlužení, z toho bylo schváleno 127 návrhů a 4 návrhy nebyly schváleny z důvodů:

1. dlužník nespolupracoval se soudem a s insolvenčním správcem,
2. dotyčný nesplnil podmínky pro schválení oddlužení,
3. dlužník sám požádal o zrušení podaného návrhu na povolení oddlužení.

Rok 2020

Rok 2020 byl mimořádně náročným rokem, ale přesto dokázalo 147 klientů řešit svou dluhovou situaci, 355 klientů mělo zájem o poradenství v oblasti oddlužení a 435 klientů využilo služeb sociálně právního poradenství.

V oblasti dluhového poradenství bylo uskutečněno 320 jednání, v oblasti oddlužení bylo s klienty jednáno 1 171x a v oblasti sociálně právního poradenství 797x.

Za rok 2020 bylo odesláno celkem 95 návrhů na povolení oddlužení, z toho bylo schváleno 68 návrhů a 27 návrhů čeká na schválení soudu, jelikož pandemie koronaviru prodloužila rozhodovací proces.

Sociální bydlení Chomutov

„Sociální bydlení je bydlení poskytované osobám v bytové nouzi nebo bytovou nouzí bezprostředně ohroženým, včetně lidí, kteří vynakládají na bydlení nepřiměřenou výši svých příjmů. Sociální bydlení je poskytováno za specifických smluvních podmínek nájmu a v souladu s určitými principy. Uživatelům sociálního bydlení je v případě potřeby poskytována podpora formou sociální práce. Sociální bydlení je na místní úrovni poskytováno vždy formou bydlení v bytech, přičemž může být propojeno na sociální služby (Sociální bydlení, MPSV, [online], 2021).“

Město Chomutov nyní disponuje 28 sociálními byty. V současnosti je v plánu vykoupit dalších nejméně 8 bytů, 5 bytů již bylo ke koupi schváleno městskou radou. Plán byl nicméně do roku 2020 vykoupit 60 sociálních bytů, do roku 2023 to bylo 120 sociálních bytů.

Město Chomutov vykoupilo celkem 14 bytů z projektu IROP – zejména na chomutovských sídlištích. Byty jsou velikosti 2x 1+1, 6x 2+1, 5 x 3+1, 1 x 4+1. Chomutovská bytová, a.s. poskytla další 2 byty o velikosti 1+1.

Od 1. 3. 2020 bylo dále převedeno 12 bytů z Pilotního projektu – 6 bytů bylo opraveno z projektu IROP, byty velikost 2+1. Ostatních 6 bytů opravila Chomutovská bytová, a.s. – velikosti 2 x 2+1, 2 x 1+1, 2 x 3+1.

Všechny byty jsou plně obsazené, především rodinami nebo samoživiteli s dětmi. Všem je poskytována pravidelně podpora. Struktura klientů v sociálních bytech: Jednotlivci – 3, Páry – 4, Rodiny a samoživitelé s dětmi – 21.

V rámci projektu „Pilotní ověření implementace systému sociálního bydlení na lokální úrovni v Chomutově“ byla zpracována *Metodika sociální práce v sociálním bydlení a Závěrečná evaluační zpráva společnosti Inesan*, která vyhodnocovala a ověřovala úspěšnost projektu. Také bylo vykoupeno a zrekonstruováno celkem 12 bytů.

V rámci projektu „Podpora sociálního začleňování obyvatel v Chomutově pro oblast sociálního bydlení, dluhové problematiky a podpory ohrožených rodin“ vznikla *Lokální koncepce sociálního bydlení v Chomutově* a vznikly 3 nové pozice *terénních sociálních pracovníků právě pro oblast sociálního bydlení*.

Dle Metodiky je „vstup do systému sociálního bydlení dobrovolný a vstoupit do něj mohou pouze ti klienti, kteří budou ochotni změnit svojí nepříznivou sociální situaci. To se projeví především aktivní spoluprací se sociálním pracovníkem. Sociální bydlení nesmí znamenat jen „ubytování“. Bude to proces, kdy osoba v bytě bude mít zájem učit se základním návykům a dovednostem, posilovat svoje kompetence apod. (Metodika sociální práce v sociálním bydlení, MÚ Chomutov, 2018, s. 5).“

Žádosti o sociální byty jsou posuzovány Hodnotící komisí. „Komise obdrží anonymní kazuistiky ze sociálního šetření. Na základě závěrů ze šetření je hlavním úkolem komise rozhodovat o finálním stanovisku přidělení sociálního bytu. Komise sociálního bydlení je složena ze zástupců Chomutovské bytové a.s., zástupců odboru sociálních věcí, oddělení terénní sociální práce, zástupce neziskové organizace, zástupce ZSMCH, zástupce SoS Chomutov (Metodika sociální práce v sociálním bydlení, MÚ Chomutov, 2018, s. 5).“

Sociální pracovníci pracují s klienty na bytech kontinuálně a pravidelně. Pracovníci provádí např.:

- Monitorování bytové situace každého klienta,
- Monitorování vztahy se sousedy,
- Pomoc s rozpočtem,
- Poradenství předcházející ztrátě bydlení (dluhové poradenství, pomoci s jednáním s pronajímateli a úřady, možnosti využití institutu zvláštního příjemce, sestavení splátkového kalendáře nebo motivační rozhovor zaměřený na klienta a pravidelnou úhradu měsíčního nájmu)
- Doprovod klienta,
- Individuální plánování s klientem.

Kazuistiky

Sociální byty – Palachova 3416, Chomutov

BYT č. 1 – dva bratři bezdomovci, noci trávili na noclehárně, jeden z nich má nemocné plíce (pracují tak na 70 %), častá hospitalizace.

Nájemní smlouva: od 06. 08. 2018. Již 2 x prodlouženo.

Sociální práce:

- Pomoc při vyřizování sociálních dávek – PnŽ, PnB, DnB.
- Pomoc při přehlašování trvalé adresy, vyřizování OP.
- Seznámení se základními návyky bydlení.
- Informace o možnosti podání žádosti o PnP (z důvodu špatného zdravotního stavu jednoho z bratrů) – pomoc při vyplňování žádosti.
- Díky stabilnímu zázemí si oba dva našli brigádu a nemocnému klientovi se výrazně zlepšil zdravotní stav – minimální hospitalizace.
- Spolupráce s ÚP – doporučení na MOP na pračku – pračka získána.
- Nábytková banka – pro klienty zajištěny postele, skříně, stůl, židle, noční stolky, peřiny, polštáře, povlečení.
- Pravidelné hrazení nájemného – prodloužení nájemní smlouvy po roce – srpen 2019, srpen 2020.
- Jeden z bratrů vyřazen z evidence ÚP – byl to zrovna žadatel o sociální dávky, pomoc při převedení sociálních dávek jako žadatele na druhého bratra, v tuto dobu vznikl dluh na nájemném. Pomoc při řešení této situace, ustanoven zvláštní příjemce dávky doplatek na bydlení. Motivace k uhrazení dluhu, aby mohla být prodloužena nájemní smlouva.
- Mezi bratry časté neshody – mediace mezi nimi.

- Osvěta pandemie koronaviru – pravidelně poskytovány aktuálních informací, týkajících se vládních nařízení – nouzového stavu. Poskytnutí roušek, ušité na MMCH. Později poskytnutí chirurgických roušek a respirátorů.

BYT č. 2 – manželé s dítětem, původně na ubytovně, klientka Invalidní důchodce (psychické problémy), syn mentálně postižený

Nájemní smlouva: od 06.08.2018, již 2 x prodlouženo

Sociální práce:

- Pomoc při vyřizování sociálních dávek – PnŽ, PnB, DnB.
- Pomoc při uzavírání smlouvy na elektřinu, plyn.
- Seznámení se základními návyky bydlení.
- Pomoc při přehlašování adresy na ÚP.
- Motivace k hledání zaměstnání klienta – vyhledávání nabídek, díky exekucím pouze krátkodobé brigády.
- Motivace k tomu, aby se synem pracovali a rozvíjeli ho – dvoutýdenní pobyt v Psychiatrické nemocnici v Opařanech.
- Při snížení dávky PnP na syna pomoc při sepsání odvolání.
- Časté problémy mezi partnery – mediace mezi nimi.
- Osvěta pandemie koronaviru – pravidelně poskytovány aktuálních informací, týkajících se vládních nařízení – nouzového stavu. Poskytnutí roušek, ušité na MMCH. Později poskytnutí chirurgických roušek a respirátorů.

-informace poskytnuté sociální pracovníci MÚ Chomutov

Chomutovská bytová, a.s.

„Chomutovská bytová a. s. je společností, která má v popisu své činnosti správu, údržbu a poskytování nemovitostí, bytových i nebytových prostor. Společnost byla založena v roce 2007 a jejím hlavním akcionářem je město Chomutov. **V majetku této společnosti je v současné době 1 345 bytových jednotek**, z čehož je 56 bytových jednotek v domech spadajících pod společenství vlastníků jednotek. Organizace se také zabývá **správou bytů v majetku města Chomutova**. Jde o celkem **283 bytových jednotek**, které se nacházejí především v budově domu s pečovatelskou službou zvaném „Merkur“. Společnost dále spravuje 4 bezbariérové byty velikosti 3+1, které patří městu. Mezi lokality, ve kterých se nalézají byty vlastněné městem, patří ulice Palackého, Kadaňská, dále pak lokalita Zahradní a Březenecká. Převládají byty o velikosti 1+1 a garsonky, které jsou situovány v domově s pečovatelskou službou Merkur. Mezi další bytové jednotky, které město vlastní, patří 36 bytových jednotek velikosti 1+1 v Přemyslově ulici, pět bytů velikosti 3+1 ve Starém dvoře, několik bytů 3+1 ve Zborovské ulici a na ulici Kadaňská, dále pak šest bytových jednotek velikosti 2+1 v Palachově ulici. Posledně jmenované byty jsou před rekonstrukcí a město připravuje tyto uvolnit pro potřeby sociálního bydlení. Byty jsou v dobrém, zachovalém stavu (MÚ Chomutov, 2018, Lokální koncepce sociálního bydlení v Chomutově, [online] cit. 16.6.2021, str. 15).“

Byty na půl cesty K srdci klíč⁶

Byty na půl cesty v Chomutově jsou součástí komplexních služeb společnosti K srdci klíč, o. p. s. Jsou registrovanou sociální službou dle Zákona č. 108/2006 Sb. Organizace K srdci klíč, o.p.s. byla založena jako občanské sdružení v roce 2005. Jeho činnost se zaměřovala na pomoc osobám v krizových životních situacích, spojených zejména se ztrátou bydlení. V roce 2014 se sdružení transformovalo na obecně prospěšnou společnost a aktuálně nabízí možnost ubytování, poradenství a pomoc při aktivním řešení krizové situace.

⁶ Veškerá data a veškeré informace byly poskytnuty pracovníkem/respondentem služby a jsou dostupné na webu ksrddiclic.cz.

Cílovou skupinou jsou osoby od 18 do 26 let, které opouštějí zpravidla školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, popřípadě pro osoby z jiných zařízení pro péči o děti a mládež, a pro osoby, které jsou propuštěny z výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranné léčby. Případně ti, kteří v daném věku mají tuto zkušenost v anamnéze. Podmínkou je ztráta či absence bydlení a vazba na Chomutov či ORP. Ve službě působí dohromady 7 pracovníků ve složení: 1 sociální pracovník, 1 pracovník v sociálních službách, 1 supervizor služby, 1 Lektor pracovních činností/pracovní terapeut, 1 Asistenční pracovník/pracovní terapeut, 1 projektový manažer/metodik sociální práce, 1 evaluátor.

Ubytování je poskytováno v maximální délce 1 roku s možností prodloužení v odůvodněných případech. Po dobu svého pobytu nehradí uživatelé žádné poplatky, jsou podporováni k zajištění příjmů a spoření. Principem služby je individuální práce s klientem a přizpůsobení metod práce potřebám toho kterého klienta. Intenzita i míra podpory je s klientem vždy kontraktována.

Cíle služby:

- Zajištění ubytování,
- Posilování nezávislosti na systému sociální pomoci,
- Podpora v začlenění uživatele do společnosti a trh práce v maximální možné míře,
- Pomoc uživateli v procesu postupného zapojování do samostatného a běžného života,
- Podpora k přejímání vlastní zodpovědnosti za svůj život,
- Vybavení uživatele dovednostmi k získání a udržení vlastního bydlení a jeho zprostředkování,
- Vedení k dosažení maximální možné míry stability ve vlastním životě.

Činnosti při poskytování sociální služby:

- Zprostředkovávání kontaktu se společenským prostředím,
- Pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí,
- Aktivita zaměřené na rozvoj specifických a sociálních dovedností,
- Nácviky dovedností v oblasti finanční gramotnosti,
- Zprostředkování kontaktů se zaměstnavateli a spolupracujícími organizacemi,
- Zajišťování doprovodů,
- Zajišťování telefonátů,
- Praktické nácviky dovedností (úklid, vaření, praní, hygiena),
- Pravidelné konzultace s pracovníky.

Statistika

Celkem službou prošlo 24 uživatelů, jeden účastník projektu byl ve službě ubytovaný dvakrát, ale v projektu je vykazovaný jen jednou. Celková doba pobytu všech uživatelů služby byla 3178 dní, průměrná doba pobytu je 127,12 dní. Mužů bylo v DPC ubytováno 79,2%, což je výrazně více než reálný počet ubytovaných žen 20,8%.

Tabulka 12: Počet intervencí a kontaktů služby Byty na půl cesty za dobu trvání projektu

	2018	2019	2020
počet intervencí	327	661	700
počet kontaktů	51	55	15

Zdroj: Služba byty na půl cesty

Kazuistika

Klient X opustil v 18 letech Dětský domov a nastoupil do služby Byty na půl cesty. Ve spolupráci s pracovníky se mu podařilo nastoupit znovu na střední školu, kterou před tím opustil. Měl talent na fotografování a chuť ho rozvíjet. S podporou pracovníce se mu podařilo uspořádat vernisáž svých fotografií. Měla velký úspěch. Klient X se proto utvrdil ve svých ambicích a rozhodl se pustit do podnikání. V průběhu pobytu ve službě spolupracoval s pracovníky na naplnění své zakázky „získat Živnostenské oprávnění“. To se mu podařilo. Díky brigádám si našetřil na vlastní pronájem a jako úspěšný uživatel služby službu opustil. Patrik se stále ještě občas zastaví za sociální pracovníci služby Byty na půl cesty a sdílí s ní své životní rozhodnutí, radosti i strasti.

-informace byly poskytnuty projektovou manažerkou Bytů na půl cesty

Noclehárna a nízkoprahové denní centrum K srdci klíč

Nízkoprahové denní centrum (NDC)⁷

Dostupnost služby: Denně v době od 8 h do 18 h a to včetně víkendů a státních svátků.

Kapacita služby: 12 osob (okamžitá kapacita)

NDC je služba, k níž mají vstup lidé bez domova, přičemž často slouží k saturaci základních potřeb a vytváří prostor a příležitost pro motivaci cílové skupiny ke změně náhledu, přístupu a jako mezistupeň pro její další posun k bydlení a pracovnímu uplatnění (případně jinému zajištění příjmů).

Podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách poskytuje nízkoprahové denní centrum tyto služby:

- a) pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu. Uživatelé mají bezplatně možnost využít sprchu a toaletu pro zajištění hygienických potřeb, dále mohou využít šatník.
- b) poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy. Uživatelé dostanou teplý čaj, kávu, pečivo a polévku.
- c) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí.

Cílová skupina: Osoby bez přístřeší žijící v sociálně vyloučených lokalitách, deprivovaných lokalitách Chomutova uvedených v popisu projektu, nebo fakticky sociálně vyloučených či přímo ohrožených sociálním vyloučením ze ztráty bydlení/ubytování. Dle registračních

⁷ Respondent nedoložil výstupy projektu a kazuzistiky, ani jiné obecné informace o projektu; informace jsou citovány z webu organizace K srdci klíč, K srdci klíč, Nízkoprahové denní centrum, [online], cit. 18.6.2021, dostupné z: <http://www.ksrdciklic.cz/ndccv.htm>

podmínek jde o muže a ženy ve věku od 18 do 80 let znevýhodněných v přístupu k bydlení a zaměstnání.

Uživatelé mohou využít podporu a odbornou pomoc pracovníků v sociálních službách či sociálního pracovníka při řešení či zmírňování své nepříznivé situace (např. pomoc s vyřízením dokladů, registrace na úřadu práce a zajištění nároku na dávky), tato služba je poskytována bezplatně. Dále sociální pracovníci pomáhají zprostředkovat návazné (prostupné) bydlení, nacvičují s uživateli klíčové kompetence, motivují je k zapojení do programů Tréninkových pracovních míst, rekvalifikačních programů, dotovaného, či běžného zaměstnání s ohledem na aktuální stav a subjektivní možnosti lidí bez domova.

Cíl poskytování služeb:

- a) zajištění základních potřeb (teplo, hygiena, strava),
- b) pomoc a podpora při řešení své nepříznivé situace.

Noclehárna⁸

Kapacita služby: 12 lůžek: 10 lůžek pro muže, 2 lůžka pro ženy

Poslání:

Posláním Noclehárny v Chomutově je lidem ve věku od 18 let, kteří jsou bez přístřeší nebo v krizové životní situaci, poskytnout nocleh, hygienu a sociální poradenství.

Cíle:

- zmírnění krizové životní situace- minimalizování zdravotních a sociálních rizik spojených se způsobem života
- podpora při řešení situace směřující k sociálnímu začlenění

Cílová skupina:

Noclehárna je určena mužům a ženám ve věku od 18 let, kteří se ocitli v krizové životní situaci bez přístřeší a sociálního zázemí.

Poskytované činnosti:

- přenocování včetně úklidu a výměny ložního prádla,
- podmínky pro osobní hygienu- praní a sušení prádla
- poskytnutí podmínek pro přípravu potravy
- poskytnutí ošacení ze sociálního šatníku
- vyprání a vysušení osobního prádla

⁸ Respondent nedoložil výstupy projektu a kazuzistiky, ani jiné obecné informace o projektu; informace jsou citovány z webu organizace K srdci klíč, K srdci klíč, Nízkoprahové denní centrum, [online], cit. 18.6.2021, dostupné z: <http://www.ksrdciklic.cz/nclcv.htm>

Oblastní charita Most – Sociální poradna Chomutov⁹

Oblastní charita Most je samostatnou právnickou osobou zřízenou diecézním biskupem, je účelovým zařízením římskokatolické církve. Vznikla 17. února 2000. Zapsána je v rejstříku na Ministerstvu kultury.

Cílem Sociální poradny je poskytování poradenství pro osoby, které potřebují pomoci v nepříznivé sociální či ekonomické situaci a vést je ke způsobu života, který nevede ke konfliktu se společností. Služba je poskytována ambulantní i terénní formou. Dluhové poradenství je poskytováno v rámci této služby. Zařizuje je 1 dluhová poradkyně (1 celý úvazek).

Za dobu trvání projektu (1.1.2018 – 28.2.2021) bylo obslouženo **296 klientů** a bylo jim poskytnuto **3 142 intervencí**. Bylo zpracováno **115 návrhů na oddlužení**.

Dluhové poradenství

Pomáháme lidem, kteří nezvládají řešit dlouhodobé finanční problémy vlastními silami. Na základě akreditace od Ministerstva spravedlnosti poskytujeme služby v oblasti oddlužení. Věnujeme se odbornému poradenství v otázkách zadluženosti, osobních bankrotů, exekucí i pomoci při celkové orientaci ve vlastních finančních závazcích. Pomáháme při komunikaci s úřady, věřiteli, insolvenčními správci a soudy. Poskytujeme právní poradenství v oblasti financí. Posláním dluhového poradenství je poskytování odborné pomoci lidem, kteří se dostali do problémů s dluhy. Svou situaci neumí nebo nemohou sami řešit, ať již z důvodu nízké vzdělanosti, chybějících kompetencí či nedostatku informací.

Komunikujeme s exekutory, klienty vedeme k tomu, aby si domluvili s věřiteli splátkový kalendář a aby jej dodržovali. Rodiny se snažíme vést k tomu, aby zvýšily svůj příjem prací či brigádou a aby pochopily, že žít na sociálních dávkách celý život, není tou pravou cestou.

Konkretizace poskytované pomoci:

- informace a rady v oblasti dluhové problematiky,
- asistence (zastupování, vyjednávání a doprovázení) při jednání s úřady,
- aktivní pomoc (sepisování dokumentů, žádostí, odvolání, pomoc při vyplňování formulářů aj.).

Cíle:

- orientace uživatele v problému, definování cíle, kterého chce pro řešení problému dosáhnout a pomoc při řešení problému
- poskytnout uživateli potřebné informace a kontakty na jiné specializované instituce či odborníky
- podpořit uživatele, aby byl schopen přijmout odpovědnost za svá rozhodnutí a jednání.
- pomoci uživateli, aby byl schopen problém dořešit vlastními silami a byl nezávislý na službách poradny

⁹ Informace o Sociální poradně Chomutov – dluhovém poradenství byly poskytnuty respondentem a čerpány z webu <https://www.charita-most.cz>

6.1.2 Dopad 1 Zajištění důstojného bydlení pro ohrožené rodiny a mladé lidi opouštějící ústavní výchovu

V začátku je třeba uvést, že zásadním limitem při měření dopadu je **absence šetření na úrovni osob žijících v lokalitách s vyšší koncentrací sociálně vyloučených osob** (klientů služeb či konečných příjemců podpory), které neumožňuje lépe situaci analyzovat, získat plnohodnotnou zpětnou vazbu od klientů ani triangulovat získaná data a plnohodnotně potvrdit závěry. Na druhou stranu naprostá většina evaluovaných aktérů měla ve svých projektech zařazenou klíčovou aktivitu Evaluace, proto jsou k dispozici data, jimiž dotazovaní měřili úspěšnost projektu i změny v životech klientů na základě spolupráce s nimi.

V tabulce 13 jsou popsány ukazatele, jimiž je možné dopad realizovaných opatření prokázat. Evaluační ukazatele mohou být kvantitativní i kvalitativní povahy.

Tabulka 13: Přehled klíčových evaluačních ukazatelů dopad 1

Dopad	Evaluační ukazatele
<i>Zajištění důstojného bydlení pro ohrožené rodiny a mladé lidi opouštějící ústavní výchovu</i>	• zvýšení dostupnosti bytů a následná dostupnost navazujícího bydlení pro ohrožené rodiny • propracovaný systém hodnocení žádostí • změna v počtu nově obsazených sociálních bytů • změna kapacity sociálních služeb za dané období • změna v počtu nově vykoupených sociálních bytů • obsazenost Bytů na půl cesty • změna v počtu mladých lidí opouštějící Byty na půl cesty do standardního bydlení

Na podobě dopadu 1 Zajištění důstojného bydlení pro ohrožené rodiny se podílí systém Sociálního bydlení v Chomutově. Sociální bydlení v Chomutově je všemi aktéry v oblasti bydlení vnímáno jako „dobrá praxe“.

Jak dokládá rozhovor s manažerkou SPSZ i rozhovor s LK:

„Na podobě Systému sociálního bydlení spolupracujeme s MPSV. Město je integračním aktivitám a rozvoji systému sociálního bydlení nakloněno. V současnosti stále probíhá vykupování bytů, věříme, že udržitelnost bude dobrá, v jednom projektu máme 5 let, ve druhém až 20 let. Aktéři v oblasti Bydlení vnímají rozvoj Sociálního bydlení pro Chomutov jako důležitý.“

-manažerka SPSZ

„Sociální bydlení v Chomutově je na vysoké úrovni. V rámci LP je vnímáno jako dobrá praxe.“

-rozhovor s Lokální konzultantkou

Z hlediska **krátkodobých dopadů** lze zmínit vytvoření četných analytických podkladů pro metodickou podporu systému sociálního bydlení a jeho pilotáže. Jedná se o:

- Metodiku sociální práce v sociálním bydlení,
- Metodiku hodnocení intenzity bytové nouze,
- Návrh metod prevence ztráty bydlení,
- Metodiku spolupráce lokálních aktérů sociálního bydlení na lokální úrovni,

- Metodiku vyhodnocování úspěšnosti systému sociálního bydlení,
- Analýza pro tvorbu lokální koncepce sociálního bydlení v Chomutově,
- Lokální koncepci sociálního bydlení v Chomutově.

Město je velmi aktivní ve výkupu bytů, disponuje inovátorsky též webovou stránkou <http://vykupbytu.chomutov-mesto.cz/>, kde veřejnost vyzývá k odprodeji bytů. Ne všechny byty, které město vykupuje, budou určeny k sociálnímu bydlení, nicméně tímto přístupem se město snaží zamezit dalšímu rozvoji realitních spekulací s levnými byty v ohrožených lokalitách. Ačkoliv bylo v plánu do roku 2023 dosáhnout ve výkupu 120 sociálních bytů (což lze s jistotou konstatovat, že neproběhne), ze strany politické reprezentace města je veškerá snaha dosáhnout ve výkupu co nejvyššího počtu (odhaduje se 70 – 80 bytů).

Za dobu realizace *Pilotního projektu* a stávajícího projektu *Podpora sociálního začleňování obyvatel v Chomutově pro oblast sociálního bydlení, dluhové problematiky a podpory ohrožených rodin* se **propracoval systém hodnocení žádostí** o sociální bydlení. Jak je uvedeno v závěrečné zprávě společnosti Inesan: „Za účelem co největší objektivity rozhodování o budoucích nájemnících sociálních bytů byl původně zaveden a využíván bodovací systém žádostí. Vzhledem k podobnosti hodnocení a situaci rodin, které v tomto systému hodnocení neuspěly, od něj bylo postupně upuštěno a hodnotící komise se začala více zajímat o anonymní kazuistiky a „příběhy“ jednotlivých rodin (Inesan, Závěrečná zpráva, 2020, str. 19)“. Lze tedy vysledovat maximální snahu aktérů v Chomutově a co největší objektivitu a poskytnutí bytové pomoci těm skutečně nejpotřebnějším rodinám.

V projektu vznikly 3 nové pozice terénních sociálních pracovníků vymezených pro oblast sociálního bydlení, což není zcela optimální počet. Původně bylo v plánu zaměstnat 5 terénních pracovníků, ale plán narazil na těžkosti v náboru osob, jež by splňovaly požadavek na vzdělání, jak je uvedeno v Zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Nicméně i tak byla navýšena kapacita sociálních služeb pro oblast sociálního bydlení, viz rozhovor s projektovou manažerkou sociálního bydlení.

„5 terénních sociálních pracovníků jsme nezvládli pokrýt, protože je tady velmi těžké sehnat někoho s patřičným vzděláním. A když už, tak odejde na mateřskou nebo v době nouzového stavu odcházela kolegyně na Ošetřování člena rodiny, takže to opravdu nebylo jednoduché. Ale děláme, co můžeme. Myslím, že děvčata si to zvládla velmi dobře rozložit tak, aby bylo o všechny klienty řádně postaráno.“

-projektová manažerka soc. bydlení

Co se týká dopadů na životy klientů, situaci nejlépe vystihují kazuistiky stávajících klientů, **viz popis služby v předešlé kapitole**. Sociální pracovnice sociálního bydlení nejčastěji zmiňovala největší posuny v oblastech: **nalezení práce/brigády, řešení svojí dluhové situace, zlepšení celkového zdravotního stavu (zejména psychiky), zlepšení školní docházky u dětí a zlepšení vztahy se sousedy**.

„Tak z těch dopadů bych určitě zmínila ten největší a to, že se lidem daří si najít nějakou tu práci nebo brigádu, čímž celkově zlepšují svojí finanční situaci. To se samozřejmě promítá i do celkového zdravotního stavu, hlavně ta psychika. Ono se člověku opravdu velmi uleví, když nemusí řešit tak závažné existenční problémy jako že není co jíst nebo kde bydlet. Určitě se i zlepšuje dětem školní docházka a taky ty lidi začnou více řešit svoje dluhy, protože návaznost na dluhové poradenství je

v projektu velká, z města tam za nimi chodí kolegyně nebo my přímo doporučujeme poradny. No a co pořád řeším, jsou vztahy se sousedy a musím říct, že i v téhle oblasti se to hodně zlepšilo.“

-sociální pracovnice sociálního bydlení

Co se týká podoby dopadu *Zajištění důstojného bydlení pro mladé lidi opouštějící ústavní výchovu*, podílí se na něm výhradně činnost organizace K srdci klíč provozující službu Byty na půl cesty, která je podpořená z projektu OPZ. Současný projekt je navazujícím projektem na projekt obdobný, jenž ukončil realizaci v prosinci 2020. Projekt je velmi úspěšný, je průběžně na maximu své kapacity a dle slov projektové manažerky je v současné chvíli naplněno 70 % výstupů projektu. Úspěšnost klientů v přechodu z Bytů na půl cesty do standardního bydlení je těžko měřitelná, neboť navazující projekt je na začátku své realizace. Nejlépe opět demonstruje úspěšnost projektu kazuistika přiložená v popisu služby, viz výše. Slovy projektové manažerky lze dopady spatřovat zejména v oblastech jako je: **učení se hospodařit s penězi, stabilizace a udržení si vlastního bydlení (spojené s péčí o domácnost), nalezení a udržení si práce/brigády.**

„Největší význam má služba v přechodovém období takové té orientace, když to řeknu poeticky tak takové to vylétnutí ze zlaté klíčky Dětského domova. Klienti nemají povědomí o tom, kolik co stojí, mají pouze konzumní představu. Je třeba zbrzdit negativní dopady, které by mohly nastat, kdyby byli vypuštěni tzv. na ulici. Dalším důležitým bodem je nasměrování ke stabilizaci a vlastnímu bydlení. Pak mě ještě napadá zorientovat se na trhu práce a najít si nějakou práci/brigádu.“

-projektová manažerka a metodička K srdci klíč

6.1.3 Dopad 2 Rozvinutý a fungující systém krizového bydlení

Tabulka 14: Přehled klíčových evaluačních ukazatelů dopad 2

Dopad	Evaluační ukazatele
Rozvinutý a fungující systém krizového bydlení	- změna kapacity sociálních služeb za dané období - změna v počtu osob, které z krizového bydlení přešly do standardního bydlení - obsazená kapacita krizového bydlení

Rozvinutý a fungující systém krizového bydlení je nejúspěšnějším pilířem z hlediska naplňování opatření vycházejících ze SPSZ. Krizové bydlení v Chomutově se skládá z Azylového domu Písečná, Noclehárny a Nízkoprahového denní centra K srdci klíč. Ve všech službách se v důsledku podpory z KPSVL zvýšila kapacita – v Azylovém domě se rozšířila o 3 byty pro rodiny z 36 klientů na 50. V Noclehárně přibyla 2 lůžka pro ženy. Nízkoprahové denní centrum vzniklo úplně nově. Všechny služby jsou v době jarních a letních měsíců vytiženy na 80 až 90 %, přes zimní měsíce je to ovšem 100 %. **Služby si nevedou statistiku ohledně počtu osob, kterým se podaří přejít do standardního bydlení.** V Azylovém domě však vedoucí odhaduje úspěšnost 35 %¹⁰. Azylový dům provozuje prostřednictvím SoS

¹⁰ Viz rozhovor s vedoucí Azylového domu Písečná 29. 4. 2021

Chomutov Magistrát města a úzce tak spolupracuje se Sociálním bydlením. Vedoucí Azylového domu proto odhaduje tuto úspěšnost přechodu klientů právě do sociálních bytů (především se to týká rodin s dětmi a matek samoživitelek). Vedoucí noclehárny a denního centra zase odhaduje, že zhruba 50 až 70 % její klientely tvoří lidé, kteří jsou osobami bez přístřeší, resp. osoby, které vzhledem ke svojí psycho-socio-ekonomické situaci (často lidé se závislostmi) nejsou schopni nebo ochotni usilovat o jiné typy bydlení¹¹. Noclehárna a nízkoprahové denní centrum jsou tak jediné služby v Chomutově, které reagují na poptávku po přespání a zázemí pro tento typ cílové skupiny. Slovy terénního pracovníka Člověka v tísní těchto lidí v současné době přibývá.

„Já vám řeknu, že poslední dobou se to z hlediska počtu lidí bez domova, zejména těch, co přespávají venku, zhoršuje a jejich počet roste. Nemám na to žádný výzkum, je to můj odborný odhad z toho co dělám a dělám to už řadu let, opravdu dlouho. Teď zrovna jsem přišel na nová místa, nové stanové městečka, kde přespávají lidi.“

-terénní pracovník Člověk v tísní

Chomutovský deník uvádí, že Výzkumný ústav práce a sociálních věcí napočítal v roce 2020 v Ústeckém kraji přes 200 dospělých a 260 dětí. „Přímo na ulici žijí asi tři desítky dětí. Azylové domy využívá jen necelá čtvrtina bezdomovců. Ostatní dávají přednost spaní na ulici, případně v noclehárnách. Průměrný věk bezdomovců v Ústeckém kraji je 45 let. Jde o nejnižší průměrný věk v rámci krajů ČR (Chomutovský deník, [online], 2020, cit. 20.6.2021)“.

Obě služby se potýkají s nejistotou v oblasti financování, jelikož ani jedna není zapsána v krajské Základní síti sociálních služeb. Zapsání do této sítě by znamenalo, že kraj prostřednictvím obce bude mít povinnost zajistit službám dostatek finančních prostředků na každoroční provoz. Obě služby jsou z hlediska naplňování cílů a indikátorů v projektech OPZ KPSVL velmi úspěšné. Zároveň vzhledem k rozsahu problému – tedy vzhledem k rozsahu bytové nouze a zvyšujícímu se počtu lidí bez domova v Ústeckém kraji – lze předpokládat, že v budoucnu bude těchto služeb potřeba ještě více. Je tedy v nejvyšším zájmu obce i kraje, aby zvážily zařazení (resp. znovuzařazení v případě Azylového domu) služeb do krajské sítě.

Vedoucí sociálního odboru v rozhovoru poznamenala, že město o této nezbytnosti ví a v současné době již probíhají na magistrátu jednání, jak těmto službám vstup do sítě umožnit – je to velmi komplikovaný proces, neboť krajské sítě se již před časem hermeticky uzavřely z důvodu neustálého zvyšování počtu registrovaných sociálních služeb. Vedoucí sociálního odboru a především vedoucí komunitního plánování v současnosti probírají v kooperaci s poskytovateli jiných služeb přesun z krajské sítě, aby umožnily vstup do sítě dalším službám.

„Ano, o důležitosti a úspěšnosti služeb, které vznikly či byly podpořeny v rámci výzev OPZ KPSVL víme a jednáme proto už s poskytovateli služeb v Jirkově, že bychom mohly nějaké služby vyřadit, resp. to poposouvat, aby mohly být jiné služby do krajské sítě zařazeny. Víte, to je hrozně složitý proces, více by Vám o tom řekla asi vedoucí komunitního plánování, ta schůzky iniciovala a nejvíce to řeší.“

-vedoucí sociálního odboru Chomutov

¹¹ Viz rozhovor s vedoucí Noclehárny a Nízkoprahového denního centra K srdci klíč 6. 5. 2021

6.1.4 Dopad 3 Zlepšení/stabilizace životní situace obyvatel v SVL

Tabulka 15: Přehled klíčových evaluačních ukazatelů dopad 3

Dopad	Evaluační ukazatele
Zlepšení/stabilizace životní situace obyvatel v SVL	• změna v zaměstnanosti osob • změna v životní (sociální a zdravotní) situaci osob ohrožených sociálním vyloučením • změna v úrovni znalostí a dovedností potřebných k osobnímu rozvoji a udržení si bydlení • zpracování tematického výzkumu pro oblast bydlení

Jak dokládá tabulka 6 v kapitole **Nezaměstnanost**, situace zaměstnanosti osob ve vymezených ulicích představujících aktuální lokality s nejvyšším počtem sociálně vyloučených osob se za dobu implementace SPSZ významně zlepšila. **V roce 2016 čítal počet dlouhodobě nezaměstnaných 687 osob, mezitím co v roce 2020 to bylo jen 192.** Na tomto stavu rapidního zlepšení se pravděpodobně podepsalo především celkové pozvednutí ekonomické konjunktury ČR, ale určité procento lze připsat i celkově se lepším sociálnímu klimatu v důsledku působení sociálních služeb a služeb na podpory bydlení (zvyšující se počet sociálních bytů, rozvinutý systém krizového bydlení, posílená kapacita sociálních služeb). **Všechny evaluované projekty obsahovaly klíčovou aktivitu zaměřující se na motivaci cílových skupin pro vstup na trh práce.** V rámci všech evaluovaných služeb bylo tedy klientům aktivně poskytováno základní pracovní poradenství.

Na změně v životní (sociální a zdravotní) situaci osob ohrožených sociálním vyloučením a na změně v úrovni znalostí a dovedností potřebných k osobnímu rozvoji a udržení si bydlení se podílí všichni evaluovaní aktéři. V lokalitě působí 2 odborné sociální poradny, Sociální poradna Oblastní charity Most poskytuje své služby v kombinaci ambulantní a terénní. Dále v rámci pobytových služeb krizového bydlení, sociálního bydlení nebo Bytů na půl cesty se poskytují služby jako zprostředkování kontaktu se sociálním prostředím, doprovod do institucí, pomoc s vyřízením sociálních dávek, poradenství předcházející ztrátě bydlení, rozvoj rodičovských kompetencí, praktické nácviky dovedností. **To vše přispívá k celkovému zlepšení životní situace sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených osob.**

ASZ zpracovala tematický výzkum **Život za třináctkou**, jehož cílem bylo identifikovat zdroj nesouladu v sousedském žití ve vybraných domech na chomutovských sídlištích. Výzkum nepochybně přispěl ke zlepšení situace na sídlištích, neboť pomohl identifikovat problémového soukromého podnikatele (vlastníka mnoha problematických bytů), který se ve vybraných domech dopouštěl trestné činnosti, kdy inkasoval od nájemníků peníze na údržbu a úhradu služeb za energie, ale používal je výhradně pro své účely a správu bytů fakticky nevykonával. V současné době je zmíněný podnikatel zbaven svého majetku a je účasten dalších soudních řízení, což lze jistě považovat za pozitivní dopad pro lokalitu. Výzkum pomohl mj. rozkrýt, že ve vybraných domech žijí převážně Chomutované, tedy se v současnosti neověřila zkušenost z dob krátce po r. 2000, kdy se do Chomutova v důsledku realitních spekulací stěhovaly rodiny z různých koutů celé republiky. Dokument nabízí i varianty a návrhy, jak odvrátit krizi současných domů vlastněných formou SVJ, kterým hrozí devastace v důsledku obchodování s chudobou a komplikované vlastnické struktury.

6.1.5 Dopad 4 Snižování zadluženosti obyvatel SVL

Tabulka 16: Přehled klíčových evaluačních ukazatelů dopad 4

Dopad	Evaluační ukazatele
Snižování zadluženosti obyvatel SVL	• změna kapacity sociálních služeb za dané období • změna v počtu osob v exekuci • změna v počtu osob v insolventci

Na podobě tohoto dopadu se podílejí 4 služby: **Sociální poradna Kamenná SoS Chomutov, Sociální poradna Člověk v tísni, o.p.s., Sociální poradna Oblastní charity Most a terénní sociální pracovníce pro oblast dluhové problematiky Města Chomutova (včetně protidluhového koordinátora)**. Celkové zadlužení obyvatel na ohrožených místech v Chomutově též může být ovlivněno funkčností **Koncepce protidluhové politiky**. „Cílem koncepce je nastavení opatření v oblasti dluhové problematiky, která povedou ke zmírňování dopadů zadluženosti/předluženosti obyvatel města. Úkolem je koncepčně a strategicky zakotvit a dále zmapovat dluhovou problematiku města za podpory všech aktérů v oblasti dluhové problematiky (Koncepce protidluhové politiky, MMCH Chomutov, s. 3).“

V důsledku podpory projektu OPZ pro Chomutov vznikly nové pozice terénních pracovníků, byla vytvořena pozice protidluhového koordinátora a byly posíleny kapacity dluhového poradenství v rámci 2 Sociálních poraden. Jak je popsáno výše v kapitole Přehled institucionálních aktérů, obě Dluhové poradny jsou velmi úspěšné z hlediska počtu klientů, počtu intervencí i počtu podaných či schválených návrhů na oddlužení.

V Oblastní charitě Most zařizuje dluhové poradenství **1 sociální pracovníce** a to v plném nasazení. Za dobu trvání projektu (1.1.2018 – 28.2.2021) bylo pracováno s **296 klienty** a bylo jim poskytnuto **3142 intervencí**. Bylo zpracováno **115 návrhů na oddlužení**.

V Sociální poradně Kamenná pracuje dokonce **5 sociálních pracovníc** v plném nasazení, proto za dobu trvání projektu bylo poskytnuto **poradenství v oblasti dluhů** celkem **447x**, **4 210 bylo s klienty jednáno ohledně oddlužení** a celkem bylo poradně **schváleno 205 návrhů na oddlužení**. Čísla by v obou službách byla ještě lepší, pokud by nebyl nouzový stav, který vše zkomplikoval a prodloužil schvalovací proces ze strany soudů.

Dluhové poradenství má též velmi dobrý synergický efekt s ostatními službami, zejména co se týká služeb provozovaných Městem Chomutovem (Azylový dům, Sociální bydlení). **Přesto se počty exekucí ani insolventci ve sledovaném období nijak výrazně nezlepšily**. Počty exekucí v chomutovském regionu mírně rostou, viz tabulka 7 v kapitole Zadluženost. V roce 2016 bylo v okrese Chomutov 18,78 % obyvatel v exekuci, mezitím co v roce 2019 to bylo již 19,31 %. Počty insolventci zase naopak mírně klesají. V roce 2018 to bylo 2,55% obyvatel v bankrotu, mezitím co v roce 2020 to bylo 2,49 procent, viz obrázek 4.

Obrázek 4: Vývoj počtu osob v bankrotu v ORP Chomutov

SO ORP CHOMUTOV	2018	2019	2020	změna '18–'19	změna '19–'20	změna '18–'20
<i>Ústecký kraj</i>						
Počet osob v osobním bankrotu	1 748	1 715	1 702	-1,9 % (-33 osob)	-0,8 % (-13 osob)	-2,6 % (-46 osob)
Podíl osob v bankrotu	2,55 %	2,50 %	2,49 %	-0,05 p.b.	-0,02 p.b.	-0,07 p.b.
Průměrný počet věřitelů	8,9	8,7	-	-0,1	-	-
Průměrný věk	45,5	43,8	45,8	-1,7	+2,0	+0,4
<u>Věková struktura osob v bankrotu:</u>						
Počet osob ve věku 18 až 29 let	139	196	124	+57	-72	-15
Počet osob ve věku 30 až 39 let	471	482	444	+11	-38	-27
Počet osob ve věku 40 až 49 let	520	515	520	-5	+5	+0
Počet osob ve věku 50 až 64 let	491	426	482	-65	+56	-9
Počet seniorů (65+ let)	126	94	131	-32	+37	+5

Zdroj: mapabankrotu.cz

Expertka na dluhy ASZ uvedla tyto důvody, proč se nelepší stav zadlužení a proč mapa bankrotu neodráží zlepšení v oblasti počtu insolvencí:¹²

1. Problém je v celém ústeckém kraji rozsáhlý a, ačkoliv jsou dluhové poradny z hlediska naplňování cílů vycházejících ze SPSZ i z hlediska naplňování klíčových aktivit v projektu velmi úspěšné, není možné pokrýt počet dlužníků dostatečným množstvím dluhových poradců. V současné době je v Ústeckém kraji odhadován počet 6 000 dlužníků na 1 dluhového poradce. Cíle v SPSZ v oblasti dluhů byly proto stanoveny realisticky a proveditelně.
2. Důvodem také může být zaznamenávání dat do mapabankrotu.cz; Zpracování a nahrávání dat do uvedené aplikace jde vždy se zpožděním oproti aktuálnímu stavu. Aktuální stav oddlužení může být v číslech viditelný až v řádu 4 – 6 měsíců.
3. Proces schvalování oddlužení byl prodloužen z důvodu nouzového stavu. V pandemii byl prodloužen ze 4 – 6 na 6 – 9 měsíců, což také zpomaluje celý proces faktické viditelnosti.

V souhrnu lze tedy zkonstatovat, že dluhové poradenství je nastaveno realisticky a proveditelně a jako takové se jeví jako velmi efektivní a úspěšná služba. V jasnější dopady na celkovou situaci zadluženosti lze doufat až v horizontu několika let.

6.1.6 Dopad 5 Osoby ze SVL mají kompetence k řešení svojí dluhové situace

Tabulka 17: Přehled klíčových evaluačních ukazatelů dopad 5

Dopad	Evaluační ukazatele
Osoby ze SVL mají kompetence k řešení svojí dluhové situace	• zlepšení hospodaření a finanční gramotnosti obyvatel SVL • změna v míře informovanosti CS o rizicích rychlých půjček • změna v počtu osob, které se účastní vzdělávacích aktivit dluhových poraden

¹² Viz rozhovor s Expertkou na dluhy ASZ, 16. 6. 2021

Změny v této úrovni dopadu nelze kvalitně kvantifikovat. Bohužel, respondenti neposkytli evaluátorovi odpovídající data; dluhová poradna Mostecké charity ani takové informace o klientech neshromažďuje. Lze se ovšem opřít o výstupy projektů, viz kapitola Přehled institucionálních aktérů. Sociální poradna Kamenná navázala v roce 2019 úzkou spolupráci s terénními pracovníky pro oblast dluhů pod magistrátem a zefektivnil se tak proces doporučování účastníků na vzdělávací aktivity. Sociální poradna uspořádala dohromady 35 přednášek na témata:

- Hospodaření domácnosti aneb Jak na finanční rezervu,
- Nácvik a posílení rezistence – Zásady odpovědného půjčování,
- Záludnost smluv a chyby při podepisování,
- Finanční gramotnost – plánování osobních a rodinných financí,
- Finanční gramotnost a prevence zadluženosti,
- Práce s dluhy, právo a osobní bankrot.

Zvyšování kompetenci osob sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených lze nejlépe prokázat v rovině jednotlivců, skrze naplňování individuálních plánů. Dopad nejlépe demonstrují přiložené kazuistiky:

Kazuistika 1 - Muž

Muž přišel do SP Kamenná s cílem řešit exekuce a dluhy, které má vůči Dopravnímu podniku hlavního města Prahy. Klient se dozvěděl, že v případě, že má několik závazků v exekuci u jednoho věřitele, lze požádat o sloučení exekucí do jedné. Sloučit exekuce do jedné lze jen za určitých podmínek, které klient nesplňoval. V rámci několika konzultací bylo zjištěno, že klient má více závazků, než předpokládal. Z tohoto důvodu se s klientem začalo pracovat na podání návrhu na povolení oddlužení. Při opakovaných sezeních s klientem bylo zjištěno, že jeho dluhy jsou vyčísleny na částku větší než 500 000 Kč. Klient sdělil, že za všechny vzniklé dluhy si může sám, a to díky své finanční nigramotnosti, nezaměstnanosti, drogové závislosti a také celou řadou špatných rozhodnutí. Kvůli drogové závislosti přišel o zaměstnání, přítelkyně, s níž má klient dceru, se s ním rozešla a on se musel odstěhovat z jejich společného bytu. Po rozchodu s přítelkyní klient nikde nepracoval a neřešil žádné povinnosti (placení výživného) a užíval si nezřízeného života – jezdil MHD bez jízdenky, popíjel alkohol a bral drogy. Nějakou dobu žil na ulici, kde mu byl odcizen občanský průkaz, ale krádež nenahlásil. Později zjistil, že na ukradený občanský průkaz byla uzavřena smlouva o poskytnutí telekomunikačních služeb. Díky špatnému způsobu života s ním přestala jeho rodina komunikovat. Klient se najednou ocitl bez finančních prostředků, neměl žádné finance na stravu ani na zajištění dočasného ubytování. Klient si najednou začal uvědomovat vážnost a zoufalost své situace, a proto se vrátil do svého rodného města. Požádal rodinu o odpuštění a také si našel novou přítelkyni, která mu pomohla obnovit veškeré základní sociální vazby. Díky přítelkyni si klient našel nové zaměstnání s velmi dobrým finančním ohodnocením. I když klientovi plynuly ze mzdy srážky, jeho finanční situaci to nezlepšovalo a dluhy se nezmenšovaly. Z tohoto důvodu byl s klientem sepsán a podán návrh na povolení oddlužení, který mu byl schválen a v současné době klient řádně plní podmínky oddlužení.

-informace poskytnuté sociální pracovnící SoS Chomutov

Kazuistika 2 - Žena

Klientka přišla do SP Kamenná s žádostí o sepsání návrhu na povolení oddlužení. Klientka sdělila, že veškeré její závazky pocházejí z podnikatelské činnosti. Klientka od roku 1996 podnikala se svým manželem v hostinské činnosti a ubytování osob. Bohužel, v roce 2007 manžel zemřel na rakovinu. Před jeho smrtí klientka manželovi slíbila, že v podnikání bude i nadále pokračovat. Po nějaké době se podnikání v hostinské činnosti přestalo dařit a klientka byla nucena tuto činnost ukončit. Podnikání v ubytování osob pokračovala. Ale i zde se po nějaké době objevily problémy. Klientka, ve snaze podnikání zachránit, si obstarala několik půjček, aby ubytovnu mohla dále provozovat. Klienti

ubytovnu navštěvovali, ale za poskytnuté služby neplatili nebo utíkali bez placení. Situace s platební neschopností byla tak neúnosná, že klientka byla nucena v polovině roku 2018 ukončit i činnost s ubytováním osob. Aby své dluhy mohla řešit, tak ihned nastoupila do zaměstnání. Jelikož výše jejich dluhů dosahuje částky cca 1 500 000 Kč, tak se klientka ocitla v dluhové spirále, ze které není možné se dostat. Z tohoto důvodu byl s klientkou sepsán a podán návrh na povolení oddlužení. V současné době klientka čeká na rozhodnutí soudu, zda bude návrh schválen.

-informace poskytnuté sociální pracovníci SoS Chomutov

6.1.7 Celkové zhodnocení dopadů

V Chomutově se za dobu implementace SPSZ 2017-2020 podařilo významně **navýšit kapacitu sociálního bydlení** a to sice na celkový počet **28 bytů**. V současné době je radou města schválena koupě dalších 5 bytů. Političtí zástupci města, sociální odbor i nevládní poskytovatele sociálních služeb jsou zvyklí spolupracovat, pravidelně se setkávat a komunikovat. Politická reprezentace je sociálnímu bydlení nakloněna a zatím prokazatelně podniká kroky k udržení systému sociálního bydlení tak, jak je nastaven.

Zároveň v Chomutově působí organizace K srdci klíč, která provozuje celkem **2 Byty na půl cesty**, čímž je zajištěna možnost důstojného bydlení pro mladé lidi opouštějící ústavní výchovu.

Velmi úspěšný je systém krizového bydlení, který byl v důsledku podpory z KPSVL významně posílen. Bylo dosaženo rozšíření služeb pro cílové skupiny, které nebyly do té doby v systému nijak podchyceny – jedná se o **rozšíření kapacity Azylového domu o rodiny s dětmi a kapacity Noclehárny o lůžka pro ženy**. Nově vzniklo také **Nízkoprahové denní centrum** pro osoby bez přístřeší.

Přes všechny úspěchy zde uvedené se sociálně vyloučené či sociálním vyloučením ohrožené osoby v Chomutově potýkají s několika komplikacemi ve snaze zajistit si lepší, důstojnější bydlení. Jsou to komplikace převážně na systémové úrovni. Jednou z nich je **tristní nedostatek lékařů v obci i ORP Chomutov**. Nedostateční jsou praktičtí lékaři, ale zejména pak specializovaní lékaři jako zubaři, gynekologové nebo psychiatři. Tento problém skloňovali v rozhovorech naprosto všichni respondenti. V případě krizového bydlení se problém dotýká žadatelů o Azylový dům – podmínkou pro přijetí je potvrzení od lékaře o způsobitelném zdravotním stavu žadatele. Žadatelé však často praktického lékaře nemají či ho mají v Mostě, Litvínově, přičemž dost často nemají finanční prostředky na cestu tam a zpět. Sociální pracovníci v tomto případě pomáhají zajistit žadatelům dávku Mimořádné okamžité pomoci, aby jim byla cesta pro potvrzení zaplacená. I tak to ovšem představuje celkem významnou bariéru pro umístění do Azylového domu pro určitou část cílové skupiny.

Další komplikací je **vyhlášení tzv. bezdoplatkových zón**. Bezdoplatkové zóny byly vyhlášeny v roce 2018 a v důsledky jejich zavedení se snížil počet ubytoven. Sociální pracovníci magistrátu kladně hodnotili existenci těchto zón především ve spojení s likvidací ubytovny Sv. Alžběty, která byla dle rozhovorů v bezútesném stavu, zdevastovaná a prokazatelně obchodující s dávkou doplatek na bydlení. Zástupci nevládních organizací (K srdci klíč, Člověk v tísni) však v rozhovorech rozporovali účinnost tohoto represivního opatření právě v případě obchodování s chudobou. Podle terénního pracovníka Člověka v tísni se tím pouze zvyšuje páčání trestné činnosti, případně zvýšení pracovní činnosti v šedé ekonomice ze strany sociálně vyloučených obyvatel.

„Já si nemyslím, že by ty bezdoplatkové zóny byly tak účinné co se týká obchodování s chudobou, spíše to zase odnáší ty lidi, co si musí shánět peníze jinde – šedá ekonomika nebo začnou páchat trestnou činnost. Ten nájem jim bezdoplatkovou zónou nezmizí nebo se nesníží, oni ho těm podnikatelům, co mají nekalé praktiky, musí zaplatit tak jako tak.“

-terénní pracovník Člověk v tísni

Funkčnost zavádění tzv. bezdoplatkových zón zůstává obecně nadále diskutabilní a zatím nepodložená daty. Opatření mohou v řadě případů namísto tzv. „obchodníků s chudobou“ dopadat více na samotné osoby v hmotné nouzi, které tak nemají prostředky na úhradu svého bydlení. Navíc, jak zmiňuje jedna z mála analýz vytvořených zatím na toto téma, legitimní postup obcí, které cílí na konkrétní domy a jejich majitele, by byl legitimní i bez možnosti zastavit na daných adresách doplatek na bydlení. Zákon stanoví, že úřad práce nevypláčí dávku, pokud tato není zjevně využívána k účelu, pro který je určena. Pokud tedy kvalita bydlení neodpovídá účelu dávky – zajištění bydlení – mohl a měl na základě podnětu samospráv úřad práce, dokonce ve spolupráci s týmiž pověřenými úřady obcí, které nyní vydávají bezdoplatkové zóny, hledat a nacházet pro osoby vydané na milost obchodníkům s chudobou řešení, především jiné vhodné bydlení. Možnost zabránit růstu sociálně nežádoucích jevů obce novelou zákona nezískaly, měly ji již před ní (Zieglerová, 2019).

Pak systém naráží na situace, kdy klienti **sociálního bydlení** nemohou platit náklady spojené s bydlením právě touto dávkou (k tomu určenou), jelikož se byt nachází na „nevhodné adrese“.

Poslední komplikací v oblasti bydlení zůstává **kauce**, tedy nevratný vstupní poplatek nutný poskytnout pronajímateli před zahájením pronajímání bytu. Takový poplatek je v Chomutově málokdy pod 10 tisíc korun, představuje většinou 2 až 3 nájem. Skupina sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených osob nedisponuje žádnými úspory, sociální dávky se navíc vyplácejí zpětně. Je proto takřka nemožné, aby se tato skupina osob dostala do standardního bydlení. Na tuto bariéru naráží především klienti sociálního bydlení, kteří se za dobu bydlení v sociálním bytě posunuli k větší stabilizaci ve svém životě, dokázali si najít práci, udržet si ji, začali řešit své dluhy. Našetřit na kauci je pro ně ovšem nadlidský úkon. Je třeba zajistit i městské byty, které by představovaly jakýsi další pomyslný bod v systému návazného bydlení, kam by mohli úspěšní jednotlivci i rodiny s dětmi pokračovat.

6.2 Naplňování cílů KPSVL

Klíčovým východiskem tvorby strategického plánu sociálního začleňování je **koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám** (KPSVL), který je v Metodice KPSVL definován jako: „Zajištění adresnosti, koordinace, konzistence a synergie místních opatření sociální integrace založených na lokálních potřebách, která budou realizována prostřednictvím specifického mechanismu financování z prostředků ESIF (Metodika koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám [online], 2021)“. Následující část evaluační zprávy se proto zaměřuje na ověření premis KPSVL a analyzuje, do jaké míry realizace opatření vycházejících ze strategického plánování splňuje preferované principy, jimiž **je adresnost, koordinace, konzistence a synergie**. Kromě uvedených principů se věnujeme také **udržitelnosti**, kterou chápeme jako podmínku pro dlouhodobý efekt KPSVL.

6.2.1 Adresnost a relevance

Na území ORP Chomutov se nachází dle informací dostupných analýz 3 000 - 4 000 vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených osob. Podoba sociálního vyloučení

v Chomutově je proměnlivá a místně neohraničená, tedy neexistují zde vyloučené lokality ve smyslu prostorovém. Chomutov je navíc situován ve strukturálně znevýhodněném regionu, takže SPSZ celkově reagoval na zvýšenou sociální zátěž v území. Jako největší problémy byly identifikovány: stav bytové nouze pro sociálně znevýhodněné, pocit bezpečí a vysoká míra kriminality a vysoká míra zadluženosti obyvatel. Na tyto 3 oblasti byl v SPSZ kladen největší důraz. **Cíle a opatření SPSZ v oblasti bydlení byly vhodně nastavené, dotační tituly odpovídaly potřebám města,** částečné plnění bylo způsobeno zejména vzniklou epidemiologickou situací a v případě výkupu bytů též postupným čerpáním dotací na základě podpory de minimis. **Cíle a opatření v oblasti dluhů byly rovněž vhodně adresované a naprosto relevantní pro řešení aktuální dluhové situace sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených obyvatel.** Kvantitativní ukazatele nicméně zlepšení situace zatím neprokazují.

6.2.2 Konzistence s potřebami

Konzistence kapacity prováděných opatření s potřebami sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených osob je **v oblasti Bydlení** podle výsledků evaluace **dostatečná; v oblasti dluhů je nedostatečná.** S ohledem na rozsah bytové nouze obyvatel Chomutova je aktuální počet sociálních bytů nedostačující, avšak i přesto je kapacita sociálního bydlení v Chomutově velmi dobrá (v porovnání k ostatním ORP v Ústeckém kraji rozhodně nadprůměrná). Kapacita zřízených, resp. posílených, služeb krizového bydlení je v současnosti všemi relevantními aktéry považována za dostatečnou. Stejně tak kapacita Bytů na půl cesty je považována za odpovídající poptávce. Kapacita služeb dluhového poradenství je rovněž všemi aktéry považována za dostatečnou, nicméně poptávka po těchto službách stále roste. Z analýzy veřejně přístupných dat v oblasti exekucí a osobních bankrotů nebylo zaznamenáno žádné zlepšení, naopak zhoršení (růst exekucí a zmenšující se počet schválených návrhů na oddlužení). V rozhovoru s expertkou na dluhy ASZ zaznělo, že dluhy jsou významným a přetrvávajícím problémem celého Ústeckého kraje, její odborný odhad v současné době činí 6 000 dlužníků na 1 dluhového poradce. Kapacita současných dluhových poraden je tedy s ohledem na rozsah problému nedostatečná, ačkoliv je potřeba vzít do úvahy také praktickou neproveditelnost nastavení služeb tak, aby reálnou přemrštěnou potřebu služeb pokrývalo.

6.2.3 Koordinace

Činnost LP v Chomutově navázala na již fungující činnost platformy Komunitního plánování, která je v obci dlouhodobě zakotvena a funguje velice dobře. Do komunitního plánování jsou v obci zapojeni všichni relevantní aktéři. Příchodem ASZ do lokality se již existující síť aktérů nevýznamně rozšířila, resp. se v LP začali propojovat aktéři na jiné bázi a v jiných strukturách, než je tomu v komunitním plánování.

Komunikace, koordinace a spolupráce mezi jednotlivými aktéry je vnímána jako potřebná a celkově přínosná. Vztah mezi jednotlivými aktéry (především vztah mezi městem a poskytovateli sociálních služeb) je vnímán jako partnerský.

V oblasti dluhového poradenství existuje více aktérů, kteří poskytují stejný druh služeb. Podle dostupných informací z rozhovorů s aktéry ale nedochází k dublování klientů. Zájemci mají možnost si sami službu vybrat a vzhledem k místní rozdílnosti služeb pak setrvávají v té, ve které začali, resp. kterou mají lépe dostupnou. Organizace jsou schopny spolu řešit společně obtížnější případy. Na druhou stranu spolu organizace v běžné praxi nejsou zvyklé komunikovat a klienty si v případě potřeby předávat.

Co se týká koordinace a spolupráce mezi službami napříč spektrem sociálních a jiných služeb v oblasti sociální integrace, probíhá komunikace na vysoké úrovni, neboť všichni aktéři využívají nastavenou a mnoho let fungující spolupráci jako základní pracovní princip (dlouholeté setkávání organizací na magistrátu, LP i komunitní plánování).

6.2.4 Synergie na úrovni opatření

Z hlediska zapojení koncových uživatelů (klientů) do aktivit v různých tematických oblastech je možné zmínit propojování sociálního bydlení s dluhovým poradenstvím, stejně tak velmi dobře funguje terénní sociální práce města pro dluhovou problematiku ve spolupráci s ostatními službami poskytující dluhové poradenství (TSP přímo doporučují poradny, plánují vzdělávací akce a semináře). Dluhové poradny rovněž dobře fungují ve spolupráci s Azylovým domem, okrajově se zapojují i klienti z Nízkoprahového denního centra a noclehárny.

Co se týče synergie v rámci projektů, tedy zaměření jednoho projektu na více tematických oblastí, je třeba uvést nejvýznamnější a nejrozsáhlejší projekt z OPZ „Podpora sociálního začleňování obyvatel v Chomutově pro oblast sociálního bydlení, dluhové problematiky a podpory ohrožených rodin“, CZ.03.2.60/0.0./0.0/16_052/0007799. Projekt v sobě snoubí výše uvedené oblasti, tedy se zaměřuje na podpory služeb v oblasti bydlení, dluhů a podpory rodiny. Většina služeb podpořených v rámci projektu jsou předmětem této evaluace. Realizátorem projektu je Město Chomutov. **Synergie na úrovni opatření je v Chomutově na vysoké úrovni.**

6.2.5 Udržitelnost

Nezajištěná udržitelnost služeb vzniklých na základě podpory projektů z KPSVL je jedním z klíčových problémů lokality. Vyhodnocení tohoto kritéria ovšem komplikují projekty, které dosud neukončily realizaci.

Největší projekt města „Podpora sociálního začleňování obyvatel v Chomutově pro oblast sociálního bydlení, dluhové problematiky a podpory ohrožených rodin“¹³, končí realizaci na konci června 2022. Stejně tak projekt Bytů na půl cesty „Tréninková pracovní místa a dům na půl cesty v Chomutově“¹⁴, končí realizaci v červnu 2022. Projekt „Nízkoprahové denní centrum pro osoby bez přístřeší a noclehárna v Chomutově“¹⁵, zakončuje realizaci v prosinci 2021.

Zbytek projektů, tedy projekty dluhového poradenství („Poradíme vám“¹⁶ a „Pomoc chomutovským občanům“¹⁷) a projekt Azylového domu „Azylový dům Písečná – rozvoj služby“¹⁸ svoji realizaci již ukončily. Návazné projekty v KPSV+ zatím neexistují a **v případě služeb, které nejsou v krajské síti sociálních služeb** (Azylový dům, Noclehárna a nízkoprahové denní centrum, Byty na půl cesty) **panuje velká nejistota, jak to bude s financováním služeb v budoucnosti.** Bohužel zařadit službu do krajské sítě je velmi komplikovaný a nepřehledný proces, nicméně vedoucí sociálního odboru a vedoucí komunitního plánování iniciovaly setkávání za účelem přesunu služeb ze sítě do sítě.

¹³ CZ.03.2.60/0.0./0.0/16_052/0007799

¹⁴ CZ.03.2.60/0.0./0.0/16_052/0016603

¹⁵ CZ.03.2.60/0.0./0.0/16_052/0015982

¹⁶ CZ.03.2.60/0.0./0.0/16_052/0007802

¹⁷ CZ.03.2.60/0.0./0.0/16_052/0007764

¹⁸ CZ.2.60/0.0./0.0/16_052/0010603

Všichni evaluovaní aktéři předpokládají navázání na další projekt v připravovaném KPSV+; problémem je především překlenovací období, jelikož projekty na sebe přímo nenavazují. U služeb poskytovaných městem je větší jistota financování než u služeb poskytovaných nevládními organizacemi. V obou případech však hrozí omezení či přímo zrušení služeb.

Co se týká sociálního bydlení, kde je udržitelnost až 20 let, **může zásadní roli sehrát Chomutovská bytová a.s.**, jejíž většinový podíl je ve vlastnictví města. V případě, že na straně Chomutovské bytové bude vůle k prodlužování stávajících smluv a údržbě bytového fondu, pak je prognóza udržitelnosti velmi dobrá. Je nutné ovšem vzít v potaz institut **kaucí**, který výrazně ztěžuje návrat do standardního bydlení sociálně vyloučeným osobám. Pokud by Chomutovská bytová vyžadovala po nových nájemnících po skončení projektu kauce, udržitelnost by se tím mohla zkomplikovat.

6.3 Spolupráce aktérů a ASZ

Spolupráce města Chomutov a ASZ je všeobecně všemi respondenty velmi kladně hodnocena. A to i přes nesnadné začátky, kdy na základě špatné první zkušenosti z minulosti nebyla řada aktérů znovu nastolení spolupráce nakloněna. První lokální konzultantka však svou činností a aktivitou dokázala členy přesvědčit, že spolupráce s ASZ má smysl, a to nejen v rovině podpory projektového řízení (finanční podpora z KPSVL je pochopitelně velkou motivací pro zapojení), ale i v rovině odbornosti v komunikaci současných trendů v politice začleňování.

V pracovních skupinách Bydlení a Dluhy, jejichž téma bylo předmětem evaluace, byli zastoupeni všichni aktéři, kteří mohou participovat na řešení těchto oblastí. Z výpovědí respondentů vyplynulo, že pracovní skupiny se po období plánování setkávaly podle potřeby **a byla vyjadřována celková spokojenost s fungováním platformy Lokálního partnerství.** Z výsledků evaluace vyplývá, že se ASZ v Chomutově **podařilo vytvořit funkční platformu pro řešení sociálního začleňování, která má kapacitu pro samostatné fungování bez podpory ASZ.**

Spolupráce mezi městem a ASZ byla po celou dobu velmi dobrá, ze strany města aktivní a oboustranně kladně hodnocená. Pro zjišťování spokojenosti se spoluprací a naplnění očekávání byla zvolena kombinace **polostrukturovaných rozhovorů s místními aktéry a dotazníkového šetření.** Elektronický dotazník byl rozeslán všem členům PS Bydlení a všem členům z oblasti Dluhů v PS Rodina, mládež, dluhy a zdraví. Návratnost dotazníku byla velmi dobrá, odpovědělo na něj 11 z 14 dotázaných členů.

Průběh spolupráce města s ASZ, pro nějž bylo v dotazníku použito hodnocení na škále 1 - 5 ve smyslu známkování jako ve škole, hodnotilo 9 respondentů známkou 1 a 2 respondenti známkou 2 (viz graf 1). **Průměr vychází na 1,18.** K průběhu spolupráce dále respondenti dodávali, že byla „velmi dobrá, vstřícná“, „profesionální, ochotná“ nebo „důležitá zejména v projektové části“.

Pozitivně respondenti také hodnotili **působení dvou lokálních konzultantek ASZ**, které se za dobu působení ASZ v Chomutově vystřídaly. 10 respondentů je ohodnotilo známkou 1, pouze 1 respondent známkou 2 (viz graf 2). **Průměrná známka vychází na 1,09.** Dále na adresu lokálních konzultantek respondenti udávali, že „byly velmi vstřícné, ochotné“, „spolupráce s oběma LK probíhala a probíhá bez problémů“ nebo „LK1 byla perfektní, dravá,

podařilo se jí to tady rozjet, s LK2 se teď konečně více seznamujeme a je také skvělá, aktivní, pořád posílá nějaké maily s informacemi“.

Respondenti byli dále dotazováni na to, **co podle jejich názoru bylo největším přínosem intervence ASZ**. V dotazníku měli možnost zaškrtnout více položek. Nejčastěji uváděli kategorie *podpora v oblasti projektů, přenos informací a dobrých praxí a finanční podpora z KPSVL*.

Velmi pozitivně vyzněly i výsledky odpovědí na otázku týkající se splnění **očekávání respondentů od spolupráce s ASZ** (viz graf 4): Takřka všichni respondenti (10) zvolili odpověď *ano*, 1 respondent odpověděl *částečně*.

Z výše popisovaného dotazníkového šetření a z rozhovorů s místními aktéry vyplynulo, že spolupráce s ASZ probíhá kvalitně a podle očekávání a je pro místní aktéry obohacením, zejména při podpoře v oblasti projektů, přenosu informací a dobrých praxí a finanční podpoře z KPSVL.

V rozhovorech místní aktéři rovněž oceňovali vliv spolupráce s ASZ na rozpohybování a nastartování integračních procesů ve městě. Dále zmiňovali i velmi dobrou kooperaci s jednotlivými lokálními konzultanty a vysokou angažovanost a optimismus ze strany manažerky SPSZ a vedoucí platformy Komunitního plánování v jedné osobě. Lokální konzultanti ASZ zase velmi kladně hodnotili přístup města jako celku a aktivitu některých vůdčích postav sociálního začleňování, zejména manažerky SPSZ a vedoucí odboru sociálních věcí.

Závěrem shrnutí silných a slabých stránek lokálního partnerství v Chomutově:

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
- Aktivní přístup města k problematice sociálního začleňování - Ochota města investovat vlastní prostředky a převzít závazky související s výkupem a provozem bytů pro sociální bydlení - V Chomutově působí stabilní, silné a zkušené neziskové organizace - Během implementace SPSZ se podařilo vytvořit celou řadu metodických, strategických a analytických dokumentů - Flexibilita a ochota sociálního odboru města řešit i složité případy v oblasti sociální inkluze - Velmi dobrá synergická provázanost sociálního bydlení a dluhového poradenství	- Slabší politická vůle k realizaci razantních systémových změn v bytové politice (zrušení či omezení bezdoplatkových zón) - Slabší vůle k realizaci razantních změn v bytové politice i ze strany sociálního odboru a služeb poskytovaných městem - Nižší spolupráce a koordinace v rámci dluhových poraden - Dílčí zpoždění v plnění cílů SPSZ v oblasti bydlení - Nedostatečná kapacita programů dluhového poradenství vzhledem k enormní poptávce a potřebě této služby - Nedostatek kvalifikovaných sociálních pracovníků

▪ Osobnost manažerky SPSZ a její proaktivní přístup ▪ Znalost terénu a zapálení Lokálního konzultanta	
--	--

7 Závěry evaluace a doporučení

Za dobu fungování ASZ došlo v Chomutově k pozitivním změnám v procesu sociálního začleňování. Podařilo se zmapovat rozsah sociálního vyloučení (jehož podoba je proměnlivá) a vytvořit celou řadu strategických dokumentů, které přispívají k řešení tohoto problému.

Realizované projekty měly zásadní vliv na posílení kapacit především v oblastech sociálního a krizového bydlení a dluhového poradenství. Lokální konzultanti průběžně monitorovali realizaci opatření. Spolupráce s ASZ je aktéry vnímaná jako přínosná, nejvíce oceňovaná byla podpora v oblasti projektů, přenos informací a dobrých praxí a finanční podpora z KPSVL.

Politická reprezentace v Chomutově je nakloněna politice sociálního začleňování. Mezi zastupiteli a vládními i nevládními poskytovateli sociálních služeb je navázána spolupráce. Aktéři se pravidelně setkávají nejen na schůzkách lokálního partnerství, ale také na komunitním plánování.

V rámci evaluačního šetření bylo hodnoceno 5 dopadů vzešlých z priorit definovaných v SPSZ – 1) Zajištění důstojného bydlení pro ohrožené rodiny a mladé lidi opouštějící ústavní výchovu, 2) Rozvinutý a fungující systém krizového bydlení, 3) Zlepšení/stabilizace životní situace obyvatel v SVL, 4) Snižování zadluženosti obyvatel SVL, 5) Osoby ze SVL mají kompetence k řešení svojí dluhové situace. Otázkou zůstává, jakým způsobem bude zajištěna návaznost projektů, které ještě neukončily realizaci, resp. jakým způsobem bude možné udržet stávající systém posílených služeb v budoucnosti. Aktéři doufají v možnost pokračování projektů v rámci připravovaných výzev KPSV+. Přímá návaznost ovšem zajištěna není a město nedisponuje finančními prostředky, které by udržely v provozu všechny posílené a vzniklé služby bez podpory z Evropských strukturálních fondů. V souvislosti s financováním město aktuálně řeší nutnost zajistit některým službám vstup do krajské Základní sítě sociálních služeb.

Přes všechny pozitivní změny v lokalitě přetrvává stav bytové nouze i stav enormní zadluženosti obyvatel. Pozitivní změny v těchto oblastech vyžadují dlouhodobé úsilí a jejich průkaznost bude možné zhodnotit až v řádu několika let.

Souhrn závěrů a evaluačních doporučení naleznete v tabulce 18 na nadcházející stránce.

Tabulka 18: Evaluační závěry a doporučení

Číslo	Závěr	Popis	Doporučení
1.	Služby vzniklé v důsledky podpory z KPSVL nemají jasně ukotvenou návaznost v dalších projektech; financování služeb v budoucnosti je nejisté	Jako klíčové se jeví podpořit určité služby pro vstup do Základní krajské sítě sociálních služeb a zajistit jim tak jistější financování do budoucna.	Pokračovat v nastavených jednáních v rámci Komunitního plánování o přesunu a zařazení do krajské sítě.
2.	V ORP Chomutov je žalostný nedostatek lékařů, zejména specializovaných lékařů jako zubaři či psychiatři.	Hrubý nedostatek lékařů všeho druhu akcentovali všichni respondenti jako jeden z zásadních problémů Chomutovska. Lékaři nejsou dostupní ani pro běžnou část populace, pro osoby sociálně vyloučené či sociálním vyloučením ohrožené představuje nedostatečná lékařská péče závažný problém pronikající do všech oblastí života.	Pokusit se o pobídky pro lékaře – obecní byty, zvyšování platů. Navázat spolupráci s nejbližšími ORP (Most, Litvínov) a umožnit dostupnost lékařů specialistů i sociálně znevýhodněným. Navázat bližší spolupráci s Ministerstvem zdravotnictví, účastnit se přípravy dotačních titulů.
3.	Návrat do standardního bydlení osobám ohroženým sociálním vyloučením výrazně komplikuje kauce	Kauce, čili nevratný poplatek, který je třeba uhradit před zahájením pronájmu bytu, je bariérou pro vstup do standardního bydlení. Sociálně vyloučení jsou nemajetní, zadlužení, často nezaměstnaní. Schopnost našetřit větší obnos peněz je velmi omezená.	Je možnost využít Chomutovskou bytovou, a.s., aby v některých městských bytech snížila či úplně zrušila nutnost kauce a vytvořila tak podmínky pro standardní bydlení úspěšných domácností ze sociálních bytů.
4.	Přetrvávající problém předluženosti obyvatel	Chomutov za dobu implementace SPSZ vypracoval systém dluhového poradenství – výrazně navýšil kapacity dluhových poraden, vytvořil 2 pozice terénních pracovníků magistrátu přímo pro oblast dluhů, vytvořil pozici protidluhového koordinátora a Koncepti protidluhové politiky. Dluhové poradenství je navíc poskytováno ve velmi dobré synergii k ostatním sociálním službám. Přesto se problém zadluženosti obyvatel nelepší.	Pokračovat v nastaveném systému práce, udržet navýšené kapacity v rámci dluhových poraden. Přijmout minimálně 1 další terénní pracovníci Magistrátu.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Srovnání počtu příjemců dávek v hmotné nouze v obci Chomutov, ORP Chomutov a ČR v letech 2016 a 2020 (úhrn za rok).....	15
Tabulka 2: Přehled výplaty dávky PnŽ v Chomutově na základě ulic.....	16
Tabulka 3: Přehled výplaty dávky DnB v Chomutově na základě ulic	17
Tabulka 4: Srovnání podílu uchazečů o zaměstnání v Chomutově a relevantních územních celcích v letech 2016, 2018 a 2020 (údaje v %).....	17
Tabulka 5: Srovnání podílu dlouhodobě nezaměstnaných v Chomutově (ORP) v letech 2016, 2018 a 2020 (údaje v %)	18
Tabulka 6: Srovnání počtu uchazečů o zaměstnání ve vymezených ulicích podle výše podílu sociálně vyloučených osob	19
Tabulka 7: Srovnání podílu osob v exekuci v Chomutově a relevantních územních celcích v letech 2016 – 2019 (v %).....	19
Tabulka 8: Srovnání vývoje indexu kriminality a počtu trestných činů v Územním odboru PČR Chomutov a v ČR (údaje jsou zaokrouhleny na celá čísla)	21
Tabulka 9: Priority a cíle evaluované na základě tematického zúžení.....	26
Tabulka 10: Přehled realizátorů a projektů.....	36
Tabulka 11: Statistické údaje služby	39
Tabulka 12: Počet intervencí a kontaktů služby Byty na půl cesty za dobu trvání projektu....	46
Tabulka 13: Přehled klíčových evaluačních ukazatelů dopad 1.....	49
Tabulka 14: Přehled klíčových evaluačních ukazatelů dopad 2.....	51
Tabulka 15: Přehled klíčových evaluačních ukazatelů dopad 3.....	53
Tabulka 16: Přehled klíčových evaluačních ukazatelů dopad 4.....	54
Tabulka 17: Přehled klíčových evaluačních ukazatelů dopad 5.....	55
Tabulka 18: Evaluační závěry a doporučení	64

Seznam schémat

Schéma 1: Postup při stanovování dopadů intervencí	22
Schéma 2: Priorita 1 - Vytvoření efektivního systému sociálního bydlení - Cíle, výstupy, dopady.....	32
Schéma 3: Priorita 2 - Podpora a rozvoj systému krizového bydlení - Cíle, výstupy, dopady	33
Schéma 4: Priorita 3 - Vyhodnocení nákladovosti a úspěšnosti různých forem pomoci osobám v bytové nouzi - Cíle, výstupy, dopady	34
Schéma 5: Priorita 4 - Podpora socializace mladých lidí prostřednictvím bydlení - Cíle, výstupy, dopady	34
Schéma 6: Priorita 5 - Zlepšení života obyvatel na ohrožených sídlištích - Cíle, výstupy, dopady.....	34
Schéma 7: Priorita 4 & 5 - Zmírňování zadluženosti obyvatel & Rozvoj aktivizačních a motivačních programů pro ohrožené osoby - Cíle, výstupy, dopady	35

Seznam obrázků

Obrázek 1: SO ORP Chomutov	8
Obrázek 2: Chomutov - chomutovská sídliště.....	13
Obrázek 3: Srovnání počtu osob v exekuci v ORP Chomutov v letech 2016 a 2019.....	20
Obrázek 4: Vývoj počtu osob v bankrotu v ORP Chomutov	55

Seznam literatury

- ASZ. 2016. Strategický plán sociálního začleňování 2017-2020. [online] Dostupné z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/2016_11_SPSZ_Chomutov.pdf
- ASZ. 2016. Vstupní analýza Chomutov. [online] Dostupné z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/Chomutov_VA.pdf
- ASZ. 2012. Demografické informační centrum, o.s. Evaluační zpráva lokality Chomutov. [online] Dostupné z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/Evaluace_Chomutov_DIC.pdf
- ASZ. 2017. DVOŘÁKOVÁ, Tereza. Život za třináctkou, Případová studie života na sídlištích ve městě Chomutov. [online] Dostupné z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/Tematicky_vyzkum_Chomutov_bydleni_2017.pdf
- ASZ. 2018. Rukověť evaluátora. Interní dokument.
- ASZ. LANG, Petr, MATOUŠEK, Roman. 2020. Metodika pro posouzení míry a rozsahu sociálního vyloučení v území. [online] Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/Methodika-pro-posouzeni%C3%AD-soc.-vylou%C4%8Den%C3%AD.pdf>
- ČSÚ. 2021. [online] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112021>
- HAJDÍKOVÁ, CINGR, FRANCÍRKOVÁ, PAVELEK, HOLEČKOVÁ. 2014. Regionální rešerše, Ústecký kraj. Dostupné z: https://www.socialnidialog.cz/images/stories/Sektorove_dohody/RSD_Reserse_Ustecky_kraj.pdf
- CHOMUTOVSKÝ DENÍK. 2020. *Bez domova jsou v ústeckém kraji dva tisíce lidí, tři desítky dětí žijí na ulici* [online] cit. 20. 6. 2021. Dostupné z: <https://chomutovsky.denik.cz/z-regionu/bez-domova-jsou-v-usteckem-kraji-dva-tisice-lidi-tri-desitky-deti-ziji-na-ulici-20200807.html?login=1>
- JONÁŠOVÁ, Anna. 2013. Problematika sociálního vyloučení a dávek pomoci v hmotné nouzi na Chomutovsku. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra pracovního práva a práva sociálního zabezpečení.
- KASSAL, Tomáš. *Chomutov mění sídliště na přání. Dospělí chtějí zeleň, děti graffiti* [online]. Ústí nad Labem: MAFRA, 2013-05-15 [cit. 25. 3. 2021]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/usti/zpravy/rekonstrukce-kulturniho-strediska-na-sidlisti-zahradni-v-chomutove.A130511_1927277_

MÚ Chomutov. 2018. Lokální koncepce sociálního bydlení v Chomutově, [online] cit. 16. 6. 2021, dostupné z: https://www.chomutov-mesto.cz/?download=_/m-om-sv-dokumenty/lokalni-koncepce-socialniho-bydleni-v-chomutov-.pdf

MÚ Chomutov. 2018. Metodika sociální práce v sociálním bydlení. [online] Dostupné z: https://www.chomutov-mesto.cz/?download=_/m-om-sv-dokumenty/metodika-socialni-prace.pdf

MÚ Chomutov. 2018. Sociálně demografická analýza pro účely komunitního plánu. [online] Dostupné z: <https://socpom.chomutov.cz/download/1/pages/1-socialne-demograficka-analyza-37.pdf>

MÚ Chomutov. 2020. WINKLEROVÁ, Eva. Koncepce protidluhové politiky statutárního města Chomutova 2020-2024. [online] Dostupné z: https://www.chomutov-mesto.cz/?download=_/i.000599/koncepce_protidluhove_politiky_chomutov_2020_2024.pdf

RAK, Petr, PACHNER, Jaroslav. 2005. Chomutovská uličnice: stavebně-územní proměny a vývoj názvů ulic v Chomutově, Horní Vsi a Spořicích. V Ústí nad Labem: Pro Město Chomutov vydal Albis international.

ZIEGLEROVÁ, Alena. Dva roky vyhlašování bezdoplatkových zón. Méně dávek, více bídý. *Fórum sociální politiky*. 2019, (5), 22-31.